

ESCOLA SUPERIOR D'AGRICULTURA DE BARCELONA

ENGINYERS TÈCNICS AGRÍCOLA ESPECIALITAT HORTOFRUCTICULTURA I JARDINERIA

PROPOSTA D'INTERVENCIÓ AL CAMÍ VELL DE LA MOLA DE FORMENTERA

Setembre del 2007

AUTORS:

Maria Alburquerque i Tudela
Albert Boadella i Martos

ESCOLA SUPERIOR D'AGRICULTURA DE BARCELONA

ENGINYERS TÈCNICS AGRÍCOLA ESPECIALITAT HORTOFRUCTICULTURA I JARDINERIA

PROPOSTA D'INTERVENCIÓ AL CAMÍ VELL DE LA MOLA DE FORMENTERA

Setembre del 2007

TUTOR:

Xavier Fàbregas

AUTORS:

Maria Alburquerque i Tudela

Albert Boadella i Martos

Títol treball de fi de carrera: PROPOSTA D'INTERVENCIÓ AL CAMÍ VELL DE LA MOLA

Autors: Maria Alburquerque
Albert Boadella

Professor: Fàbregas Bargalló, Xavier

Resum:

La illa de Formentera destaca per la seva reduïda superfície, la seva aridesa (i manca d'aigua) i una biodiversitat escassa i altament adaptada a aquestes circumstàncies. D'aquests condicionants se n'ha derivat un paisatge molt peculiar i característic que a dies d'avui ha esdevingut una identitat pròpia. Amb l'arribada del turisme, la terra, lligada secularment a la producció, es converteix en un factor de riquesa.

La proposta pretén estudiar i donar a conèixer aquest paisatge tan identificatiu, lligat a la producció (en concret a l'agricultura), en contrapartida a la imatge de la turística Formentera tan promocionada.

L'objectiu és recuperar, conservar i unificar el camí Vell de la Mola, mentre que, es dóna a conèixer el seu paisatge, actuant en aquells punts més singulars, com són els murs de pedra seca, aljubs, pous, cisternes, figueres, cultius, cases, etc.

Les actuacions es basen en, per una banda, recuperar o millorar el camí (paviment, vegetació ruderal, murs de banda i banda del camí...) i per una altra, evitar la degradació de les parcel·les en desús i proposar una reutilització d'aquestes amb cultius típics de l'illa. També es proposa intervenir (ja sigui conservant o reconstruint, segons el seu estat de conservació) aquells elements que tenen un especial interès agrícola (pous, molins, cases...) i lògicament apareixen en les rodalies del camí.

Aquests tipus d'intervencions ens serviran per donar a conèixer aquest patrimoni tan valuós als vianants.

Altres intervencions més generals proposades, són el soterrament de les línies elèctriques o l'eliminació de l'asfalt.

Paraules clau: Formentera, paisatge, via verda, camí vell.

Resumen:

La isla de Formentera destaca por su reducida superficie, su aridez (i falta de agua) i una biodiversidad escasa y muy adaptada a estas circunstancias. De estos condicionantes se deriva un paisaje muy peculiar y característico que hoy en día se ha convertido en identidad propia. Con la llegada del turismo la tierra, ligada secularmente a la producción se convierte en un factor de riqueza.

La propuesta pretende estudiar i dar a conocer este paisaje tan típico, ligado a la producción (en concreto a la agricultura), en contrapartida a la imagen de la turística Formentera tan promocionada.

El objetivo es recuperar, conservar y unificar el Camí Vell de la Mola, mientras que, se da a conocer su paisaje, actuando en los puntos más singulares, como son los muros de piedra seca, aljibes, pozos, cisternas, higueras, cultivos, casas,etc.

Las actuaciones se basan en, por un lado, recuperar o mejorar el camino (pavimento, vegetación marginal, muros a los lados del camino...), y por otro evitar la degradación de las parcelas en desuso y proponer su reutilización con cultivos típicos de la isla. También se propone intervenir (ya sea conservando o reconstruyendo, según su estado de conservación) aquellos elementos que tienen un especial interés agrícola (pozos, molinos, casas...) y lógicamente aparecen al rededor del camino.

Este tipo de intervenciones nos servirán para dar a conocer este patrimonio tan valioso a los peatones.

Otro tipo de intervenciones más generales propuestas son, el soterramiento de las líneas eléctricas y la eliminación del asfalto.

Palabras clave: Formentera, paisaje, vía verde, *camí vell*.

Abstract:

Formentera's island is emphasize about his small size, his aridity (short water availability) and a small biodiversity well adapted in this environment.

These conditions have made a particular landscape that nowadays it has become the island identity.

Our purpose wants to show this landscape, characterized for the agriculture.

The objective is recover, conserve and unified the *Camí Vell de la Mola*, at the same time that this landscape is showed. With interventions in the main points like the stone walls, *aljubs*, wells, tanks, trees, agriculture, houses, etc.

The actuations are based on recover and improve the way (pavement, naturalized vegetation, walls...). By the other way we want to improve the agriculture's condition.

Another actuations are looking for restore the interesting architectonical elements (*aljubs*, wells, tanks...).

Those interventions will serve to make that this patrimony will be known.

Others generals interventions are graving the electric line and the asphalt elimination.

Key words: Formentera, landscape, greenway, *camí vell*.

INDEX:

DOCUMENT 1: MEMÒRIA

DOCUMENT 2: PLÀNOLS

DOCUMENT 3: ANNEX I
ANNEX II

DOCUMENT 1:

MEMÒRIA

1. INTRODUCCIÓ

La illa de Formentera és la més petita de les Balears habitades. Destaca la seva reduïda superfície, la seva aridesa (i manca d'aigua) i una biodiversitat escassa i altament adaptada a aquestes circumstàncies.

Per mor d'això, en la seva història, apareixen llargs períodes de despoblament i en les èpoques que no fou així aparegué una població i una economia basada en la subsistència. D'aquests condicionants se n'ha derivat un paisatge molt peculiar i característic que a dies d'avui ha esdevingut una identitat pròpia.

Amb l'arribada del turisme, la terra, lligada secularment a la producció, es converteix en un factor de riquesa. Tot i que, la política de l'illa ha estat, des de sempre, oferir un turisme de qualitat (ja que tampoc podria afrontar un turisme com el d'Eivissa o Mallorca), amb els anys, el turisme de masses ha anat guanyant terreny, amb tot el que això comporta (pèrdua d'identitat cultural, malmetre el medi...).

2. OBJECTIUS

Amb aquesta proposta d'intervenció es pretén estudiar i donar a conèixer aquest paisatge tan identificatiu lligat a la producció (en concret a l'agricultura), en contrapartida a la imatge de la turística Formentera tan promocionada.

Per fer-ho hem escollit un camí molt interessant, el camí Vell de la Mola. Aquest és un dels camins més antics que es coneixen i recorre la illa des de Sant Francesc fins la Mola. Malauradament l'ús d'aquest camí ha anat en declivi fins al punt de la desaparició d'alguns trams, pel que ha quedat fragmentat.

Per tant l'objectiu del projecte és recuperar, conservar i unificar el camí Vell de la Mola, mentre que, es dona a conèixer el seu paisatge agrícola, actuant en aquells punts més singulars, com són els murs de pedra seca, aljubs, pous, cisternes, figueres, cultius, cases tradicionals, etc.

Conservar el paisatge agrícola, però, no és sinònim de tradicionalitat, d'aquest motiu apareixen anàlisis i actuacions en elements més contemporanis com són les obres de Broner, Quillé, la plaça de les Eres o el treball de M. Castelló.

3. ETIMOLOGIA I ANTECEDENTS HISTÒRICS

Tot i que l'origen del nom de Formentera genera diverses opinions entre els especialistes, només en són dues les que han passat a tenir un paper rellevant. En primer lloc trobem el mot llatí FRUMENTARIA ("bladera" o "illa de blats"), sols aquest, apareix documentat en uns pocs escrits dels segles XII-XV, cosa que fa pensar que en realitat és una llatinització tardana, divulgada per la idea que a l'illa hi abundava el blat. La qüestió recau en que no sembla que aquest cereal fos tan abundant com perquè esdevingués símbol generador del nom de l'illa. Ara bé, ja en llatí existien derivats del mot que no sols designaven comerciants o conreadors de blat, sinó també proveïdor de queviures. De la mateixa relació surt l'expressió "guanyar-se el pa" ("guanyar-se la vida"). L'altra etimologia de pes és PROMONTORIA ("illa de caps"), plural de PROMONTORIUM ("cap" o "punta") que faria referència als caps de Barbaria i de la Mola, clarament visibles des de la distància.

L'evolució al llarg de la història ha estat irregular, amb períodes de despoblament que després han estat substituïts per altres en què l'illa tornà a ser habitada. Els jaciments arqueològics de ca na Costa i del cap de Barbaria demostren que fou habitada en l'època prehistòrica.

També queda palès l'assentament humà a l'època romana, que després fou substituït per un període llarg d'inestabilitat quant a la població, etapa que s'estengué fins al s. X, amb l'arribada dels musulmans. La conquesta catalana de 1235 va donar pas a uns nous pobladors (en nombre reduït). Sa Tanca Vella és una prova d'aquesta població. Però la inseguretat de la mar Mediterrània per part dels corsaris i l'aparició de la pesta negra, van fer disminuir fins a final del s. XIV o començament del XV quan quedà deshabitada.

El repoblament definitiu de l'illa fou a partir de 1697, quan el patró eivissenc Marc Ferrer va obtenir del rei la concessió d'un establiment a Formentera. Aviat un nombre important d'eivissencs s'anaren establint a l'illa, apareixent els primers "pobles" amb la construcció d'esglésies.

En els segles posteriors, la vida dels formenterencs es basà en una economia de subsistència, fins que a començaments dels anys seixanta del segle passat, arribà el turisme (tard respecte la resta de l'arxipèlag Balear). Amb el qual es produí una transformació de l'illa i la ruptura de l'estructura tradicional unida a la terra, substituïda per una nova, basada en el sector dels serveis. Començaren a créixer els pobles (Sant Francesc, Sant Ferran i la Mola) i aparegué un nou nucli, exclusivament dedicat al turisme, es Pujols, amb una població de caràcter estacional.

4. EL PAISATGE DE FORMENTERA

4.1. EL PAISATGE A GRAN ESCALA

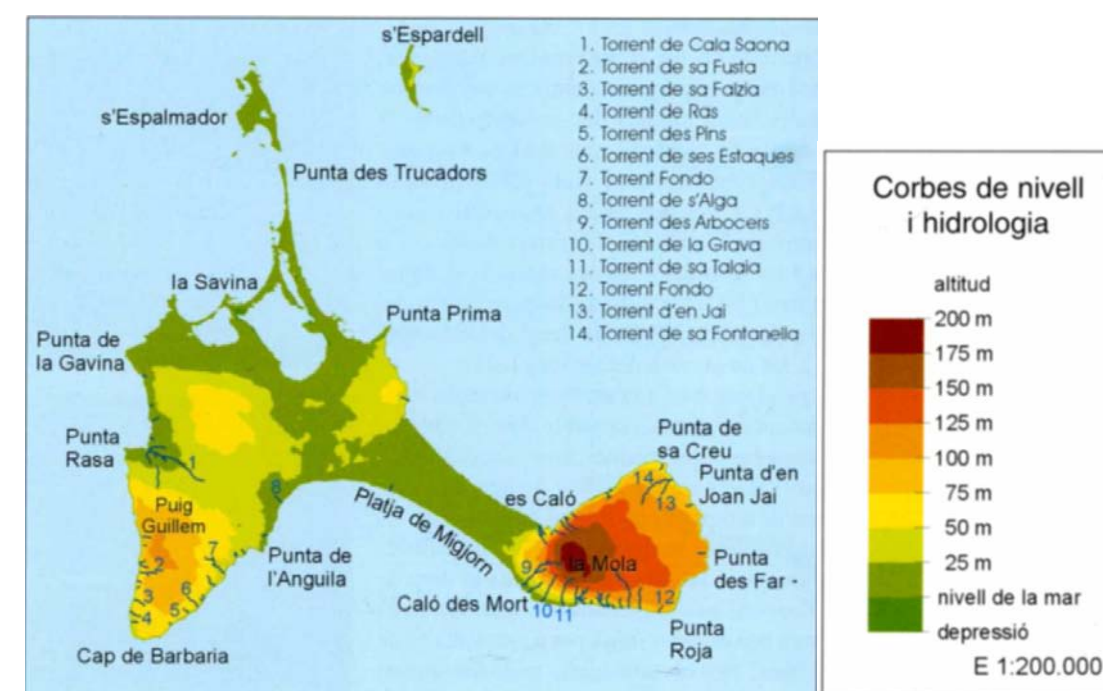
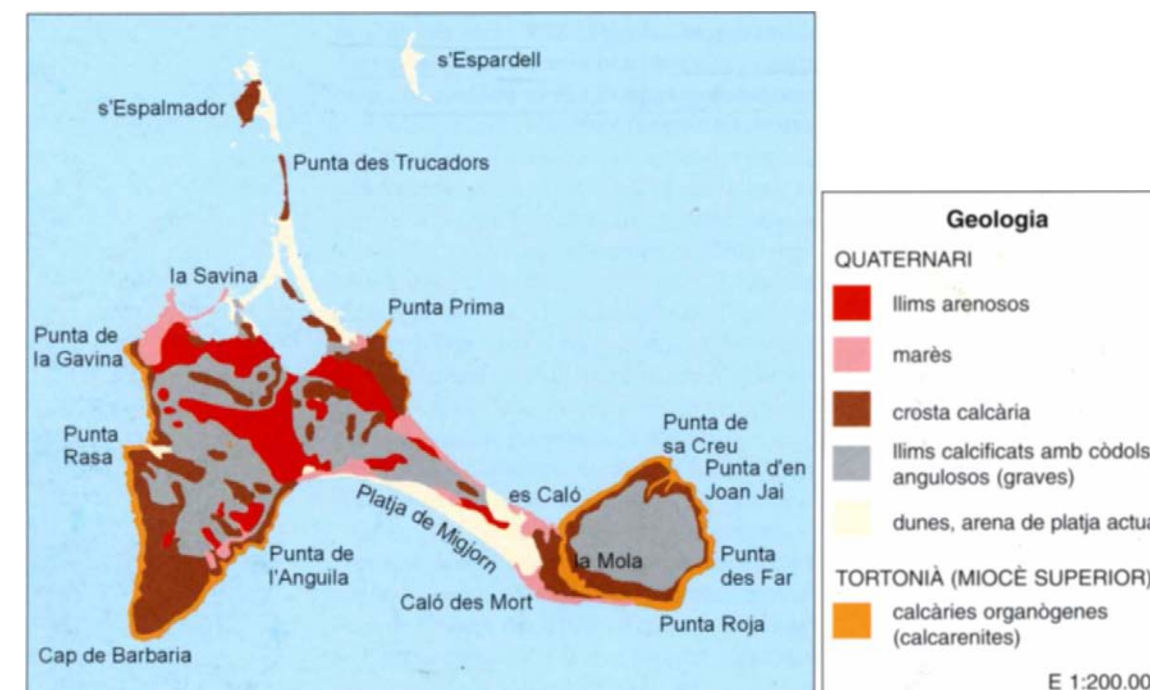
4.1.1. Geologia

Els materials més antics (miocènics) es troben a les cingleres dels promontoris (la Mola i es cap de Barbaria) i a Punta Prima. Aquests materials són les calcarenites, fruit de la sedimentació de calcaries blanques.

Els altres materials que trobem, són tots de l'època quaternària i estan repartits per tota l'illa. Aquests, també destaquen pel seu contingut calcari (més d'un 50% de carbonat càlcic), molt característic de Formentera. Els principals materials són:

Les **dunes** (acumulació de sorres) s'estenen per àmplies zones de l'illa, fins i tot més enllà de la mateixa línia de costa, la qual cosa suposa també un obstacle important a la creació de sòls amb un bon nivell de fertilitat. Es localitzen a bona part del nord de l'illa i sobretot a les terres baixes que uneixen els dos promontoris. El **marès** és el resultat de la compactació de la sorra, els seus dipòsits corresponen, en general, a les restes d'antigues platges que varen quedar fossilitzades. Per això se sol trobar a punts de la costa, com al caló des Mort, es Caló i punta Pedrera. La **crosta calcària** o pedra morta, es forma en períodes de sequera en els materials calcaris i dunes quan l'aigua que contenen puja per capil·laritat cap a la superfície dipositant el carbonat càlcic que conté, la part superior es va endurint i arriba a formar una escorça blanquinosa, sobretot damunt els promontoris calcaris (Barbaria, la Mola i Punta Prima). Aquesta escorça sol tenir 10-30 cm de gruix, però també pot superar el metre. Per últim, es distingeixen els **llims**, el tipus de sòl més fèril de tota l'illa. Aquests es formen en períodes glacials, plujosos, per alteració del sòl. La pluviositat afavoreix l'expansió d'aquests sòls alterats, arrossegant-los en forma d'al·luvions, entre els quals se intercalen fragments de roques i còdols, formant els **llims calcificats**, de color groguenc-vermellós. La seva fertilitat varia en funció de la profunditat que puguin assolir, així a la zona dels voltants de Sant Francesc i alguns punts de la Mola poden arribar a uns 50 cm de profunditat (sòls de bona qualitat), altres punts, en canvi, són tan poc profunds que permeten l'aflorament del pedruscall o de la mateixa roca mare. Si per altra banda, resultat de l'alteració en les zones litorals, els llims es mesclen amb arenes dunars per l'acció del vent, donen lloc als **llims arenosos**, amb

aspecte de terra arenosa, aquests tipus de llim s'estén formant clapes per l'interior (al voltant dels estanys).

4.1.2. Relleu

El relleu de Formentera està condicionat, bàsicament, per dos factors rellevants. En primer lloc està la natura dels materials que hi trobem (veure punt anterior). En segon lloc, l'erosió, encarregada de modelar les formes del terreny. En aquest aspecte, guanya molta importància l'acció del vent i de l'aigua (tan de pluja, com marina).

L'orografia de Formentera és relativament simple. Es caracteritza per una forma allargada (est- oest) consolidada pels dos promontoris, un a cada extrem, i units per una llengua de terra, llarga i estreta.

La particularitat del paisatge de Formentera rau en el predomini dels relleus plans, on hi predominen les línies horitzontals i les verticals són escasses i estranyes. Així les dues elevacions són de forma tabular, és a dir no hi trobem seccions amb forma de turons que s'hi puguin destacar i l'interior manté el predomini pels relleus i els paisatges suaus, donada la seva poca alçada i lo pla que pot arribar a ser.

L'horitzontalitat només es trenca, sobtadament, a una part de les costes i al punt on es posen en contacte la Mola i la resta de l'illa (es camí de Sa Pujada), on el que destaquen són els fortíssims pendents que proporcionen uns contrastos paisatgístics espectaculars. Aquí és, doncs, un dels pocs punts on un element vertical pot passar desapercebut.

4.1.3. Hidrologia

La característica més rellevant de la Hidrologia de Formentera és l'escassa presència d'aigües potables. Aquesta manca ve donada per diversos factors i en

condiciona un paisatge. Els factors més rellevants són, en primer lloc les reduïdes dimensions de l'illa i la seva forma allargassada, que dificulten la possibilitat d'acumulacions subterrànies importants. Per altra banda apareix l'escassa permeabilitat del sòl, a causa de les crostes calcàries.

Finalment, no hem d'oblidar les característiques pròpies del clima mediterrani, amb pluges molt irregulars, que dificulten el seu aprofitament.

La **xarxa hidrogràfica** està composta per petits cursos de torrents o torrenteres, quasi sempre eixuts. Localitzats principalment a la zona dels promontoris. Tot i que solen tenir un recorregut curt, poden arribar a superar desnivells força importants.

Les **aigües superficials** estan formades per l'estany Pudent, des Peix i l'àrea de ses Salines. Tot i que els dos estanys poden considerar-se albuferes i gaudeixen de normatives proteccionistes (reserva natural de ses Salines, zona ANEI), són indrets altament antropitzats i modificats per l'home, ja que, no en va, la indústria salinera, fins a l'arribada del turisme, fou bàsica en la vida dels formenterers.

Finalment trobem les **aigües subterrànies**, que s'han de dividir en dos, segons el tipus d'aqüífer. El primer grup el componen els que ocupen les parts més baixes de l'illa. Són acumulacions d'aigua a molt poca profunditat, tan és així, que en alguns llocs arriben a aflorar a la superfície (zona des Brolls).

Donades les seves característiques, ja a finals del s. XX tots ells es trobaven salinitzats per sobreexplotació. El segon grup, són tots aquells que es troben per sota dels terrenys més permeables. Són acumulacions d'aigua dolça molt antigues a força profunditat. Encara que la seva explotació és més recent (ja que no va ser possible fins que no s'obtingueren les tècniques necessàries), actualment també estan força salinitzats.

4.1.4. Vegetació

En el cas de Formentera els trets més singulars són, per una banda la insularitat; l'aïllament geogràfic és la causa de que trobem espècies diferents, o variacions d'una mateixa espècie, a dos llocs amb iguals condicions ambientals. D'altra banda (i com ja hem vist) Formentera és l'illa més àrida de totes les Balears, entre d'altres coses perquè és la més meridional.

Tot i que els factors antròpics els estudiarem més endavant, no s'ha d'oblidar que sovint condicionen totalment el paisatge vegetal. Com per exemple, allà on el territori es destina a tasques agrícoles, no hi podrà haver vegetació natural. Un cas no tan simple és el d'aquelles actuacions que es donaren en el passat, com el de la zona meridional del Cap de Barbaria, que fins al s. XVIII i XIX estava poblada de pins, però aquests foren talats per la fusta i ara hi predomina la brolla de romaní.

En general la vegetació Formentera es caracteritza per poca densitat, predomini de l'estrat arbustiu per sobre de l'arbori, la pobre associació entre plantes i, sobretot, l'adaptació a unes condicions duríssimes d'aigua i sòls.

Les comunitats que hi podem trobar són:

Brolla amb pinar, popularment conegut com a bosc. Compost per una coberta de pins més o menys densa, combinada amb diverses espècies d'arbusts adaptats terres calcàries (mata, romaní, ginebre, estepa blanca, esteperol o ullastre). La seva densitat és proporcional a la profunditat del sòl.

Vegetació dunar, presenta una gradació de vegetació que aniria des de petites gramínies que neixen pràcticament a la vora del mar (lletreres, botja o esteperol) passant per formacions arbustives i pel savinar, fins arribar al pinar.

Savinar, l'espècie predominant és la savina, acompanyada d'alguns petits arbusts no gaire espessos. Apareix en sòls molt pobres amb afloraments rocallosos.

Brolla de romaní, constituïda per espècies amb una gran capacitat d'adaptació per sobreviure en unes terres tan pobres i on es dona molt poca retenció d'aigua. Clarament hi domina el romaní, acompanyat d'altres espècies com la mata o l'ullastre, creant un paisatge ben original.

Timonedes, apareix en punts especialment secs, amb roca mare aflorant. La vegetació és molt escassa, amb domini de la frígola borda, que forma coixinets més o menys desenvolupats en funció de la terra que puguin retenir.

Vegetació halòfila, en terres on la proporció de sals és molt elevada només hi trobem espècies molt adaptades a aquests ambients, com el jonc i el solseró.

Vegetació de llocs humits d'aigua dolça, només en trobem a es Brols, l'únic punt de tota l'illa on hi brolla aigua dolça. L'espècie més abundant és la canya.

VEGETACIÓ DE FORMENTERA

VENDES DE FORMENTERA

4.1.5. Poblament

L'organització tradicional del territori de les Pitiüses és probablement un dels aspectes més originals, conservat en gran mesura fins el dia d'avui. Doncs la forma de distribució de la població suposa també una forma de percebre l'espai.

A Formentera, aquesta organització territorial es caracteritza per un poblament rural dispers. Així el significat de poble té un sentit diferent al d'altres indrets, aquí té més sentit parlar de vendes (idea importada pels eivissencs durant el repoblament de mitjans del s. XVIII).

Una venda és un espai que en principi té uns límits indefinits dins els quals es dona una sèrie de relacions entre veïns (agrícoles, de vigilància, elaboració de construccions...). Així, en un principi una venda seria un conjunt de cases, però amb el temps acabaria tenint un sentit territorial. Actualment aquesta estructura territorial està composta per 14 vendes (amb caràcter oficial).

En canvi la idea de poble, no apareix fins a finals del s. XVIII, i respon a una imposició per part dels il·lustrats. Amb la creació de les esglésies, es pensava que es generarien nuclis de població. Així apareixen Sant Francesc, la Mola i, més tard, Sant Ferran. I malgrat aquestes parròquies van generar tot un seguit de relacions socials, mai va arribar a arrelar el concepte de poble, continuant existint una població dispersa.

En l'actualitat, tot i que la divisió en vendes és de caràcter oficial, el seu ús se'n està perdent, entre d'altres motius, per que els nuclis de població guanyen importància (apareixen nous nuclis, com es Pujols i la resta creix en infraestructures) donades les demandes.

De totes maneres, a principis del s. XXI, no deixa de sorprendre que un lloc del mediterrani es regeixi, encara, per vendes o els quilòmetres de la carretera, per exemple, alhora d'ordenar el territori. Cosa que la fa molt singular, donat el seu valor històric conservat fins als dies d'avui. I planteja la necessitat de prolongar aquest conservació per al futur.

4.1.6. Agricultura

Quan estudiem l'agricultura de Formentera a gran escala, del primer que ens adonem és que, aquesta, apareix clarament allà on el sòl està compost per llims, que, com ja hem dit, són els més fèrtils.

L'agricultura de Formentera forma una

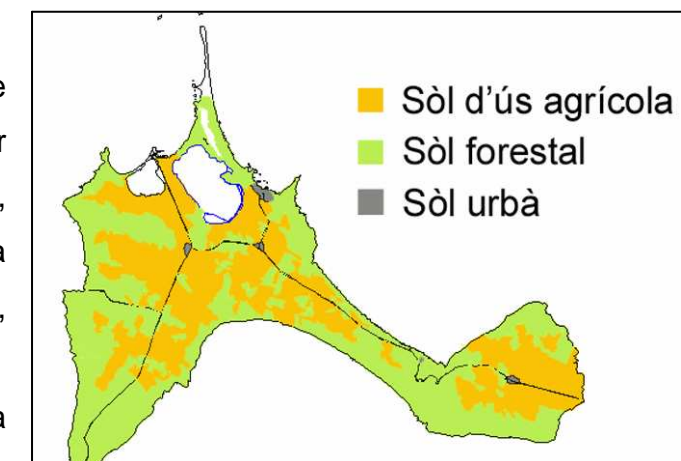
trama singular composta, bàsicament, per camins i murs de pedra seca (en la seva majoria).

Una carretera uneix el moll de la Savina (port) amb el far de la Mola, passant per Sant Francesc Xavier, Sant Ferran i es Caló. Totes les altres localitats vénen a comunicar-se, a través de camins, amb aquest eix principal, tallant-lo de forma, més o menys, perpendicular. És només en els nuclis urbans (o pobles) on aquesta trama adquireix una forma clarament radial. El cas més representatiu és el de Sant Francesc, on conflueixen quatre camins que antigament partien des de la tanca Vella. Aquests són, el de Portossalé, el des Cap de Barbaria, el des Pujols i el de la Mola. Cal assenyalar un tret molt singular d'aquest darrer camí esmentat (el de la Mola), doncs és l'únic que conforma una paral·lela amb la carretera principal.

Quant a la trama formada per els murs, veiem que concorda a la perfecció amb els camins. A la zona central de Formentera i a la Mola, és a dir allà on hi ha pobles, les parcel·les són més o menys quadrades, seguint la forma radial configurada pels camins. En canvi a la zona allargada que uneix els dos promontoris, donades les seves característiques (manca de nuclis, zona molt allargada i prima, camins perpendiculars a la carretera...) descobrim unes parcel·les singularment llargues i primes.

Es obvi que una de les raons que expliquin aquesta trama, són les pròpies característiques del lloc. No obstant n'hi ha d'altres. Com per exemple el repartiment de la propietat a partir de les Gràcies Reials:

Durant molt de temps Formentera restà completament deshabitada. El repoblament definitiu del s. XVIII s'inicià amb la concessió per part del rei de mitja llegua de terres emboscades al patró Marc Ferrer de Joan, qui les havia elegit amb cura, ja

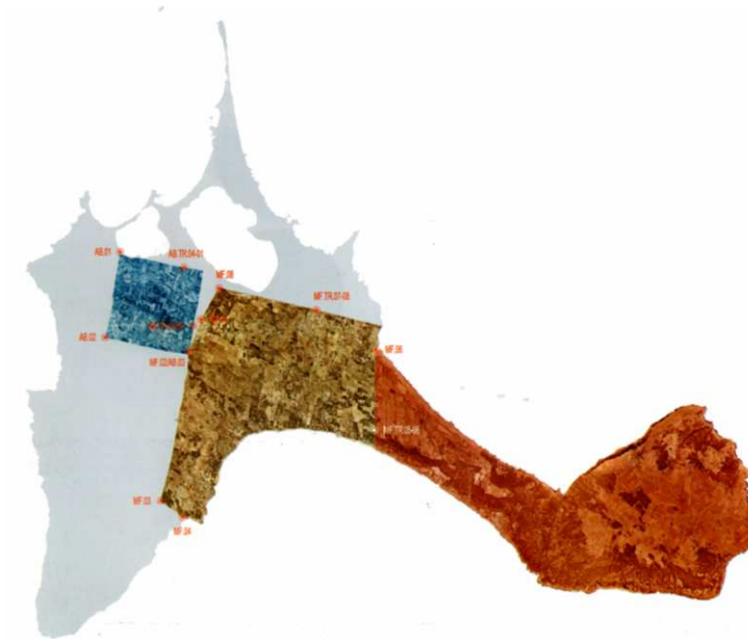
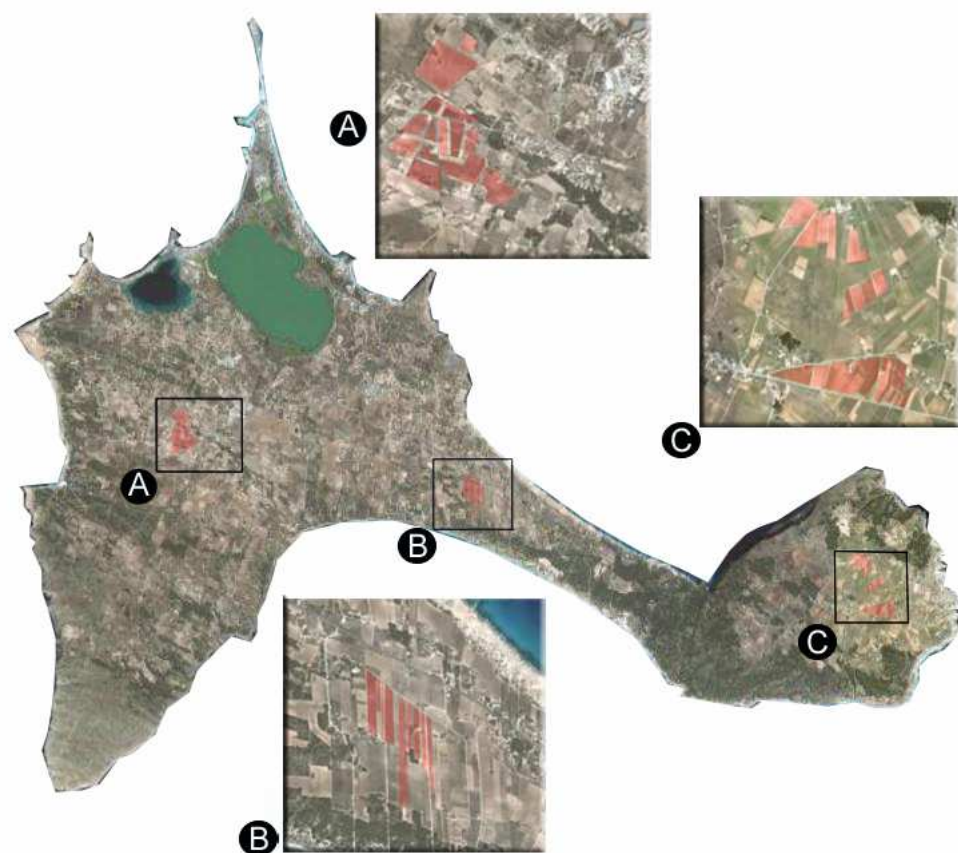

que són terres a tocar de San Francesc (llavors sols existia sa Tanca Vella i alguna que altre casa deshabitada). Aquestes terres es coneixen pel nom de Gràcies Reials.

Més tard, Marc Ferrer i el seu gendre, Antoni Blanc, tornaren a provar fortuna. El primer demanà es Carnatge i tota la Mola, i el gendre un quart de llegua de Portossalè. També foren concedides.

Per tal de definir els límits d'aquestes terres s'utilitzaren fites en punts estratègics. Poc a poc, però aquests límits s'anaren convertint en murs de pedra seca i camins, molt més visibles. I quan arribà l'hora de repartir les terres entre els hereus es tornà a fer ús dels murs i camins.

Actualment podem observar el paper que han desenvolupat aquests murs en l'ordenació del territori. Així veiem, per exemple, com tots els murs nord-sud de Migjorn formen paral·leles d'aquell antic mur que senyalava la traça de Llevant de la primera Gracia Reial de Marc Ferrer. O també, com es troben nombrosos trossos de parets, fetes de ponent a llevant, seguint la línia de la partió, que Marc Ferrer concedí a les seves filles, Àngela i Vicenta.

Gràcies Reials concedides a Marc Ferrer i Antoni Blanc.

De color marró apareix pintada el que fou la primera Gracia Reial de Marc Ferrer, correspon a una superfície de mitja llegua. La superfície roja correspon a la segona Gracia Reia de Marc Ferrer.

El quart de llegua concedit a Antoni Blanc està pintat de blau.

4.2. UNITAT MÍNIMA DEL PAISATGE

4.2.1. Camins

En un indret on la forma d'ordenar el territori és clarament dispersa, és obvi que els camins cobren un paper rellevant com a artèries que tot ho lliguen.

Com diu Isidor Torres, “ dins la mateixa illa, les distàncies (reduïdes per les mateixes dimensions de l'illa) es fan llargues degut al poblament dispers”.

La majoria dels camins més llargs i importants (el “camí del Rei” a Cap de Barbaria, el “camí de sa Real” a Portossalé, “el camí des Brols”, el “camí vell de la Mola” i el “camí de sa Pujada”) alguns ja convertits en carreteres modernes, sembla que fa molt que existeixen.

La necessitat del repoblament del s. XVIII va fer que s'obriessin aquells que feien falta, no només de generals, sinó també els que havien de permetre arribar a unes terres, a una casa, a una sitja, o amb més importància els que permetien el pas a un lloc comú com és una pastura, una aberureda o un pou (a la Mola aljubs). Així es varen anar obrir camins pel lloc on ocasionés menys perjudici a qui el donava.

Amb l'arribada del turisme, molts d'aquests camins s'han asfaltat, òbviament per raons de fluïdesa, etc. Però en fer-ho, no només s'ha modificat l'ús del camí i els usuaris (abans ens conduïen a unes terres, ara a la platja) sinó també la forma d'entendre i percebre l'espai (el que abans era un camí de carro que atravesava una Alqueria, avui en dia és una carretera saturada de vehicles).

Així ens adonem de la importància de conservar els camins amb terra, sense asfalt. No fer-ho és donar-li peu al turisme de masses i per una altra banda, rompre un dels trets més identificatius de l'illa, el poblament dispers, ja que les distàncies s'acurten i promou la urbanització. Una altra

Una altra raó per mantenir i conservar els camins de terra, és la possibilitat, ateses les característiques de l'illa, de recórrer-la amb bicicleta, vehicle que apart de no ser contaminant, no requereix tant de l'asfalt com els motoritzats.

Amb aquesta intenció l'Ajuntament a posat a disposició un llistat de camins o rutes verdes per recórrer.

- 1- S'Estany
- 2- Ses Vinyes
- 3- Ses Illetes
- 4- Vell de la Mola
- 5- Portossalé
- 6- Portossalé de dalt
- 7- S'Estany des Peix
- 8- Es Arenals
- 9- Sa Talaia
- 10- Cala Saona
- 11- En Parra
- 12- Es Cap
- 13- Sa Pedrera
- 14- Es Ram
- 15- Sa Cala
- 16- Sa Pujada
- 17- Can Simonet
- 18- Es Torrent Fondo
- 19- Es Monestir
- 20- S'Estufador

4.2.2. Murs

Una de les icones més representatives de Formentera és, sens dubte, els murs de pedra seca. Apareixen com una manera de dividir el territori en parcel·les. Però el seu ús no es basa tant en la funcionalitat d'aquests murs, com en l'abundància de pedres, que calia llevar del mig per poder conrear les terres.

De fet aquestes pedres (la pedra seca) no és més que l'anomenada crosta calcària, (solidificació de la capa més externa dels sòls), que ha de ser trencada i apartada pels pagesos si volen poder conrear la terra que hi queda sota.

D'aquesta abundància de pedra seca se'n deriven els clapers. Sovint, les pedres extretes del terreny eren més de les necessàries per aixecar les parets, i amb les que sobraven construïen els clapers, grans amuntegaments quadrats de pedra. Formentera, al ser plana no ha condicionat l'alçada dels murs, és a dir, aquests no s'han hagut de construir segons ho demanava el desnivell, com passa a Eivissa. De fet la majoria de murs de Formentera segueixen un patró: l'alçada de sis pams i enllosats. Aquesta mesura és fruit de l'acord entre Marc Ferrer i Antoni Blanc, doncs era alçada suficient per impedir el pas d'animals, especialment ovelles i cabres, d'una altra propietat.

De totes maneres en l'actualitat es veuen tot tipus de tanques, des de les construïdes amb materials o tècniques no tradicionals (murs de totxana, murs de pedra seca però adulterats amb ciment, tanques de galliner...) fins a alçades i gruixos diferents. És freqüent, per exemple, veure, en comptes de pedra seca amuntegada en forma de murs, fileres de pedres col·locades de cantell.

4.2.3. Agricultura

El tipus d'agricultura que predomina a Formentera, evidentment, és la de secà. I dintre d'aquest tipus, els cereals i la vinya són els que predominen en el paisatge de l'illa, creant imatges ben diferents. Les vinyes en ceps i parcel·les petites i els cereals (blat, ordi i en menys quantitat civada) en parcel·les més extenses i acompanyats, generalment, per petites alineacions d'arbres fruiters: oliveres, ametllers i majoritàriament figueres. S'ha de dir que també és freqüent veure algun que altre garrofer, tot i que el seu us s'està perdent culturalment, en general a totes les Balears. Un altre arbre que és poc abundant, però que no podem deixar de citar, és el magraner (el Clot del Magraner).

Una de les raons per les que es creu que els arbres són poc abundants, és per la manca de protecció davant l'acció dels vents. Aquest fet, també, és el que ha dut, a través dels segles, ha realitzar el sistema de formació de les figueres, tan característic de les illes. A part de proporcionar una bona ombra pel ramat.

Tradicionalment se segueix el sistema del guaret, deixant descansar la terra i fent la rotació, després dels cereals, de llegums (pèsols, faves, mongetes...).

També es sol veure cultius amb gira-sol o dacsà, com es coneix al blat de moro.

Generalment, l'horta ha estat lligada a parcel·les molt petites, al costat d'algunes sínies o pous. Ja que són més sensibles a la manca d'aigua. És per aquesta raó que durant l'època en que es va poder augmentar el cabal d'aigua que s'extreia del subsòl es popularitzà aquest tipus de cultiu, no obstant amb la posterior salinització de les aigües s'hagué de limitar aquest creixement.

Quant a la ramaderia, la seva importància rau, principalment, en el fet de ser un complement de l'agricultura. Destaquen ovelles i cabres (sobretot per la llet), tampoc passa desapercebut el porc o aviram (per la carn i els ous). La vaca i el bou, abans utilitzats per segar les pastures, més que per la llet, en són molt pocs a l'illa, fins al punt d'arribar a una situació crítica, propera a la desaparició. Tal com passa amb les someres (en general a tot l'arxipèlag), antigament tan emprades i actualment amb nul ús productiu.

El destí de la producció és bàsicament el consum propi de cada hisenda. Per això l'habitual és trobar tots aquests productes dins cada finca, la qual cosa dóna lloc a la diversitat paisatgística Formenterera, on no trobem grans extensions amb un únic producte. I per això també se sol parlar de sistema autàrquic.

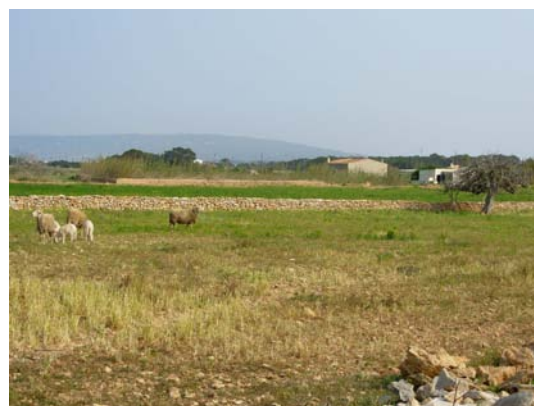
Amb l'arribada del turisme, però aquesta agricultura familiar i de subsistència a anat en declivi. Han estat abandonades moltes parcel·les agrícoles, és a dir moltes parcel·les on s'havia treballat el sòl durant anys, retirant la crosta calcària del sòl. Posteriorment aquestes terres han estat colonitzades per l'estrat arbori (generalment savina) i en alguns casos s'ha format un bosc jove. Així, a part de pels estrats existents, es pot saber l'antiguitat d'un bosc per la natura del sòl. Si hi trobem crosta calcària, sabem del cert que és un bosc antic, amb un sòl que mai ha estat agrícola.

Camp de blat amb l'alineació de figueres.

Parcel·la amb vinya.

Ramat d'ovelles pasturant

4.2.4. Cases

Dins l'arquitectura popular i tradicional de Formentera hi trobem dos estils ben diferenciats. Les cases de tipus eivissenc o de terrat pla i les cases amb coberta inclinada de teules. Ambdues caracteritzades per la senzillesa i per les construccions auxiliars que les completen: forns, cisternes, pus, eres i corral són els més freqüents.

El primer tipus s'anomena així perquè foren els eivissencs qui l'importaren, i ha evolucionat a partir d'allà.

Aquest estil segueix un model de creixement ben clar, comença per la construcció d'una peça rectangular, el porxo, que té la cuina en un dels seus extrems. El procés continua amb la construcció d'una habitació destinada al dormitori. Aquesta, és juxtaposada a la façana nord del porxo (creixement sud-nord), cosa que marca una clara diferència amb les cases d'Eivissa. El procés segueix amb l'afegit d'una altra habitació enganxada a l'altra. Finalment cal assenyalar un tret molt distintiu de les cases de terrat pla formenteriques, i és el complement de l'enramat (a vegades fet amb pi, sovint amb savina) que es posava per protegir l'entrada al porxo.

Les cases de tipus eivissenc, les més antigues, estan abandonades o "formenteritzades", és a dir, transformades en l'altre estil (amb teulada) més modern. Pel que constitueixen un patrimoni que convindria conservar.

Procés de Formenterització

Can Pere Blai amb terrat pla (eivissenc)

Can Pere Blai formenteritzada (amb teules)

L'altre estil, la casa amb coberta inclinada de teules, aparegué a finals de s.XIX. aquest nou model de casa s'imposa, segurament, per una major facilitat de manteniment, reparació i conservació de les cobertes i per la influència del neoclassicisme.

El seu esquema de creixement és similar al de les cases de terrat pla. Comença per la construcció del porxo, amb la cuina situada també en un dels extrems. A diferència de l'estil anterior, aquestes tenen l'enramada (així es diu porxada en formenterenc) feta amb coberta inclinada de teules, i no de pinassa.

Can Xicu Mateu

A vegades, quan la casa és prou important, l'enramada creix ocupant quasi tot el front de la casa, creant-s'hi uns espais molt interessants configurats pels pilarets que sostenen la teulada. Aquestes cases solen tenir els murs i les obertures encerclades per una franja que ressalta del pla de façana, franja que sol pintar-se de colors vius.

Amb l'arribada del turisme, Formentera començà a experimentar una transformació a molts nivells, entre els quals es troben els arquitectònics i urbanístics. En relació amb aquest, apareixen tres actituds diferents: mimètica, interpretativa i de desvinculació. La primera és pretén aconseguir una imatge similar al model original.

Obra d'en Quillé

Inicialment neix com una lectura rígida de les cases tradicionals, però amb el temps i per pròpia evolució, flexibilitza la planta, varia la volumetria i incorpora nous materials, encara que sense abandonar aquests vocabulari formal. La segona postura, en canvi, és aquella que, després d'estudiar l'objecte resultant de l'arquitectura popular, n'extreu criteris i solucions que a l'hora de formalitzar-se responen a les pròpies lleis

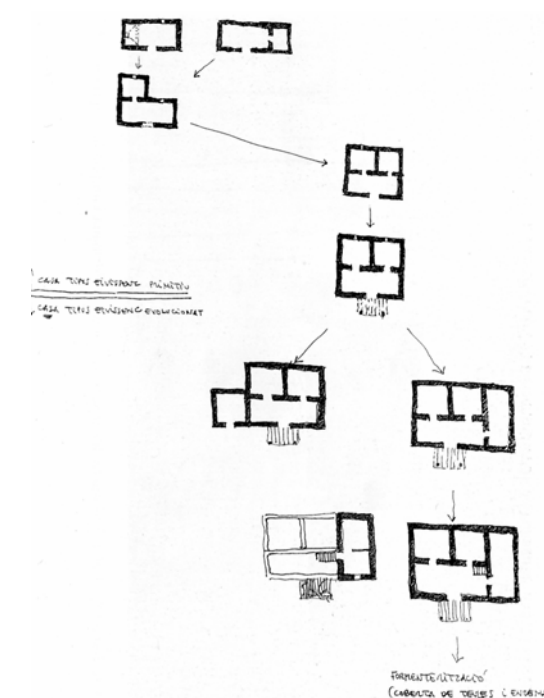

Obra d'en Broner

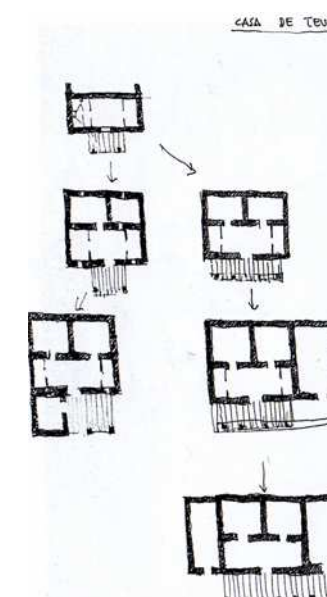
dels sistemes constructius emprats i als nous programes funcionals. El resultat formal és, per tant, molt divers. Finalment, trobem la desvinculació, aquella que prescindeix del model precedent a l'hora de cercar paràmetres que condicionin el

seu resultat. En aquest camp s'hi trobarien els models importats, certa arquitectura d'autor i obres concebudes per actuar per contrast. Dins de l'arquitectura moderna i contemporània de l'illa cal destacar l'obra d'arquitectes com Erwin Broner, Henri Quillé, Francesc Negre i l'equip format per Elias Torres i José Antonio Martínez-Lapeña.

Esquemes de creixement de les cases tradicional:

Esquema casa civissenca

Esquema casa amb coberta de teules

4.2.5. Altres construccions agrícoles:

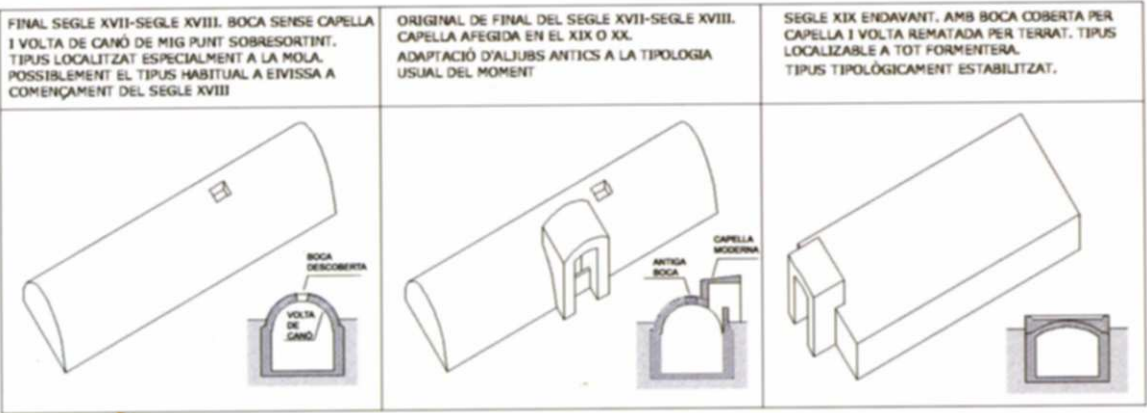
Atès que la Pitiüsa menor té unes particularitats històriques, geogràfiques i, per descomptat, hidrològiques pròpies i prou diferenciades. D'aquesta manera, trobem que el paisatge agrícola, no només està dominat per pous (com passa a la resta d'illes de l'arxipèlag) sinó també per aljubs i cisternes (atenent a la terminologia de Formentera), elements que atesa l'escassetat endèmica d'aigües vives, especialment a la Mola, assumeixen bona part del protagonisme en l'abastament d'aigua.

Pous. Sovint el trobem amb la popular capella coberta, si bé el més freqüent encara és el brocal de tipus primitiu, descobert i baix.

Aljubs i cisternes. Ambdós amb la funció de captar i emmagatzemar aigua pluvial, tant per consum humà com per abeurar el bestiar. A Formentera la distinció entre els dos termes ve determinada per la forma del dipòsit. Sovint consten d'una superfície captació, delimitada per parets. Una sèquia condueix l'aigua fins al dipòsit, a vegades el pas de l'aigua al dipòsit està precedida per una arqueta de decantació.

Aljub. L'aljub té el dipòsit de planta rectangular, amb cobertura de volta de canó, de mig punt o rebaixada, i la boca coberta per l'habitual capella.

Cisterna. S'anomena així al dipòsit d'aigua de planta circular i secció en forma d'albàbia. Com ocorre amb els aljubs, la boca apareix coberta amb una capella.

Tipus d'aljubs de Formentera

1. BROCAL DESCOBERT TIPUS MÉS PRIMITIU, EMPRAT TANT EN POUS COM EN CISTERNES. EXCEPCIONAL EN ALJUBS A EIVISSA.	2. CAPELLES SIMPLIS ORIGINADES A PARTIR DEL COBRIMENT DE BROCALLS PRIMITIUS. DIFERENTS TIPUS DE COBERTA	2. CAPELLES COMPOSTES GENERADES PER EVOLUCIÓ DE LA CAPELLA COBERTA, MITJANÇANT CONSTRUCCIÓ D'ÀMBIT COBERT A LA PART FRONTAL

Tipus de capelles de cisternes i aljubs de Formentera

Els **molins fariners** de Formentera són similars als eivissencs i responen al tipus de molí amb torre, tant amb base com sense. La seva implantació en el territori, a part de realitzar-se als llocs més adequats per la seva funció, respon, amb tota seguretat, a les zones on el repoblament estava més consolidat, com passa amb les esglésies.

Els molins fariners de vent eren set: el d'en Tauet (1760) i el de ses Roques a Sant Ferran; el d'en Jeroni (1760) i d'en Mateu o de sa Mirada (1773) a Sant Francesc; el d'en Simó, que ja no existeix, a es Cap; i el d'en Botigues (1893) i el Vell de la Mola (1893) a la Mola.

Molí d'en Botigues

Molí Vell de la Mola

5. EL CAMÍ VELL DE LA MOLA

5.1. INTRODUCCIÓ

Antigament es coneixia amb el nom de camí de la Mola, el que anava de Sant Francesc fins al a venda des Monestir. Es creu que és un dels més antics de tota l'illa.

Actualment, però, aquest camí es troba fragmentat i sols es dona a conèixer trams individuals (camí Vell de la Mola i camí de Sa Pujada). És a dir, avui en dia no podem recórrer-lo de cap a fi, ja que hi ha trams que són inexistents o s'han deteriorat massa. Però a més és poca la gent de fora, que relaciona els trams coneguts amb un mateix camí.

Una de les raons de que això ocorri és l'existència de la carretera principal, obra de 1925, que ja compleix la funció de lligar Sant Francesc i la Mola.

El camí de la Mola i la carretera principal van pràcticament paral·lels tota l'estona, és només en un punt concret (a l'altura d'es Caló) que es creuen l'un amb l'altre per seguir de nou en paral·lel. Quan acaba el camí de sa Pujada es fonen en un de sol.

El fet de que la carretera estigui asfaltada (hi ha més fluïdesa i per tant més usuaris) i la manca d'informació per part de l'administració, a fet que poc a poc es deixi d'utilitzar el camí o que només s'utilitzin alguns trams.

No obstant, la importància d'aquest camí no passa desapercebuda donats els seus valors històrics i paisatgístics. De fet el tram més conegut, el de Sa Pujada està declarat Be d'Interès Cultural (BIC) amb categoria de monument, cosa que reafirma la iniciativa de conservar i recuperar el camí en la seva totalitat, plantejant-lo com un de sol.

Caldria fer un darrer apunt sobre aquest tram esmentat, el de sa Pujada, també conegut amb el nom del camí Romà. Però de fet, quan hom l'anomena així no fa més que continuar la broma que Bartomeu Roig, un dels primers guies turístics, digué a uns quants estrangers que acompanyava. Els trajectes empedrats d'un camí, per sí sols, no donen peu per decidir que són obra dels romans, perquè en aquest i altres casos fins i tot podrien ser anteriors. Sabem que a la darrereria del s. XVIII es va millorar molt i es posaren pedres on el pendent del indret ho feia necessari.

5.2. ESTAT ACTUAL

5.2.1. Descripció per trams

Tram 1: Va des de Sant Francesc a el camí que du a Es Ca Marí. Està asfaltat en la seva totalitat. Al voltant, el sòl és d'ús agrícola, però també existeix gran part de superfície urbanitzada (cases no tradicionals, el camp de futbol...) a causa de la proximitat amb Sant Francesc.

Tram 2: Va des de el camí que du a Es Ca Marí a el camí que du a Es Voga Marí. El camí és de terra tot el tram i la zona és la més agrícola que trobem en tot el camí. La majoria de les cases són tradicionals i hi trobem molts elements auxiliars (forns, pous, aljubs, tanques...).

Els dos primers trams corresponen al que s'anomena Camí Vell de la Mola.

Tram 3: Va des del camí que du a Es Voga Marí a una mica més amunt d'Es Caló (inici del camí de Sa Pujada). Aquest és el tram més perjudicat de tots, doncs la propietat privada, amb els anys, l'hi ha anat llevant terreny i fins i tot, en molts i hi ha molts trossos l'ha fet desaparèixer totalment. De totes maneres, amb l'ortofotomapa encara es pot intuir l'antic traçat.

En aquest tram hi ha zones agrícoles (fins hi tot hi ha l'Alqueria) i zones molt boscoses.

Tram 4: Va des de es Caló a la carretera de la Mola. Correspon al anomenat camí de sa Pujada. El paviment és, en la seva majoria, empedrat, exceptuant l'inici i el final on hi ha trossos asfaltats o amb terra. L'ús del sòl és clarament forestal, tot hi que es poden observar algunes cases disseminades (la majoria d'estil contemporani).

Tram 5: Va des de la carretera de la Mola (final del camí de Sa Pujada) a l'església del Pilar. Aquest tram en realitat ja no es considera un camí, sinó el tram final de la carretera. El sòl per tant està tot asfaltat. En els voltants hi predomina l'agricultura (també hi són apreciables les cases agrícoles amb les construccions auxiliars) i el bosc.

Tot i que el plànol 4 explica el traçat del nou camí, també es pot apreciar l'estat actual d'aquest, ja que es troba dividit en aquests mateixos trams.

5.2.2. Elements d'interès

Classifiquem com a punts d'interès, aquells elements que denoten clarament els caràcters més propis i identificatius de l'illa i que estan a tocar del nostre camí. Així, dintre d'aquest apartat hi englobem aspectes tan diferents com: arquitectònics (cases, murs, pous, aljub, cisternes, molins, capelles, construccions defensives...) o agrícoles (arbres singulars, Alqueria...).

Aquest llistat mostra tots els punts interessants que s'han trobat amb l'anàlisi (veure plànol 3). Els elements en negreta representen aquells que finalment s'han escollit per a treballar en la proposta. Els que s'han descartat ha estat per qüestió de proximitat al camí (estaven molt lluny) o per que n'hi havia en nombre excessiu (per exemple, s'han descartat els pous de menys interès per que n'hi havia molts a mostrar).

1- Església de Sant Francesc i Plaça de les Eres.

2- Capella de Sa Tanca Vella

3- Partió de les terres de M.F.

4- Can Pere Blai

5- Pou d'en Pere Blai

6- Pou d'en Marianet Barber

7- Traça de Llevant de la primera Gràcia Reial de M.F.

8- Aljub de'n Vicent d'en Pep Costa.

9- Can Xicu Mateu

10-Na Blanca d'en Mestre

11-Castellum de Can Blai

12-Cases d'Henri Quillé

13-Alqueria de s'Arenal

14-Casa d'Erwin Broner

15-Can Botigues

16-Aljub del Poble

17-Molí d'en Botigues

18-Molí Vell de la Mola

19-Cisterna d'en Carlos

20-Església de la Mola

21-Cisterna del poble Sant Francesc

22-Cisterna d'en Coques

23-Aljub de Can Ramon

24-Primera creu fita de la Gràcia Reial de M.F.

25-Aljub d'en Jaume Morna

26-Cisterna d'en Jaume Morna

27-Molí d'en Tauet

28-Torre des Pi des Català

29-Pou de na Rita Lluquineta

30-Pou de Can Ferrer des Pou

31-Pou d'en Xiquet Baixero

32-Aljub de Can Xumeu d'en Roig

33-Cisterna d'en Joan de Sa Vilda

34-Aljub d'en Carles Vell

35-Can Simó

36-Cova i vista panoràmica.

Aquests vint elements d'interès seleccionats estan descrits en l'inventari de l'annex, en forma de fitxes. En elles s'explica el tipus d'element que és i la raó del seu valor, així com l'estat de conservació en que es troben. També apareixen altres dades típiques com les de situació.

6. PROPOSTA

6.1. TRAÇAT DEL NOU CAMÍ

Com hem vist, el camí de la Mola es troba molt fragmentat. La nostra proposta, doncs, s'inicia amb el plantejament d'un traçat que vagi de Sant Francesc a la Mola sense interrupcions.

Es obvi que els trams coneguts i existents (el camí Vell de la Mola i el de sa Pujada) es conservaran. És a dir, els trams 1,2 i 4 del plànol 4.

En el plànol 4 s'aprecia perfectament com els trams 1, 2 i 4 apareixen unificats en el que respecta al paviment, en canvi en els trams 3 i 5 observem com el paviment es canviant, es per aquest motiu que decidim tractar-los individualment i amb més profunditat, no sols tenint en compte el paviment.

El tram que comença en el camí que va a es Voga Marí (el tram 3), fins el camí de Sa Pujada com ja hem vist és inexistent. Si més no, si observem l'ortofoto podem veure com l'antic camí s'intueix prou be (línia blava).

El tros A-B, totalment inexistent, es el cas típic d'invasió per part de la propietat privada, doncs es tracta del límit d'una parcel·la agrícola, que òbviament abans no passava per allí.

El tros B-F és en la seva totalitat un camí de terra (raó per la qual en el plànol 4 apareix com un sol tram), si més no, dintre d'aquest tros apareixen usos diferents.

Així el tros B-C és un caminet, si més no invaït pel bosc. I passa just per davant del Castellum de Can Blai.

El tros C-D tot i ser un camí de terra, torna a estar distorsionat per la propietat privada. Aquest cas però és més extrem que l'anterior, doncs es tracta d'una hisenda que ha barrat el pas.

El tros D-E és molt similar a al B-C.

A partir d'aquí, proposem una alternativa que és desvia força de l'antic traçat (línia vermella). No obstant, està justificat. Doncs el tram E-I està molt deteriorat (el tros més agrícola està asfaltat i existeix molt de trànsit, l'altre, el forestal es troba en molt mal estat), a més l'alternativa passa per uns llocs interessants (mostra les cases contemporànies i l'Alqueria, que dona a conèixer l'agricultura de Formentera).

L'alternativa que proposem passa pel tros E-F, un camí de terra ben conservat i amb poc trànsit (si més no en comparació amb l'altre).

El tros F-G, tot i que apareix asfaltat, no està molt transitat, pel que té uns usos no molt diferents de l'anterior tram. A continuació d'aquest torna a aparèixer un tram de terra, però en aquest cas el seu recorregut és molt curt. Es tracta del tram G-H.

El tros H-I torna a ser una sendera invaïda pel bosc. De totes maneres es un tram curt i aviat, s'arriba al tram I-J, un camí bastant ben conservat que passa per l'alqueria.

Finalment, el tram J-K torna a ser com el H-I, però una mica menys invaït pel bosc.

Aquestes divisions no apareixen en els plànols, per que com ja hem dit, en aquests el factor d'anàlisi es el paviment.

En el tram final del camí de la Mola (el que va immediatament després del camí de Sa Pujada) també hem proposat una alternativa, ja que de no fer-ho, els vianants s'haguessin topat amb la carretera i amb els perills que aquesta comporta.

El primer tros, A-B, ben curt, es de formigó i als seus voltants apareix un bosc.

El tros B-C d'aquest tram és

un camí agrícola en molt bones condicions: és de terra i no es en un bon estat de conservació. En aquest tros es possible gaudir del característic paisatge agrícola de la Mola, amb les singularitats que té, respecte a la resta de l'illa.

El tros C-D correspon al primer tram del camí de sa Talaia. Com amb l'anterior tros, el valor paisatgístic d'aquest camí és incalculable. Però a diferència de l'anterior, aquest es troba asfaltat. Cal senyalar també, que a mesura que ens acostem al nucli del Pilar de la Mola, aquest paisatge agrícola, va substituint-se per l'urbà. Fins que arriba al tram D-E que ja es troba en ple nucli i es de formigó, en aquest cas, però donat el seu emplaçament, es troba decorat amb unes llambordes de color roig. És aquí on acaba el camí de la Mola.

El tram E-F no seria més que un camí complementari que ens ajudaria a arribar als dos molins de la Mola. Doncs, donada la seva importància (en especial la del Molí Vell) no podem deixar de mencionar-lo.

Finalment cal assenyalar que nostra proposta de la nova traça arriba a fer una llargada de 16,2 km totals, des de Sant Francesc, fins el Pilar de la Mola.

6.2. INTERVENCIÓ

Alhora de descriure (amb la memòria i els plànols) la nostra proposta d'intervenció, hem pensat que el millor era elegir un tram representatiu (del camí i de la illa) que ens permetés realitzar una intervenció concreta, però que alhora marques unes directrius extrapolables a tot el projecte, ja que de proposar la totalitat del camí en resultaria un projecte massa extens.

Es per això que hem elegit el tram no asfaltat del que es coneix amb el nom de camí Vell de la Mola. És a dir, el tram que abans hem anomenat com a Tram 2.

(veure plànol 5)

6.2.1. Cultius

L'objectiu de la intervenció en els cultius és recuperar i conservar l'agricultura de Formentera. Així com donar-la a conèixer.

Intervindrem en les parcel·les aptes. Aquestes són les que estan a tocar de camí i han estat analitzades com en desús o forestals (veure plànol 6), però que la natura del sòl ha estat definida amb sòl compactat o pedregós (plànol 7), és a dir que no es tracta d'un sòl amb roca mare (o crosta calcària) que afloreix. Són per tant parcel·les agrícoles en desús, amb diferents graus d'invasió forestal (es tracta de boscs joves que sovint comencen a desenvolupar l'estrat arbori).

Ens centrem per tant, en el fet d'aturar la degradació d'aquelles parcel·les que en el seu dia foren agrícoles (ho demostra la natura del sòl) i retornar-li el seu antic ús. Així com conservar aquelles que encara són útils, per tal de que no segueixin el mateix camí. Per contra, també es proposa conservar el bosc adult (aquell sòl que mai ha estat conreat) mitjançant brigades, doncs el seu valor és incalculable. I el fet de que en un lloc retirem la massa forestal jove i invasora, per tal de protegir l'agricultura, no significa que no s'hagi de protegir el bosc, també.

Proposem que, en les citades parcel·les, i mitjançant l'ajuda de l'administració es potenciï i recuperi l'ús dels antics i tradicionals cultius de Formentera, segons la següent premissa. En les parcel·les de gran extensió hi implantarem els cereals típics, amb les seves rotacions i alineacions d'arbres, ja existents, però en les superfícies petites ho farem amb vinya (veure plànol 12). Aquest no és un motiu aliè a la tradicionalitat de l'illa, sinó tot el contrari, és molt freqüent veure-ho al paisatge de l'illa. Finalment, cal esmentar un altre tipus de parcel·la, massa petita per a implantar-hi qualsevol cultiu diferenciat. Aquestes apareixen en el plànol 12

com a sòl a aturar la invasió forestal i la intervenció proposada consisteix en, per una banda netejar aquesta massa forestal jove i donar-li l'ús de les parcel·les del costat, i per l'altre plantar-hi alineacions d'arbres (veure apartat vegetació singular).

6.2.2. Tanques i Murs

Donat el seu valor paisatgístic, l'objectiu d'aquesta intervenció és restaurar i reconstruir els murs de pedra seca, mitjançant les tècniques tradicionals. Així com eliminar els altres tipus de tanques.

El criteri alhora d'analitzar les tanques, ha estat fer-ho amb aquelles que eren visibles des del camí, ja que de no ser així l'extensió de la intervenció seria inassolible. S'han analitzat un total de 22.167m de tanques.

D'aquest anàlisi (plànols 8 i 9) n'hem tret les següents conclusions: hi ha murs en molt bon estat (segons les tècniques tradicionals de les marjades de pedra seca), 8.152,5m, altres que estan en mal estat (deteriorat), 1.439,6m, i altres que estan adulterats (és a dir, són aquells en els que s'ha fet servir algun material no tradicional, com per exemple el ciment), 1.470,4m. Finalment, trobem també, altres tipus de tanques, fetes sense pedra seca, ja sigui amb mur de totxana o balles de galliner, etc. Aquests representen 11.059,3m.

Principalment proposem restaurar o reconstruir (segons tècniques tradicionals) tots els murs analitzats que es trobin en mal estat o adulterats. Aquests representen un total de 2.955,2m. En aquesta intervenció, no modificarem la natura del mur, és a dir conservarem llur alçada i gruix. Hem d'assenyalar per tant que les seccions (del plànol 16), en el que això respecta, són una secció tipus que no reflexa, la realitat de tots els trams.

També proposem eliminar i fer de nou els altres tipus de tanques no tradicionals. En aquest cas, com que es tracta de fer-los de nou, ho farem tal qual va quedar estipulat en el acord entre Marc Ferrer i Antoni Blanc. És a dir, seran de sis pams d'alçada i enllosades. En aquest cas, però, no intervindrem en totes les tanques analitzades (ja que seria molt costos) sinó només en aquelles que estan a banda i banda del camí, pel que representen 2.374,8m.

(veure plànol 13)

Cal assenyalar dos casos especials de tanques de totxana que no estan a banda i banda del camí i que de totes maneres, sí que farem de nou. Són les tanques que es troben a tocar del punt d'intervenció que correspon a la Traça de Llevant de la

primera Gracia Reial, concedida a Marc Ferrer i les properes a la figuera Na Blanca d'en Mestre. Doncs al tractar-se de dos elements d'interès, s'ha de treballar com a tal (veure apartat següent).

Cal esmentar, també, que allà on no hi hagi cap tipus de mur o tanca (per les raons que siguin) no hi intervindrem, deixant-ho tal i com està.

Finalment fem un darrer apunt. Els desaigües i arquetes es col·loquen allà on s'ha de refer de nou el mur. Mai on s'ha de restaurar, per no destruir-lo.

6.2.3. Vegetació singular

Anomenem vegetació singular a les alineacions d'arbres fruiters (en especial figueres) tan característiques de Formentera, així com a altres tipus de vegetació que també configuren el paisatge arquetípic (pins singulars, les xumberes...).

Del primer que ens adonem, quan estudiem aquestes alineacions, és que no es tracta d'explotacions d'arbres fruiters. És a dir, no podem dir, per la seva abundància, que el conreu es destini en exclusiva a aquest. Com ja hem vist en apartats anteriors, es tracta d'associacions amb cereals o amb ramaderia. En el primer cas la matèria orgànica no consumida, del cereal, fa d'adob verd. En el segon cas, l'arbre proporciona un lloc ombrívol al bestiar (imatge molt típica). (plànol 10)

Com podem observar, en el plànol 14, en la seva majoria, es tracta d'alineacions nord-sud, fetes amb figueres i separades uns 20-20m. També es troben oliveres i algun que altre ametller.

Tenint en compte això, hem realitzat dos tipus d'intervencions.

El primer tipus d'actuació, s'ha emplaçat en aquell tipus de sòl que hem anomenat, sòl a aturar la invasió forestal, que com ja havíem comentat, hi implantarem s'implanten arbres fruiters. Es tracta, doncs, d'un total de quatre intervencions en les que hi plantem un conjunt de onze arbres (cinc figueres, tres oliveres i tres ametllers). Tots ells plantats a tocar de camí, donades les característiques de les parcel·les. De totes maneres no és un motiu aliè al paisatge, doncs aquelles alineacions que no són nord-sud apareixen a tocar del camí (en paral·lel a aquest). L'altre tipus de plantacions, respon a un altre motiu. Doncs s'han realitzat a tocar d'elements d'interès i com a tal s'ha fet per a remarcar la seva importància. Per aconseguir-ho hem utilitzat un material molts característic, el corten. Així proposem l'elaboració d'uns bidons quadrats (0.86m d'alt per 0.56m d'ample i llarg) on hi

anirà plantat l'arbre. Aquesta intervenció pot resultar impactant i estranya, res mes lluny, doncs, un element molt similar, apareix freqüentment en el paisatge de Formentera. Es tracta dels bidons on tradicionalment es planten els arbres quan encara són joves (per protegir-los dels animals i del vent), però després, quan tenen una certa edat resulta impossible treure'ls. Amb el pas del temps, aquest material, es va oxidant, adquirint aquests color roig tan característic.

Aquest no és l'únic exemple de similitud amb el corten, les tanques de galliner i altre metalls, molt utilitzats, també adquireixen un to molt similar, en oxidar-se.

A part, les tonalitats roges, marronoses i ocres predominen el paisatge agrícola allà on no hi ha verd (el mares n'és un exemple).

Tots aquests motius han inspirat a varies obres contemporànies. Un exemple és el treball de Marià Castelló en l'actuació de les Gràcies Reials, on també s'utilitza el citat material.

Finalment cal assenyalar, que treballem d'aquesta manera, en dues alineacions de tres arbres cada una. Una situada a tocar de la Traça de Llevant i l'altre prop de la Figuera Na Blanca d'en Mestre. Les dues perpendiculars al camí i en els dos casos s'ha utilitzat l'ametller, ja que es esvelt i el tronc és més fi que, per exemple, la figuera o l'olivera, cosa que facilita l'ús del corten.

6.2.4. Seccions i paviments

Durant la nostra intervenció utilitzem tres tipus de paviments:

L'empedrat, normalment apareix en les zones boscoses per similitud amb el camí de Sa Pujada. Anirà col·locat en sec sobre sorra formant una capa d'uns 15cm.

La grava o mares matxucat, també apareixerà en les zones boscoses, combinant-se amb l'empedrat, ja que de no fer-se així, i tenint en compte tots els trams per on el camí passa per zones boscoses, ens resultaria molt costos fer-ho exclusivament amb l'empedrat. Hem elegit la grava i l'empedrat (i no dos altres materials) per que ambdós s tenen la mateixa natura, mentre que l'empedrat consisteix en grans lloses de mares, la grava és mares matxucat. Per tant, no disten tant un de l'altre. Cal assenyalar que la grava formarà una capa d'uns 10cm.

El sauló, en contrapartida apareixerà allà on hi hagi agricultura, per reforçar la imatge del camí de terra agrícola. Formarà una capa d'uns 10-12cm i amb una pendent del dos %, que permetrà l'escolament d'aigua.

Tots tres paviments aniran sobre terra compactada.

En quant a les seccions hem de recordar que allà on no hi hagi mur no hi intervindrem, és a dir, tan sols reparem els murs de pedra seca deteriorats o adulterats i reemplacem les tanques per murs de pedra seca.

Generalment, al llarg del camí, van apareixent plantacions linears d'aromàtiques, a banda i banda del camí. A vegades a un costat, a vegades als dos o de sobte desapareix (segons l'efecte desitjat). Aquest element ens serveix sobretot, per donar-li particularitat al camí. També l'utilitzem com a element unificador o per donar dinamisme, segons les nostres necessitats. Hem escollit dues harmòniques, per fer-ho més variat. Una és el romaní i l'altre la farigola. El primer, donada la seva alçada, l'utilitzarem a les zones boscoses, on les alçades pronunciades passen més desapercebut. L'altre, la farigola, més petita i arrodonida, la col·locarem a les zones més agrícoles, on no volem cap element que ens tapi les vistes i a més el mur (element clàssic de l'agricultura) quedarà ben visible. Finalment cal assenyalar, que ambdues plantes aniran sembrades sobre terra vegetal d'uns 50cm d'amplada i 20cm de profunditat. Aquesta no anirà separada del paviment, cosa que provocarà que amb les pluges o vents, es vagi degradant una mica, aconseguint un efecte més naturalitzat.

Pel que respecta als desaigües, proposem utilitzar la grava, aquesta formarà un canal d'uns 50cm d'ample per 20 de profunditat i anirà folrada de malla geotèxtil. Per evitar que l'escorrentia se l'emporti col·locarem una peça de mares entre la malla i el paviment contigu. Les sortides del canal de desaigües aniran col·locats cada 50m quan ho permeti el desnivell del terreny i allà on el mur s'hagi de reconstruir de nou. Quan el paviment del camí és el sauló, aquest canal destacarà força, ja que el sauló es d'un color més claret i la grava (feta de marés) és rogenca. Així tornem a identificar uns trets particulars, segons el que ens envolta, ja que el sauló el posem quan apareix agricultura. Aquesta franja rogenca ens ajudarà a remarcar les línies dels murs que apareixen, en especial, en el paisatge agrícola. Tota aquest informació apareix en els plànols 15 i 16.

6.2.5. Elements d'interès

Per a potenciar i donar a conèixer els elements d'interès, descrits en apartat anteriors, proposem una sèrie d'intervencions. Per tal d'explicar el *modus operandi*, hem elegit dues d'aquestes intervencions, una de major mida (que inclou l'Aljub d'en Vicent d'en Pep Costa i la Traça de Llevant de la primera Gràcia Reial de M.F.) i una altra de més petita i senzilla que inclou Na Blanca d'en Mestre.

Actuacions a l'Aljub d'en Vicent d'en Pep Costa i a la Traça de Llevant:

L'estat de conservació de l'Aljub és (com es pot apreciar a les fitxes) molt dolent. Per tant, el primer que proposem és la seva restauració segons les tècniques tradicionals. A més als seus voltant a crescut vegetació espontània, pel que proposem una neteja.

Quant a la Traça de Llevant, com es pot observar està fragmentada. Per una banda hi ha el mur de pedra seca, que conserva la direcció inicial (i que es troba situat a la part més nord, a tocar de l'Aljub) i per l'altre, el que seria, la continuació d'aquest, fet de totxana i que presenta una certa desviació respecte aquest línia inicial.

Proposem, per tant, eliminar aquest mur de totxana que ha perdut la direcció de l'antiga traça de M. F., mentre que es potencia l'antic mur de pedra seca.

Al fer aquesta actuació perdem metres de la traça divisòria, però el nostre objectiu és reforçar l'aspecte lineal d'aquesta. Per aquest motiu hem dissenyat una parcel·la llarga (en la mesura del possible) i prou prima a la banda ponent del mur. A més, en aquesta parcel·la, plantegem plantar una alineació (en la mateixa direcció a la traça) de tres ametllers amb el corten, que destacaran i aconseguiran l'efecte desitjat.

Tot i que no és molt comú veure l'associació arbre-vinya, volem introduir-ho en aquesta petita parcel·la. Per una banda, la parcel·la és de molt reduïdes dimensions (ja que sinó, més que allargada seria quadrada) i és raonable que per aquest motiu es planta vinya. Per una altra banda volem aconseguir un efecte visual que cridi l'atenció: així mentre que a una època de l'any els camps estan segats (amb tonalitats ocres) i l'ametller també perd les fulles (amb el característica color del tronc), les vinyes destaquen per les seves verdes i abundants fulles. Per tant en aquest època de l'any el corten passarà més desapercebut ja que es barreja amb el color del tronc de l'ametller i s'ocultarà rere

les verdes fulles. Per contra, en èpoques més fredes, l'ametller estarà florit o en verd (igual que els camps de cereals del costat) i la cep estarà sense fulles. Si ja es característic la imatge dels ametllers florits amb els bidons oxidats, ho serà més, envoltats de ceps.

A la part sud d'aquesta parcel·la allargada hem dissenyat una zona de descans o punt de trobada. Aprofitant que allí hi havien uns pins prou frondosos per a proporcionar una bona ombra. En un principi, volíem que aquesta zona fos una continuació de la parcel·la amb vinya i els tres ametllers. Ja que té la mateixa forma i sembla la mateixa peça (si no fos pels diferents usos que tenen ambdues zones). No obstant hem decidit diferenciar-les. Per aconseguir-ho hem potenciat el fet de que en aquest tram el camí Vell de la Mola (que passa pel mig d'aquestes dues zones) no és del tot recte, sinó que fa un petit zig-zag. En comptes d'això, en la nostra proposta, el paviment del camí sofreix una ruptura i durant pocs metres apareixen dues paral·leles. Hem allargat els dos braços del camí fins que han format una quadrícula perfecta, també hem eliminat les corbes reforçant els angles rectes.

Amb aquesta quadrícula aconseguim: per una banda tancar l'espai punt de trobada, per una altre reforçar l'element lineal tan important en aquest zona (l'element d'interès és una traça lineal) per últim tallem una mica la continuïtat del camí perpendicular al camí Vell de la Mola. Aquests és un camí puntualment transitat en certes hores i a l'estiu. Si canviem el paviment, els vehicles es veuran obligats a reduir (com si es tractés d'un baden) amb les avantatges que això comporta pel caminant o ciclista.

Ara bé, s'havia d'utilitzar algun element unificador, ja que el camí sorgeix varis canvis (de direcció i de paviment). Per aconseguir aquesta característica hem utilitzat la plantació aromàtica (romaní per que hi ha bosc) a una banda del camí.

El paviment central del punt de trobada (és a dir aquell que queda emmarcat pel camí) és de sauló. També cal senyalar que instal·lem un dos banc fet de pedra seca el qual tindrà una peça (del mateix material) a modus de paviment. Les mides seran 60x50x200cm, el banc i 200x200x20cm la peça que farà de paviment. El que pretenem fer és imitar el paisatge arquitectònic de Formentera (murs, cases tradicionals...). Aquest motiu apareix en moltes obres contemporànies, un exemple clar és la plaça de les Eres, d'Elias Torres.

Finalment cal assenyalar que en aquest actuació reemplaçem totes les tanques que no siguin de pedra seca per una que si que ho siguin, tinguin la direcció que tinguin.

Actuacions a na Blanca d'en Mestre:

Aquest actuació en comparació amb l'anterior és molt senzilla. Per una banda consisteix en reemplaçar totes les tanques no tradicional per murs de pedra seca, tant les que estan a banda i banda del camí com les que envolten la figuera. Així com restaurar tots els murs de pedra seca que es trobin deteriorats.

Com que la figuera singular, no es troba a tocar del camí Vell de la Mola, sinó que has de desviar-te uns metres per un camí perpendicular a aquest, per poder veure-la de prop, hem decidit fer una intervenció que procuri destacar aquest camí perpendicular.

Per fer-ho hem utilitzat, com en l'anterior cas una alineació de tres ametller amb els singular corten. A més hem prolongat la plantació de l'aromàtica, que anirà paral·lela a aquesta alineació d'arbres. També cal assenyalar que tant la plantació d'ametllers com la sembra d'aromàtiques s'acaben just on comença la parcel·la de la figuera.

Finalment cal assenyalar que en tots els punts que intervenim, on hi ha un element d'interès, hi posarem un pannell explicatiu (amb un missatge similar al de les fitxes). Aquest pannell serà de corten (aconseguint més cohesió en les nostres intervencions) i les mides seran de 1.6m d'alt per 0.5 m d'ample i amb un gruix de 2cm. La informació anirà gravada en una placa d'acer de mides 30x20 cm.

Imatges de les plantacions amb bidons.

Utilització del corten en l'obra de M. Castelló

6.2.6. Aspectes generals de tot el camí

Tot i que la nostra intervenció es descriu en un tram representatiu que marcarà unes directrius, hi ha una sèrie de característiques que proposem al llarg de tot el camí.

En primer lloc proposem el soterrament de les línies elèctriques. Això ho fem per varis motius. Donades les característiques de l'illa, és evident que aquestes rompen l'estructura del paisatge. Al ser tan plana, qualsevol element vertical mínimament alt provoca un impacte visual. No cal dir que les línies elèctriques són les principals causants d'aquest problema. Per altra banda, si un s'interessa mínimament per la política de l'illa, veurà que aquesta proposta, no és per res innovadora, doncs la majoria de partits la tracten com a un dels punts forts en seu programa electoral. De totes maneres, encara, mai s'ha dut a terme.

En segon lloc, proposem l'eliminació de l'asfalt, allà on n'hi hagi, al llarg de tot el camí. Doncs com ja hem vist, l'asfalt és molt perjudicial per la conservació dels camins agrícoles. Incrementa el trànsit i la velocitat dels vehicles (cosa que dificulta als vianants, tan a peu com amb bicicleta) i dona peu a la urbanització. A més, en el cas concret del camí de la Mola, l'asfalt ha estat un error, doncs, ja existeix la carretera principal que té el mateix recorregut que el nostre camí i ja està asfaltada. Per tant, eliminant l'asfalt, aconseguim tenir dues vies amb la mateixa destinació, però amb usos i usuaris diferents. I reduïm, considerablement, els riscos que comporta que, per la carretera principal, hi circulin vianants (a peu o amb bicicleta) o que, pel camí, hi circulin vehicles.

Finalment, cal assenyalar que hem dissenyat uns trams tipus que s'aniran repetint en la mesura del possible. Tenint en compte el que hi ha al voltant del camí, proposem una sèrie de paviments.

Per exemple, allà on hi hagi bosc, proposem un paviment especial, per reforçar la singularitat del bosc, intercalant la grava i l'empedrat. Doncs, tots dos són materials fets a partir del marés, element tan important en els paisatge de Formentera. La idea de l'empedrat, l'hem extret del camí de Sa Pujada. I el de la grava, per similitud amb l'anterior material.

Per contra, a les zones agrícoles, proposem el sauló, reforçant la imatge del camí de terra agrícola. Ja que amb el sauló ens es possible compactar el sòl i aconseguir una pendent del 2%, necessària per l'escolament superficial d'aigües.

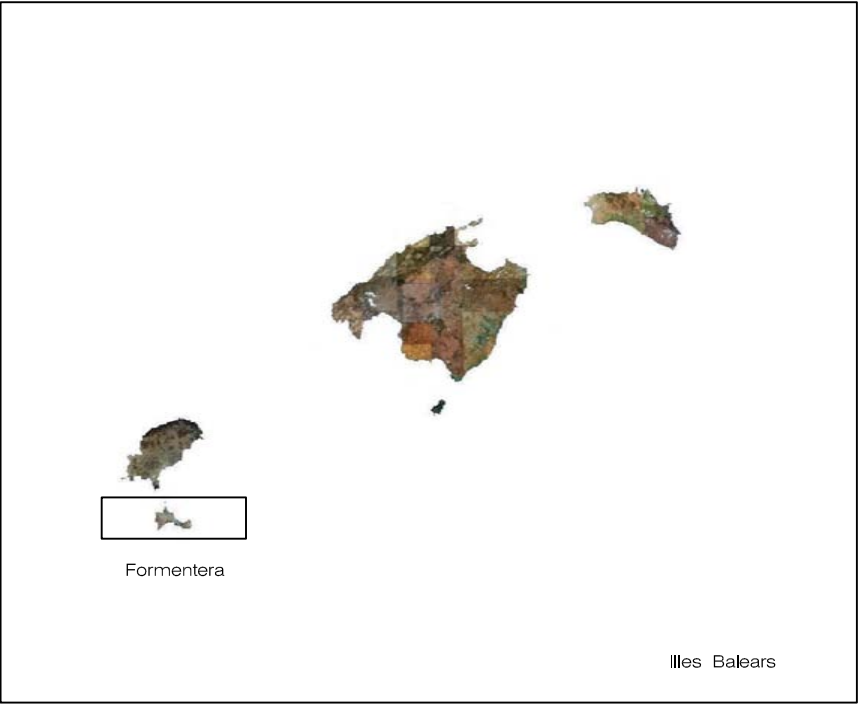

7. BIBLIOGRAFIA

- FORMENTERA. Enciclopèdia d'Eivissa i Formentera. Consell insular d'Eivissa i Formentera, departament de cultura. Obra cultural Balear.
- GEOGRAFIA I HISTÒRIA DE FORMENTERA. Ed. Mediterrània- Eivissa. Josep Antoni Prats i Serra i Esperança Marí i Mayans.
- 3r volum INVENTARI DEL PATRIMONI HIDRÀULIC DE LES PITIÜSES. Ed. Col·lecció Patrimoni. Joan Josep Serra Rodríguez
- FORMENTERA: HISTÒRIA I REALITAT. Miquel f. Oliver i Jaume Verdera
- FORMENTERA: DOCUMENTACIÓ I PAISATGE. Consell insular d'Eivissa i Formentera. Joan Marí Cardona.
- FORMENTERA: ESTUDI DE LA GEOGRAFIA HUMANA. Patronat Municipal de cultura-
- www.formentera.es

DOCUMENT 2:

PLÀNOLS

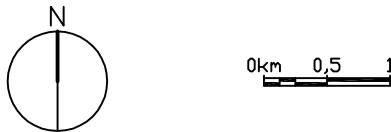

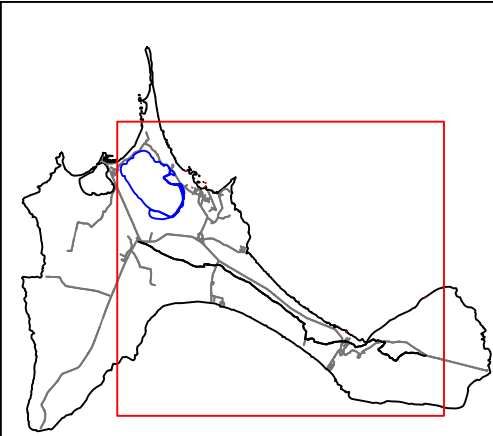
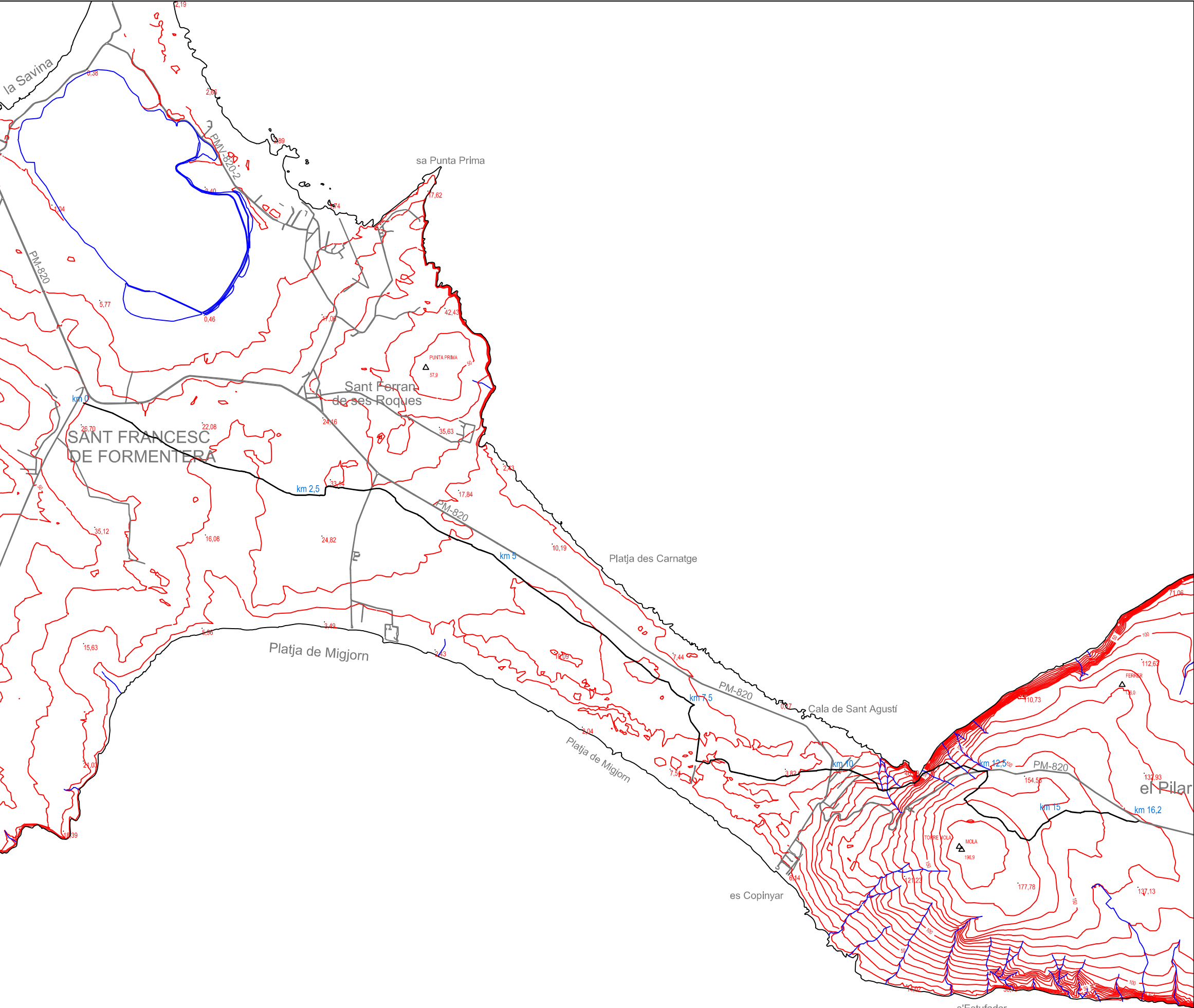
LLEGENDA

- Camí Vell de la Mola
- Carretera asfaltada
- Camí de terra
- Estany Pudent

Proposta d'intervenció al Camí Vell de la Mola de Formentera	
Títol	Situació i emplaçament
Escala	1/60.000
Universitat	Escola Superior d'Agricultura de Barcelona. UPC
Data	Setembre 07
Albert Boadella i Martos Maria Alburquerque i Tudela	

Nombre de plànol 01

LLEGENDA

- Camí Vell de la Mola
- Carretera asfaltada
- Corbes de nivell
- Estany Pudent
- Torrent

Proposta d'intervenció al Camí Vell de la Mola de Formentera

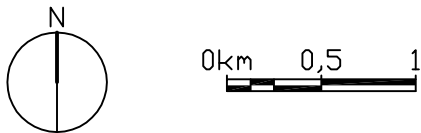
Títol Plànol topogràfic

Escala 1/40.000

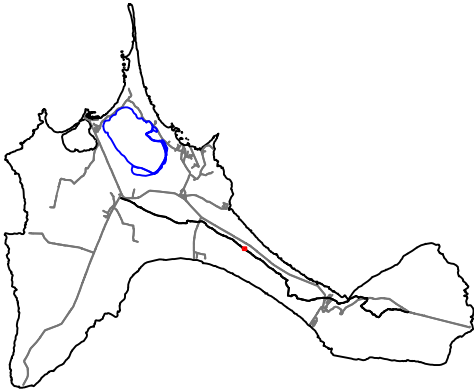
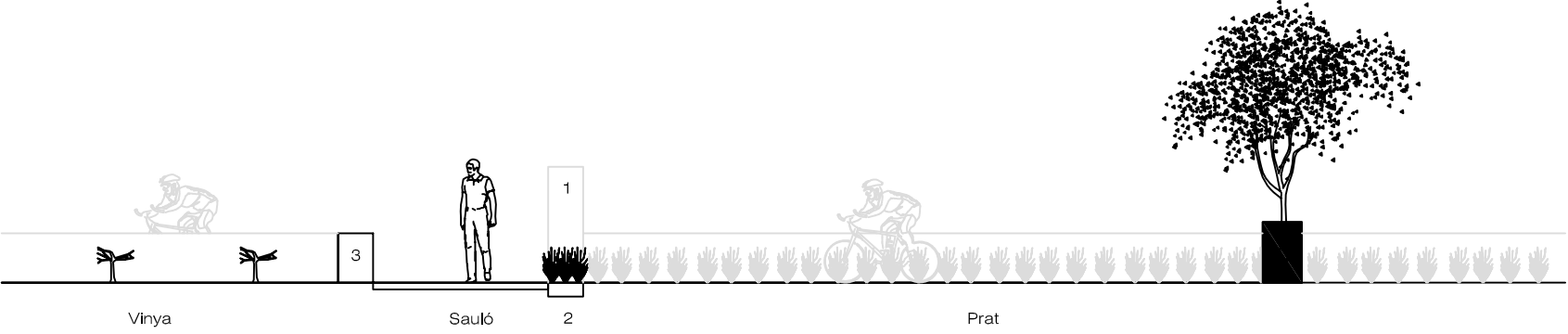
Universitat Escola Superior d'Agricultura de Barcelona. UPC

Data Setembre 07
Albert Boadella i Martos Maria Alburquerque i Tudela

Nombre de plànol 02

SECCIÓ 1
E 1/100

LLEGENDA

- Sauló
- Grava
- Thymus vulgaris*
- Prat
- Sòl urbà
- Vinya
- Cereals
- Ficus carica*
- Prunus amygdalus* amb cub de corten

- Tanca de totxo
- Mur de pedra seca

- 1 Panell informatiu de corten (165x50x2 cm) amb placa d'acer amb el text.
- 2 Terra vegetal
- 3 Mur de pedra seca
- 4 Na Blanca d'en Mestre

Proposta d'intervenció al Camí Vell de la Mola de Formentera

Títol Na Blanca d'en Mestre

Escala 1/500 i 1/100

Universitat Escola Superior d'Agricultura de Barcelona. UPC

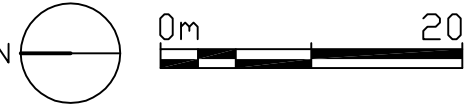

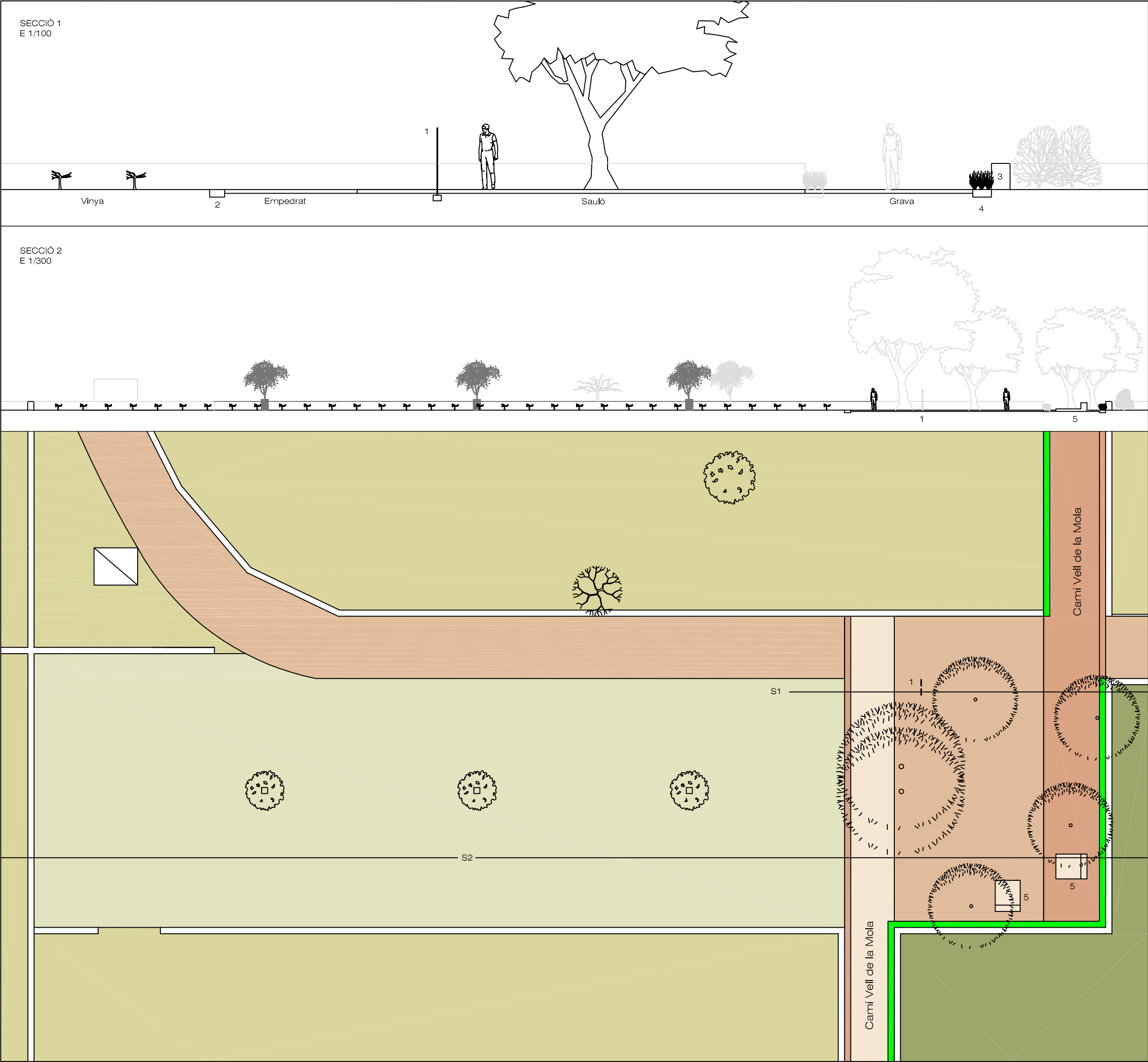
Data Setembre 07

Albert Boadella i Martos Maria Alburquerque i Tudela

Nombre de plànol

19

LLEGENDA

- Sauló
- Empedrat
- Grava
- Prat
- Vinya
- Bosc o primers estadis de bosc
- Rosmarinus officinalis*
- Pinus halepensis*
- Prunus amygdalus*
- Ficus carica*
- Prunus amygdalus* amb cub de corten
- Aljub d'en Vicent d'en Pep Costa
- Mur de pedra seca
- Tanca de totxo

- Panells informatiu de corten (165x50x2 cm) amb placa d'acer amb el text. Els dos panells expliquen la Traça de Tramuntana i l'aljub d'en Vicent d'en Pep Costa
- Desaigua de malla geotèxtil amb grava a dins
- Mur de pedra seca
- Terra vegetal
- Banc de pedra de marès (60x50x200cm) amb una plataforma de pedra de marès (200x200x20cm) . Pedra col·locada amb ciment.

Proposta d'intervenció en el Camí Vell de la Mola de Formentera

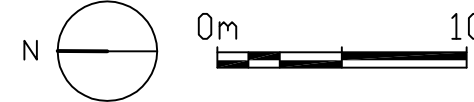
Títol Traça de Llevant i aljub Vicent d'en Pep Costa
Proposta

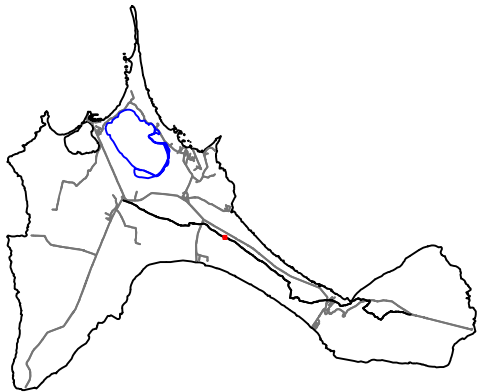
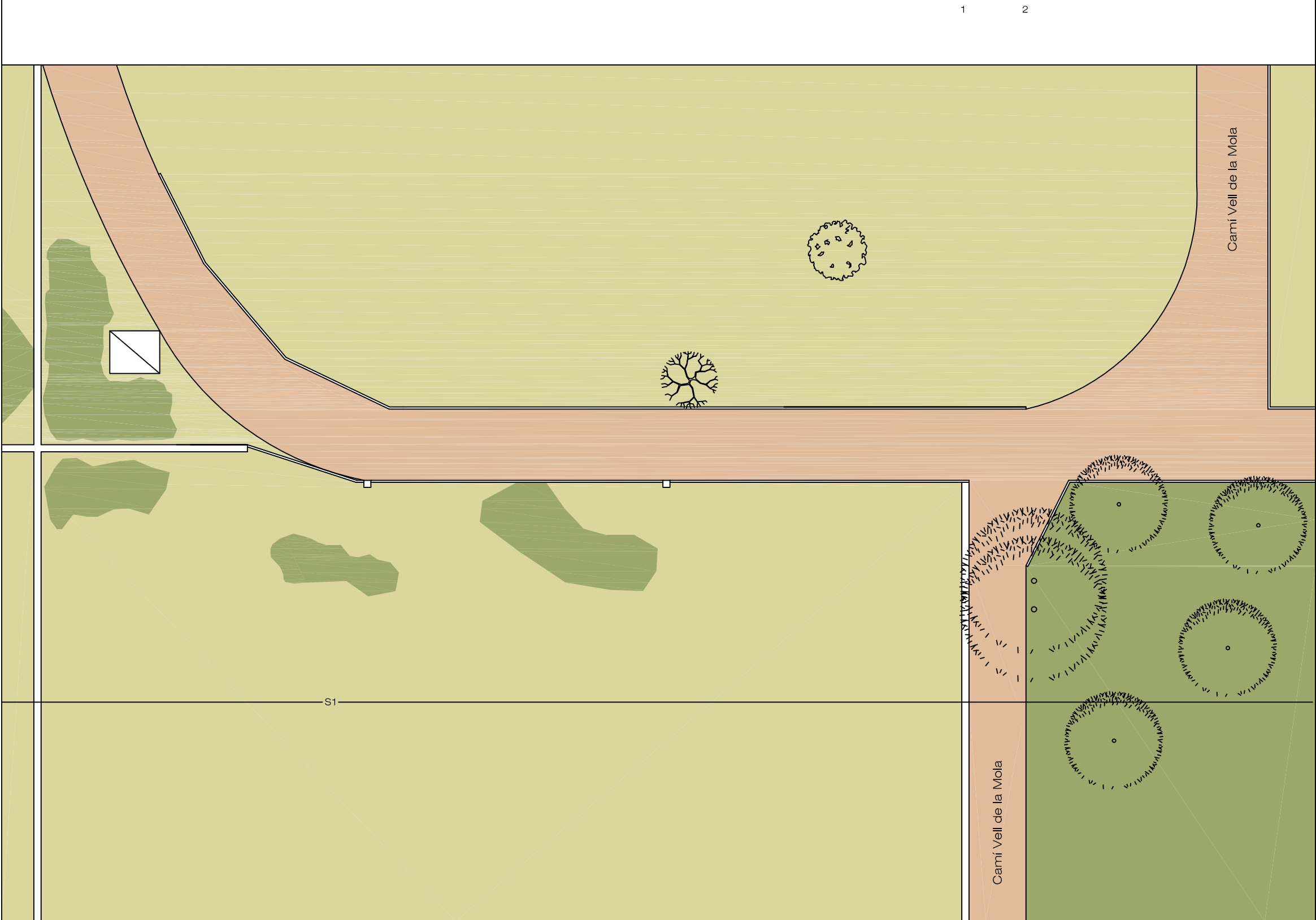
Escala 1/300

Universitat Escola Superior d'Agricultura de Barcelona. UPC

Data Setembre 07
Albert Boadella i Martos Maria Alburquerque i Tudela

Nombre de plànol 18

LLEGGENDA

- Sauló
- Prat
- Bosc o primers estadis de bosc
- Pinus halepensis
- Prunus amygdalus
- Ficus carica
- Aljub d'en Vicent d'en Pep Costa
- Mur de pedra seca
- Tanca de totxo
- 1 Mur de pedra seca deteriorat
- 2 Balla metàl·lica

Proposta d'intervenció al Camí Vell de la Mola de Formentera

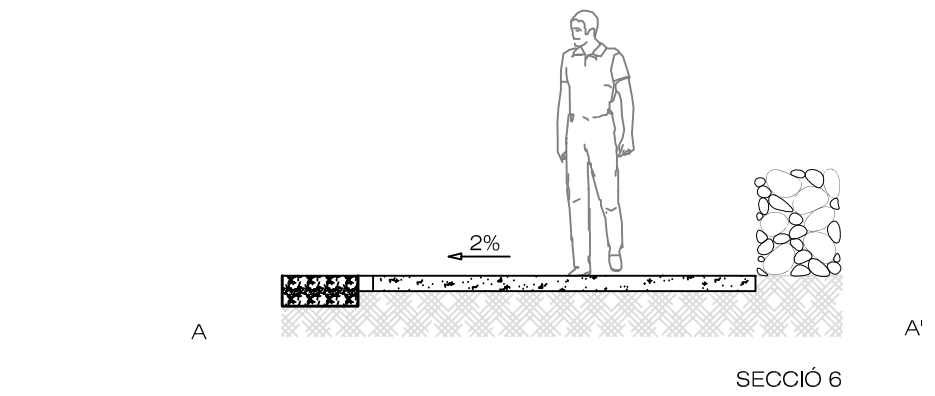
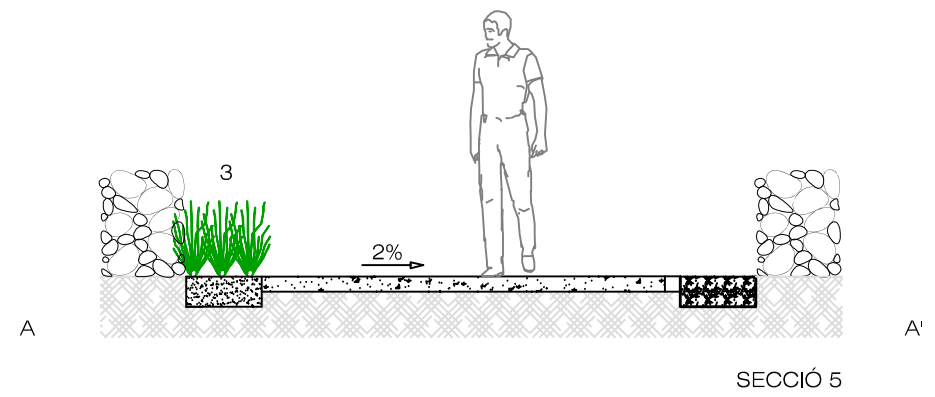
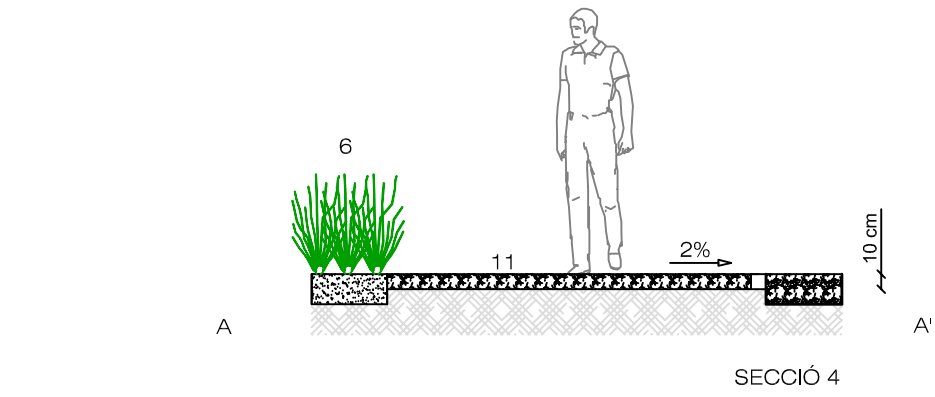
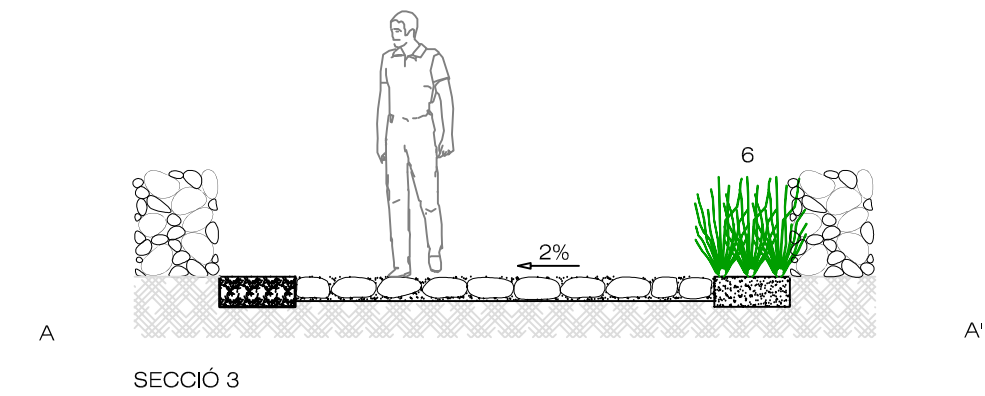
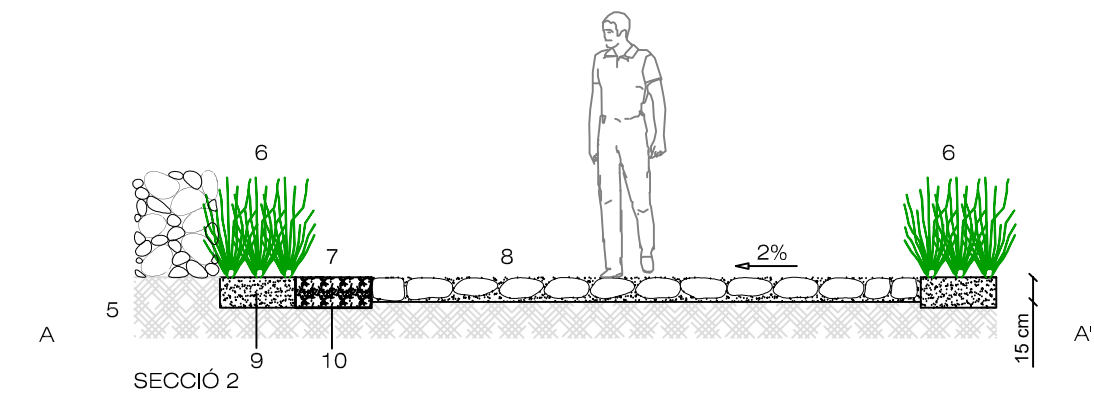
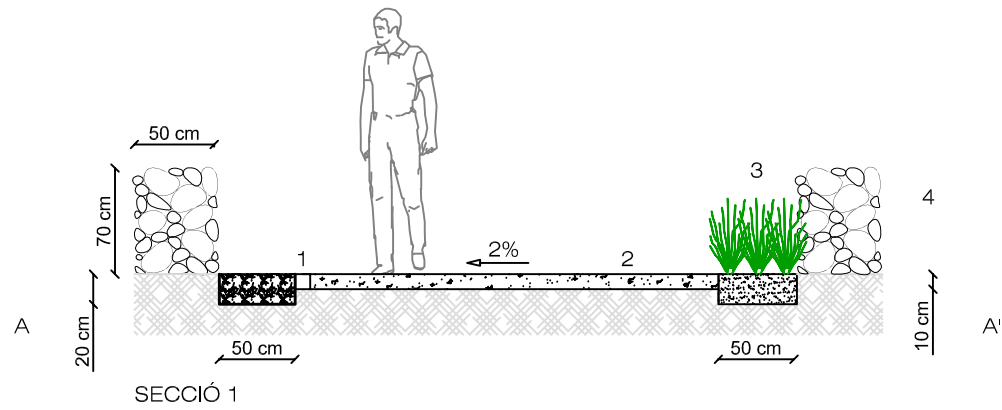
Títol Traça de Llevant i aljub Vicent d'en Pep Costa

Escala Estat actual 1/300

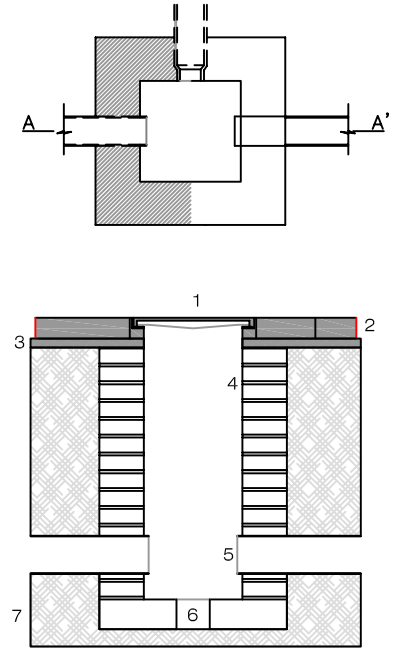
Universitat Escola Superior d'Agricultura de Barcelona. UPC

Data Setembre 07

Albert Boadella i Martos Marla Alburquerque i Tudela

DETALL ARQUETA
SECCIÓ A-A'
E 1/30

LLEGENDA ARQUETA

1. tapa i marc de fosa
2. paviment empedrat
3. morter de col·locació
4. paret de maó
5. tub de polietilè corrugat
6. formigó
7. terra compactada

LLEGENDA SECCIONS TIPUS

1. Peça de marès de 10x10x50 cm
2. Sauló
3. *Thymus vulgaris*
4. Mur de pedra seca
5. Terra compactada
6. *Rosmarinus officinalis*
7. Desaigna de grava (marès matxucat).
8. Empedrat col·locat en sec sobre sorra
9. Terra vegetal
10. Malla geotextil
11. Grava (marès matxucat)

Proposta d'intervenció al Camí Vell de la Mola de Formentera

Títol Detall de les seccions tipus

Escala 1/50

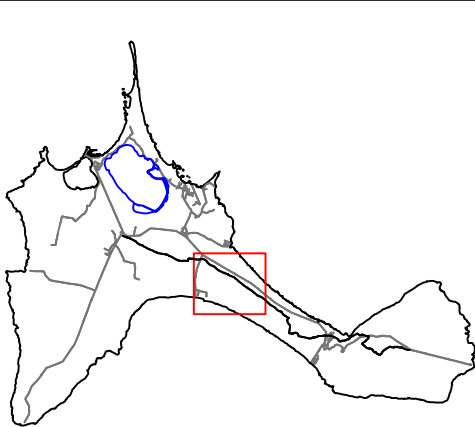
Universitat Escola Superior d'Agricultura de Barcelona. UPC

Data Setembre 07

Albert Boadella i Martos Maria Alburquerque i Tudela

Nombre de plànol

16

LLEGGENDA

- Sòl forestal
- Arqueta

En aquest tram el paviment actual és de terra. Es proposen paviments d'empedrat i grava (marès matxucat) en zones d'ambient forestal, mentre que la resta del recorregut es manté de sauló.

Al llarg del recorregut es combinen dos colors per tal de delimitar cada secció tipus.

Les arquetes es col·loquen a les zones properes a les vivendes per tal d'evitar desperfectes al camí en el moment de passar nous serveis.

Proposta d'intervenció al Camí Vell de la Mola de Formentera

Títol Intervenció en els paviments

Escala 1/10.000

Universitat Escola Superior d'Agricultura de Barcelona. UPC

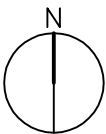

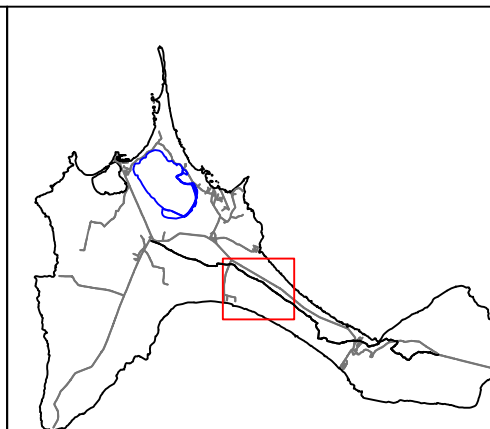
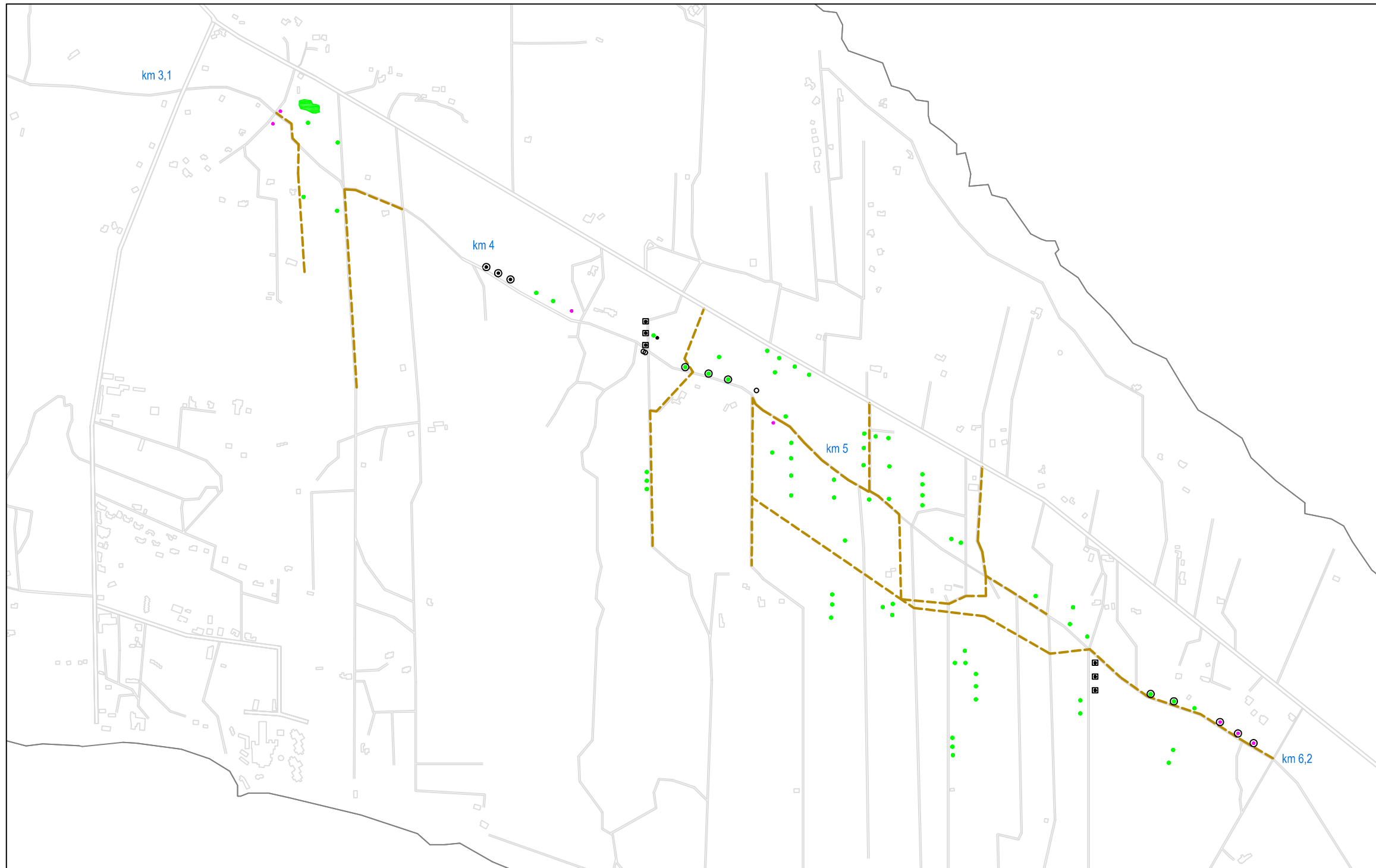
Data Setembre 07

Albert Boadella i Martos Maria Alburquerque i Tudela

Nombre de plànol

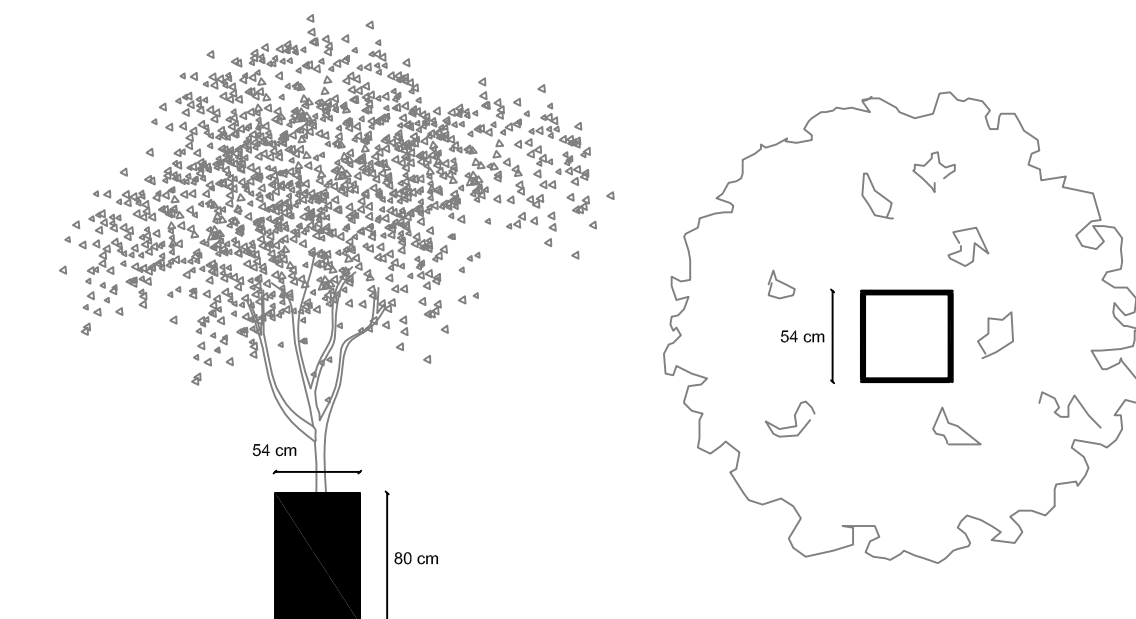
15

LLEGENDA

- Línia elèctrica a soterrar
- *Ficus carica*
- *Prunus amygdalus*
- *Olea europaea*
- *Pinus halepensis*
- *Opuntia ficus-indica*
- Plantació *Prunus amygdalus* amb cub de corten
- Plantació de *Ficus carica*
- Plantació de *Prunus amygdalus*
- Plantació de *Olea europaea*

La imatge de l'esquerra correspon a l'actuació tradicional típica de Formentera. La col·locació de bidons al plantar els fruiters permet protegir l'arbre de les cabres i el vent. La imatge de la dreta correspon a l'intervenció de l'arquitecte Marià Castelló en la marcadó de fites i partons de Formentera. Al centre, un detall d'un amfller amb el cub de corten.

Proposta d'intervenció al Camí Vell de la Mola de Formentera

Títol Intervenció a la vegetació singular

Escala 1/10.000 i 1/50

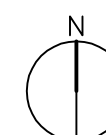
Universitat Escola Superior d'Agricultura de Barcelona. UPC

Data Setembre 07

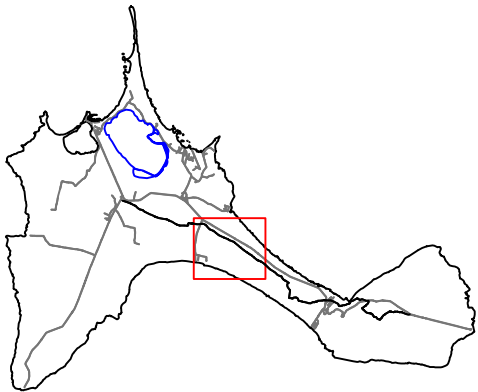
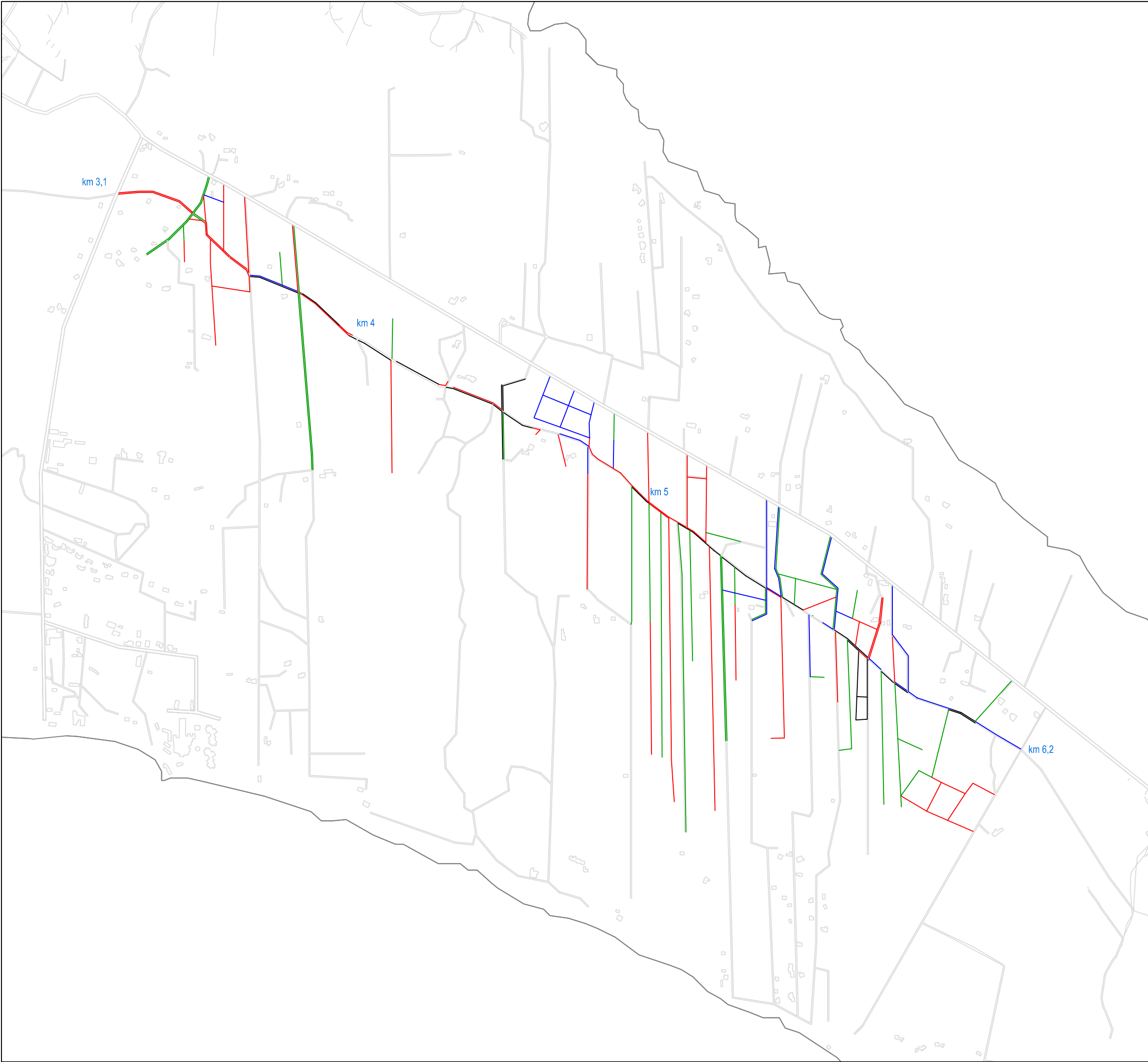
Albert Boadella i Martos Maria Alburquerque i Tudela

Nombre de plànol

14

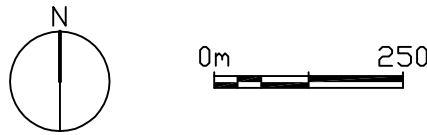
0m 250

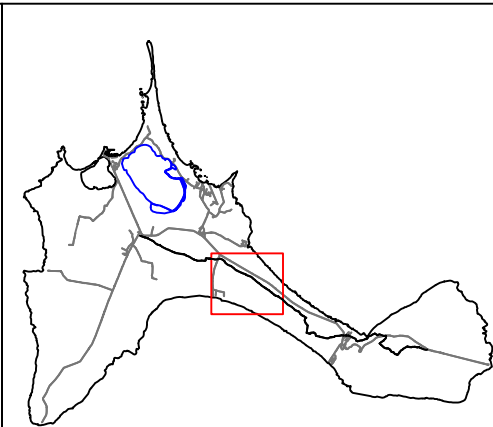
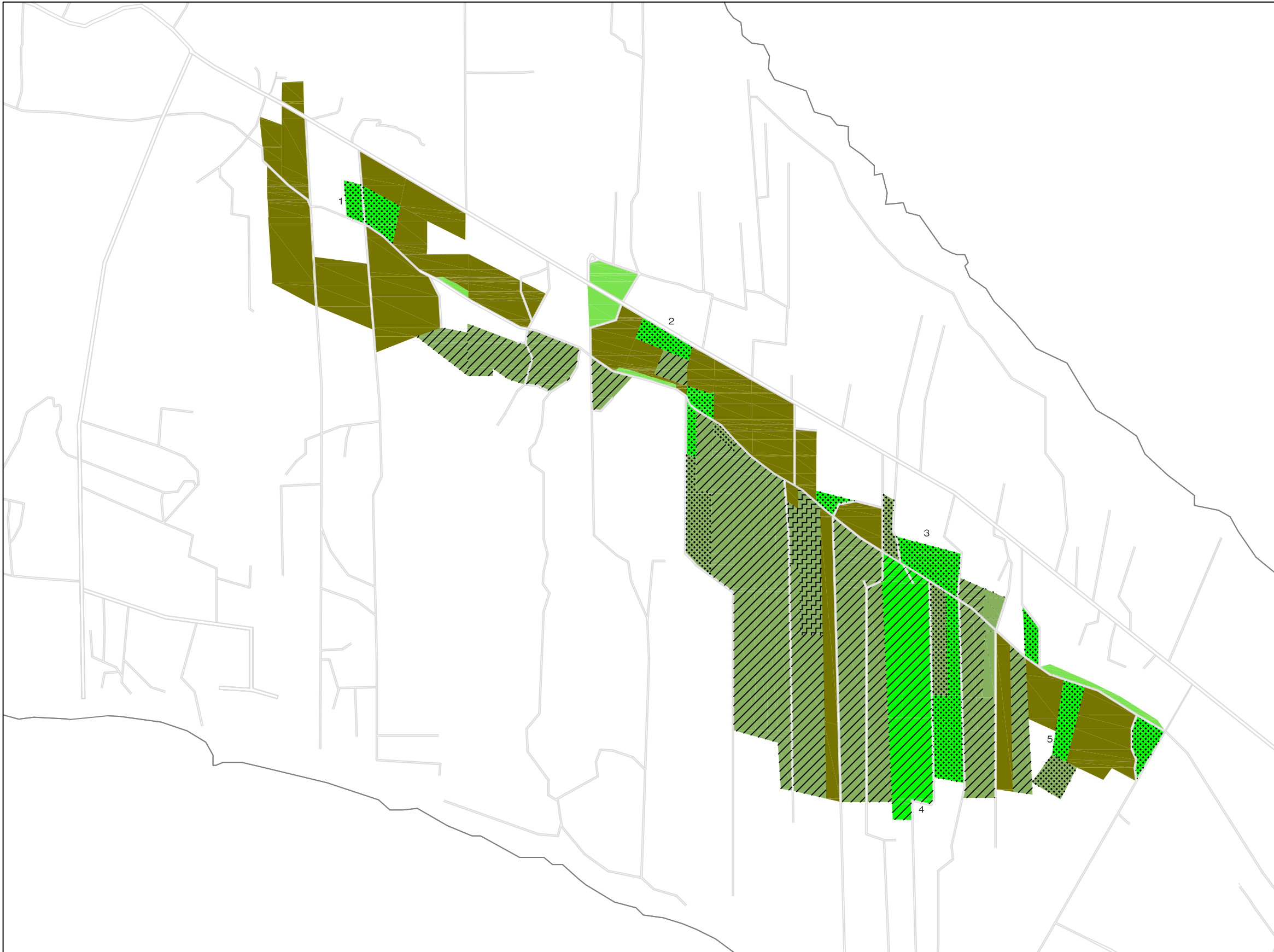

LLEGENDA

- Murs de pedra seca a restaurar
26,6% (2.955,2m)
- Tanques a reemplaçar per murs
de pedra seca 21,5%
(2.374,8m)
- Mur de pedra seca en bon estat
- Altres tipus de tanques

Proposta d'intervenció al Camí Vell de la Mola de Formentera	
Títol	Intervenció a les tanques
Escala	1/10.000
Universitat	Escola Superior d'Agricultura de Barcelona. UPC
Data	Setembre 07
Albert Boadella i Martos Maria Alburquerque i Tudela	

LLEGENDA

- Sòl d'ús ramader
- Sòl d'ús agrícola. Vinya
- Sòl d'ús agrícola. Cereals
- Sòl d'ús agrícola. Horta
- Implantació de vinya
- Implantació rotació de cultius: cereals, llegums i oleaginoses
- Sòl a aturar la invasió forestal. S'implantarà l'ús de la parcel·la a que pertany

Les imatges corresponen a algunes de les parcel·les on es proposa intervenir.

Proposta d'intervenció al Camí Vell de la Mola de Formentera

Titol Intervenció en els cultius

Escala 1/10.000

Universitat Escola Superior d'Agricultura de Barcelona. UPC

Data Setembre 07

Albert Boadella i Martos Maria Alburquerque i Tudela

Nombre de plànol

12

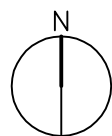

Foto 1

Foto 2

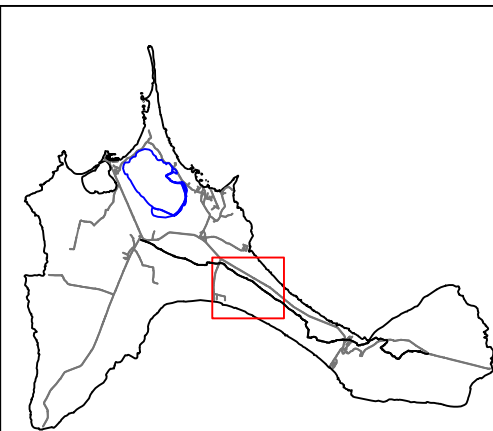
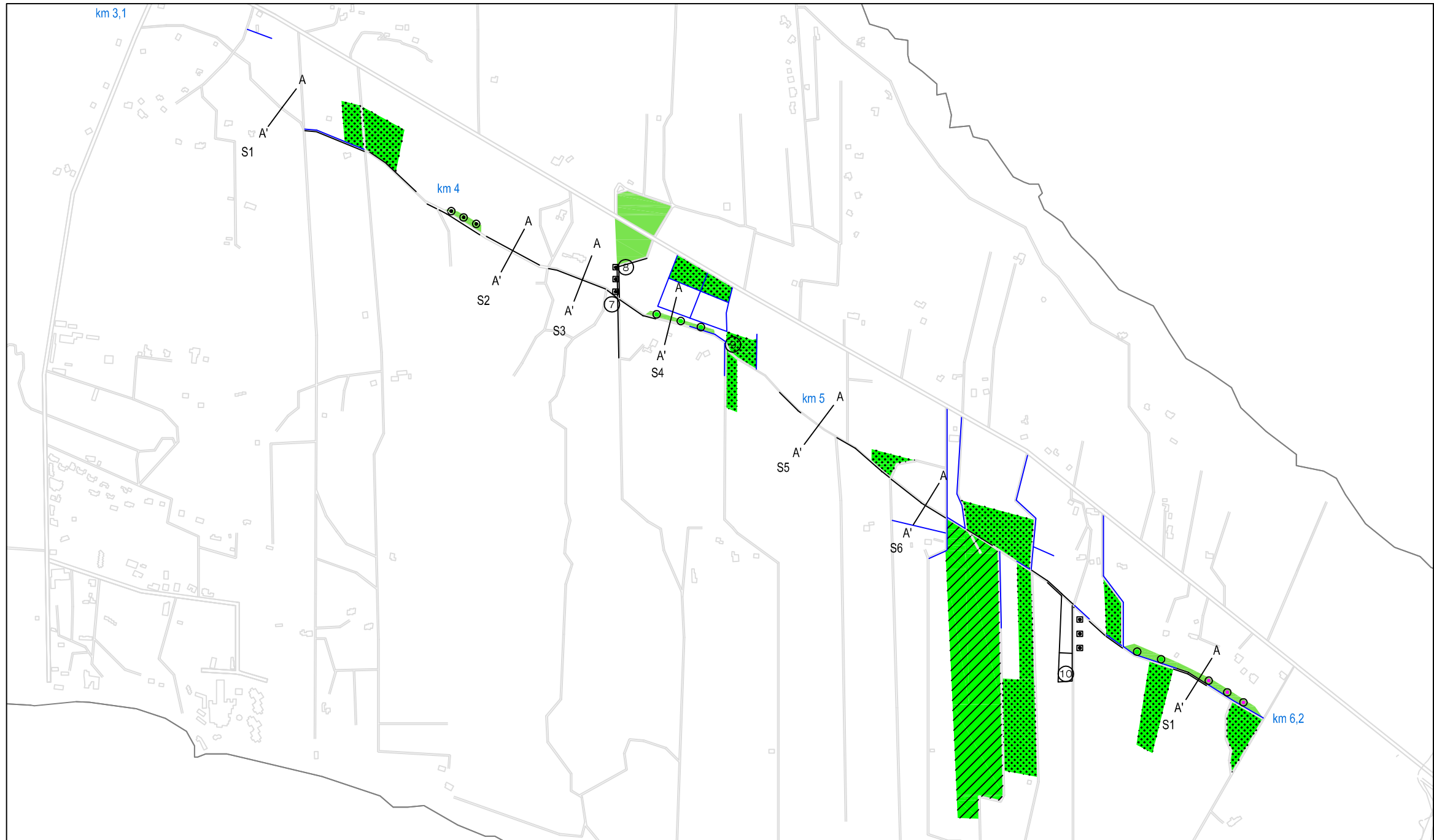
Foto 3

Foto 4

Foto 5

LLEGENDA

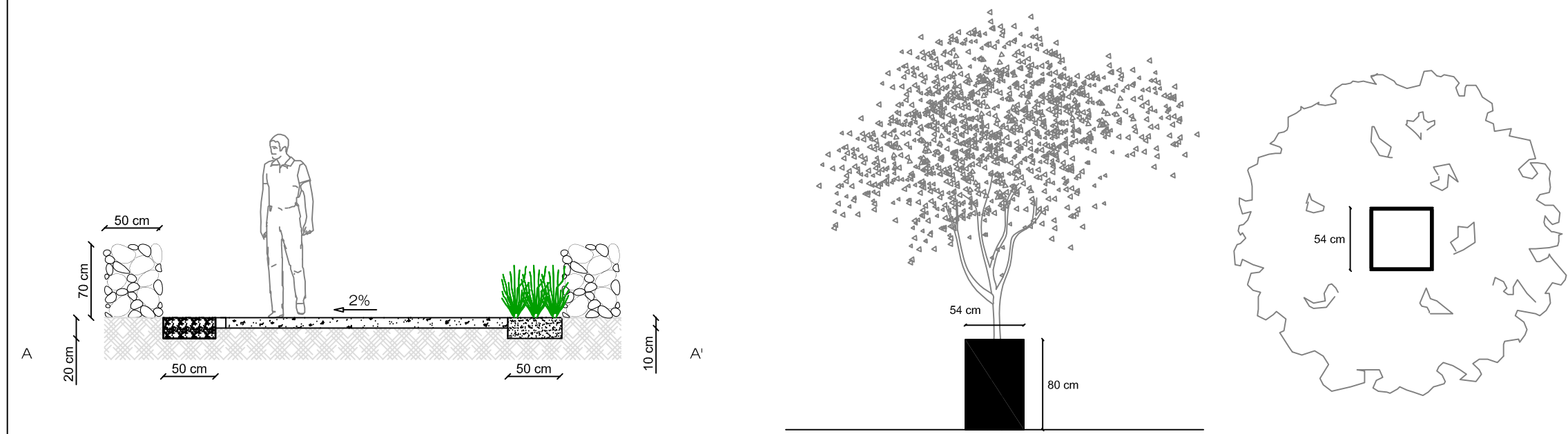
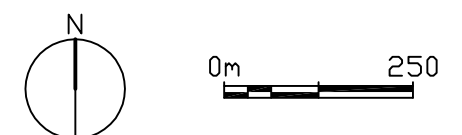
- Murs de pedra seca a restaurar. 26,6% (2.955,2m)
- Tanques a reemplaçar per murs de pedra seca. 21,5% (2.374,8m)
- Implantació de vinya
- Implantació rotació de cultius: cereals, llegums i oleaginoses
- Sòl a aturar la inversió forestal. S'implantarà l'us de la parcel·la a que pertany
- Plantació *Prunus amygdalus* amb cub de corten
- Plantació de *Ficus carica*
- Plantació de *Prunus amygdalus*
- Plantació de *Olea europaea*

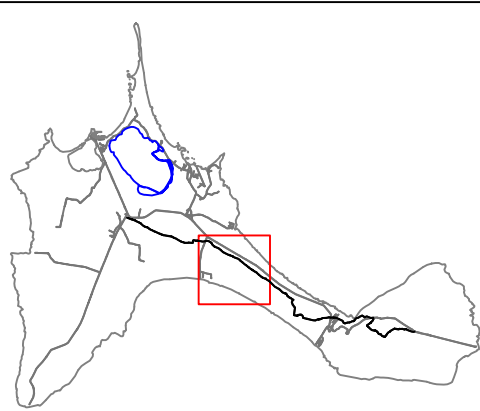
- Punts d'intervenció
- 7 Traça de Llevant. Marc Ferrer
 - 8 Aljub d'en Vicent d'en Pep Costa
 - 9 Can Xicu Mateu
 - 10 Na Blanca d'en Mestre

Proposta d'intervenció al Camí Vell de la Mola de Formentera

Titol	Proposta d'intervenció
Escala	1/10.000
Universitat	Escola Superior d'Agricultura de Barcelona. UPC
Data	Setembre 07
Albert Boadella I Martos	Marla Alburquerque I Tudela

Nombre de plànol 11

LLEGENDA

- Camí Vell de la Mola
- Carretera asfaltada
- Camí de terra
- Linia elèctrica
- Ficus carica*
- Prunus amygdalus*
- Olea europaea*
- Pinus halepensis*
- Opuntia ficus-indica*

Proposta d'intervenció al Camí Vell de la Mola de Formentera

Títol Anàlisi de la vegetació singular

Escala 1/10.000

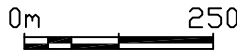
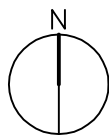
Universitat Escola Superior d'Agricultura de Barcelona. UPC

Data Setembre 07

Albert Boadella i Martos Maria Alburquerque i Tudela

Nombre de plànol 10

Ficus carica

Prunus amygdalus

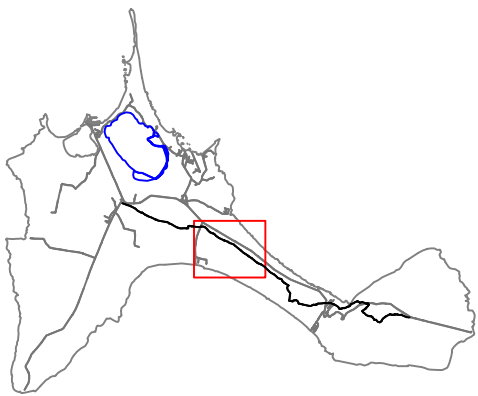
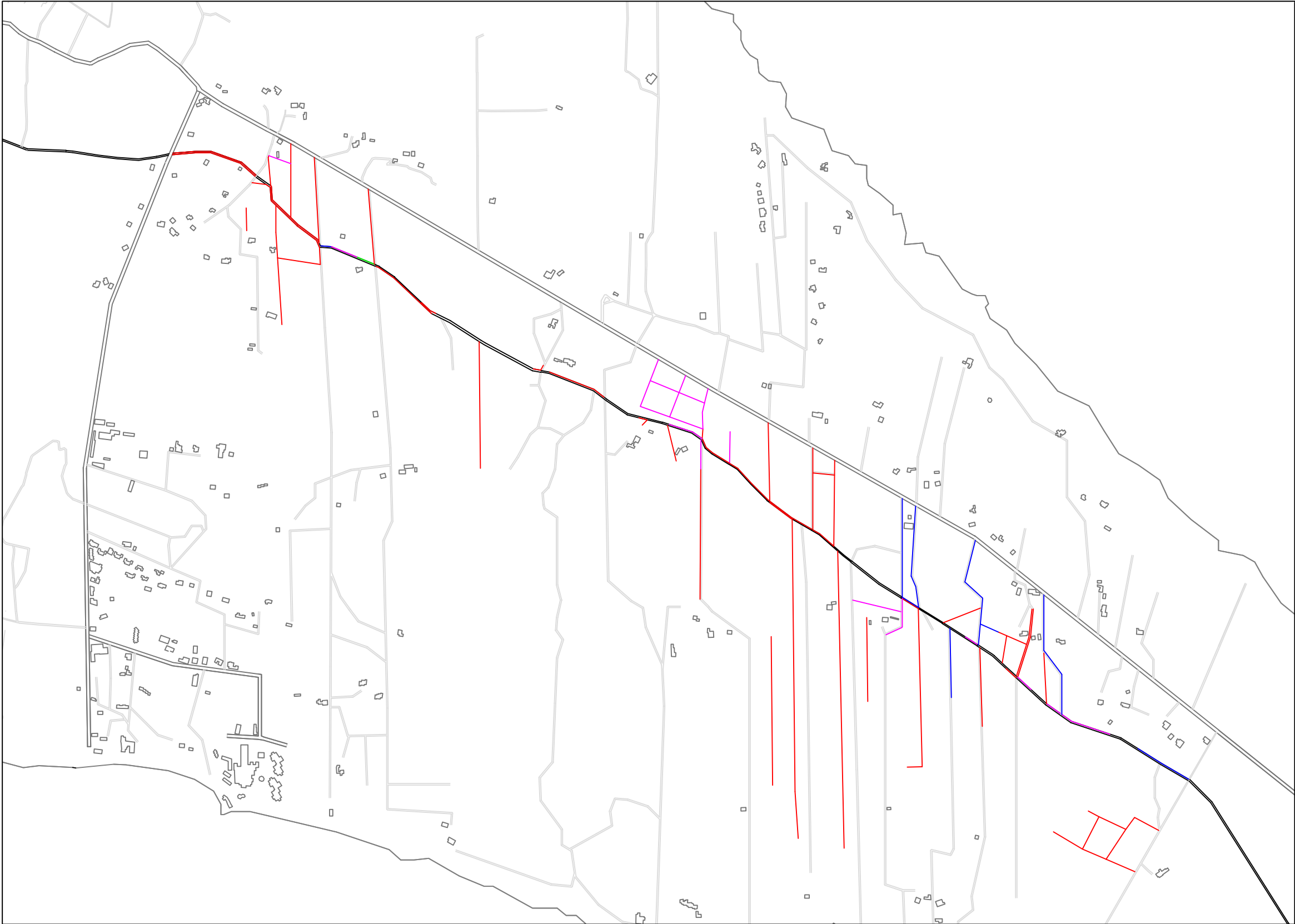
Olea europaea

Pinus halepensis

Opuntia ficus-indica

LLEGENDA

- Camí Vell de la Mola
- Carretera asfaltada
- Camí de terra
- Mur en bon estat 73,4% (8.152,5m)
- Mur deteriorat 13% (1.439,6m)
- Mur adulterat 13,2% (1.470,4m)
- Mur deteriorat i adulterat 0,4% (45,2m)

Proposta d'intervenció al Camí Vell de la Mola de Formentera

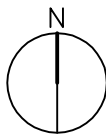
Títol Anàlisi de l'estat de conservació dels murs

Escala 1/10.000

Universitat Escola Superior d'Agricultura de Barcelona, UPC

Data Setembre 07
Albert Boadella i Martos Maria Alburquerque i Tudela

Nombre de plànol 09

0m 250

Mur en bon estat

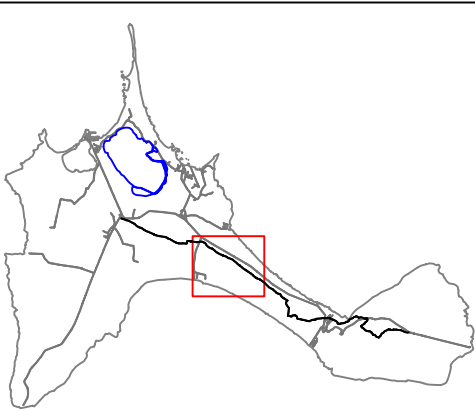
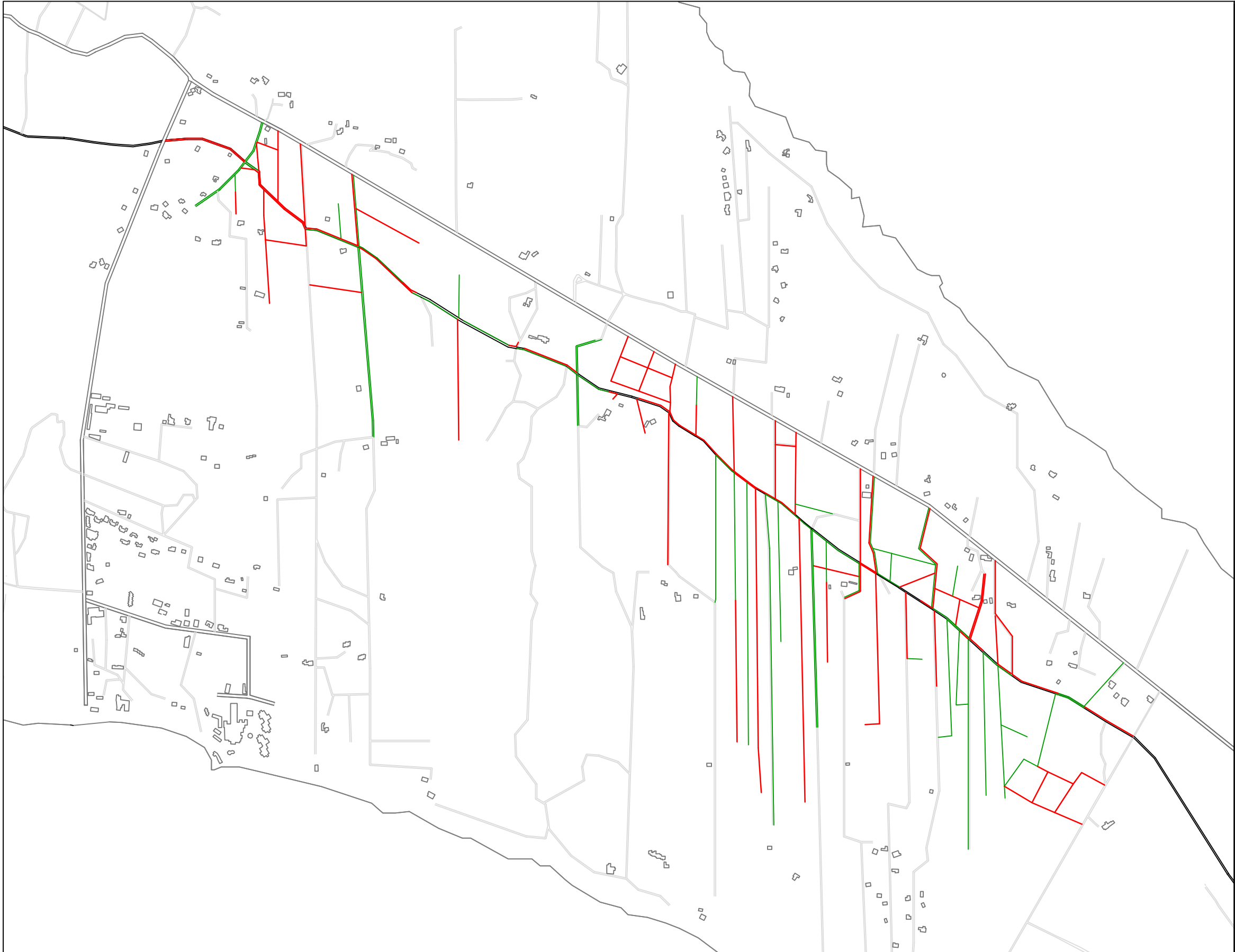
Mur deteriorat

Mur adulterat

Mur deteriorat i adulterat

LLEGENDA

- Camí Vell de la Mola
- Carretera asfaltada
- Camí de terra
- Mur de pedra seca 50,1% (11.107,7m)
- Altres tipus de tanques 49,9% (11.059,3m)

Proposta d'intervenció al Camí Vell de la Mola de Formentera

Títol Anàlisi de tanques

Escala 1/10.000

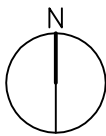
Universitat Escola Superior d'Agricultura de Barcelona. UPC

Data Setembre 07

Albert Boadella i Martos Marta Alburquerque i Tudela

Nombre de plànol 08

0m 250

Mur de pedra seca

Tanca de fusta

Tanca metàl·lica

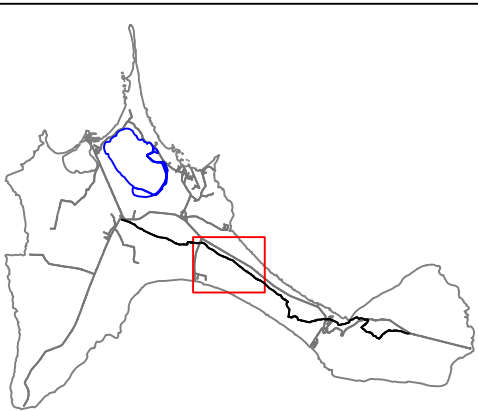
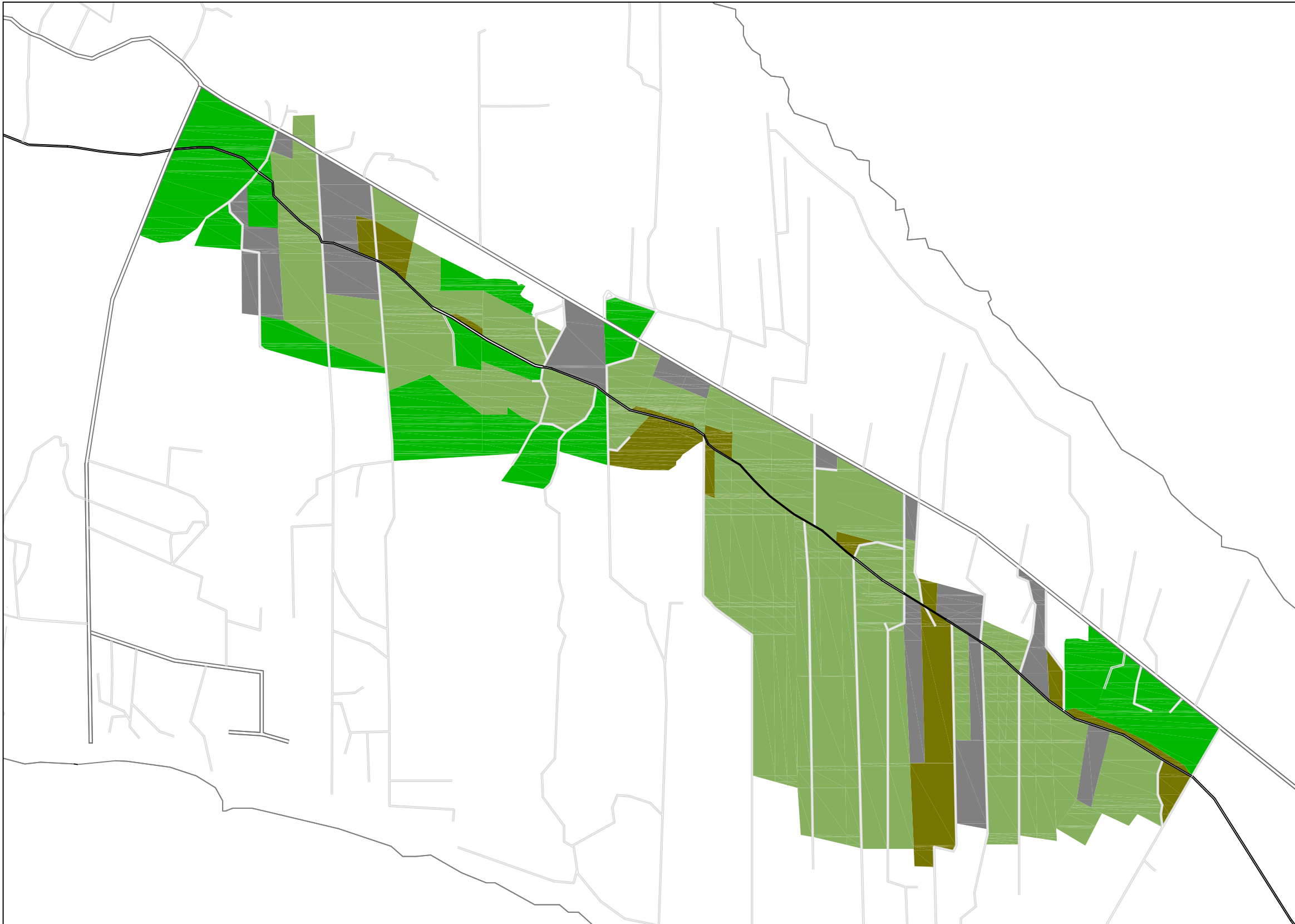
Línia de pedres a terra

Mur de totxo

Paret

LLEGENDA

- Camí Vell de la Mola
- Carretera asfaltada
- Camí de terra
- Sòl treballat
- Sòl compactat
- Sòl pedregós
- Sòl de roca mare

Proposta d'intervenció al Camí Vell de la Mola de Formentera

Titol Anàlisi de la naturalesa del sòl

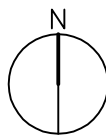
Escala 1/10.000

Universitat Escola Superior d'Agricultura de Barcelona. UPC

Data Setembre 07
Albert Boadella I Martos Maria Alburquerque I Tudela

Nombre de plànol

07

0m 250

Sòl treballat

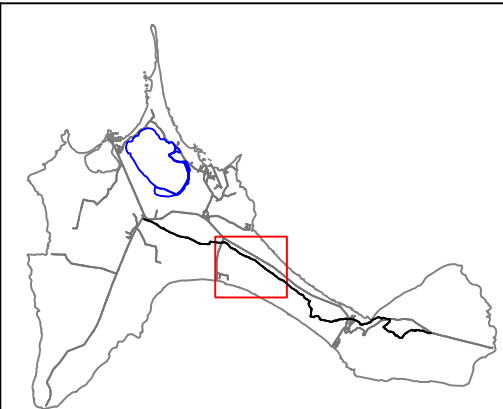
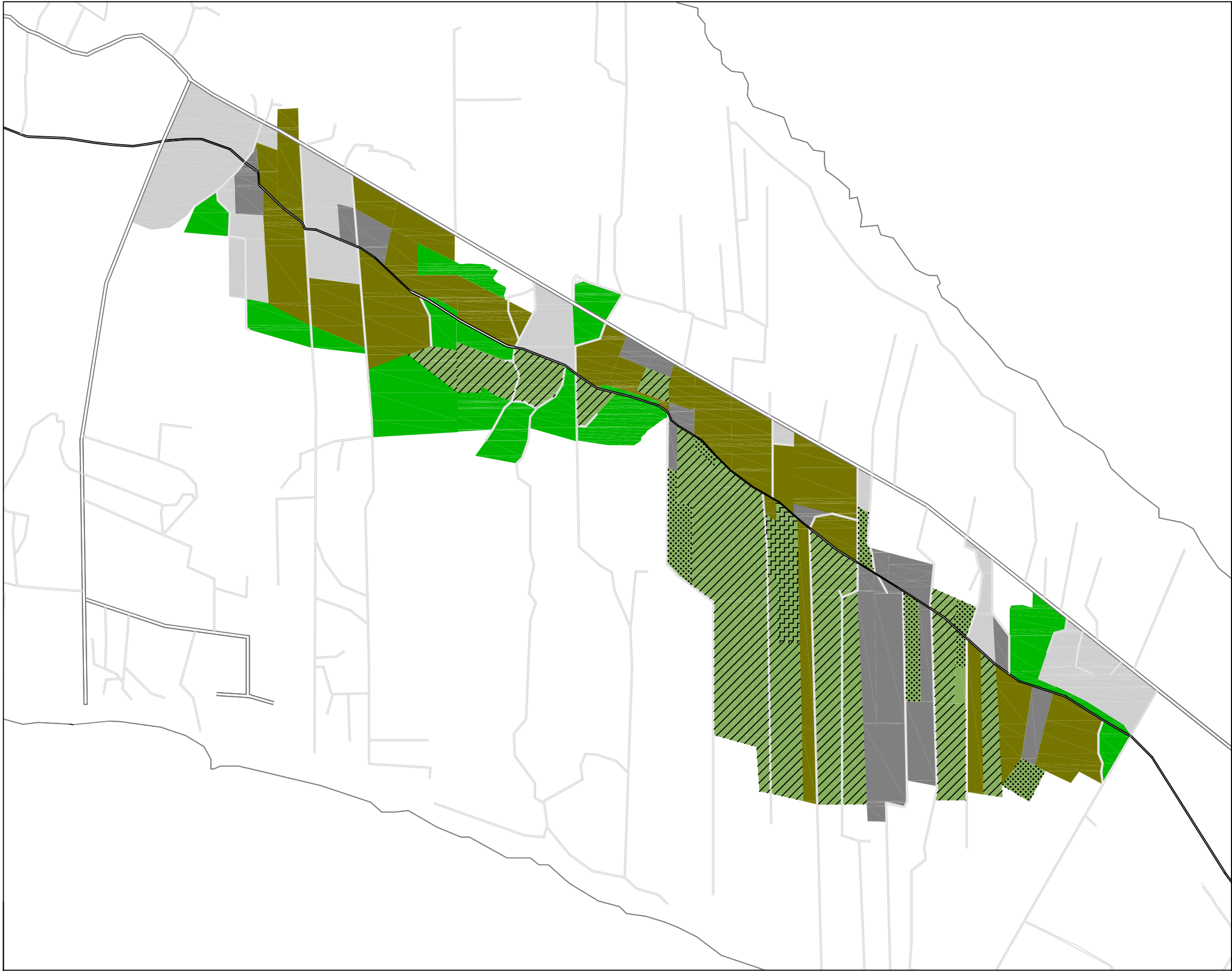
Sòl compactat

Sòl pedregós

Sòl de roca mare

LLEGENDA

- Camí Vell de la Mola
- Carretera asfaltada
- Camí de terra
- Sòl en desús
- Sòl d'ús agrícola. Vinya
- Sòl d'ús agrícola. Cereals
- Sòl d'ús agrícola. Horta
- Sòl d'ús ramader
- Sòl d'ús forestal
- Sòl d'ús urbà

Proposta d'intervenció al Camí Vell de la Mola de Formentera

Títol Anàlisi dels usos del sòl

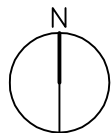
Escala 1/10.000

Universitat Escola Superior d'Agricultura de Barcelona. UPC

Data Setembre 07

Albert Boadella i Martos Maria Alburquerque i Tudela

Nombre de plànol 06

0m 250

Sòl en desús

Vinya

Cereals

Horta

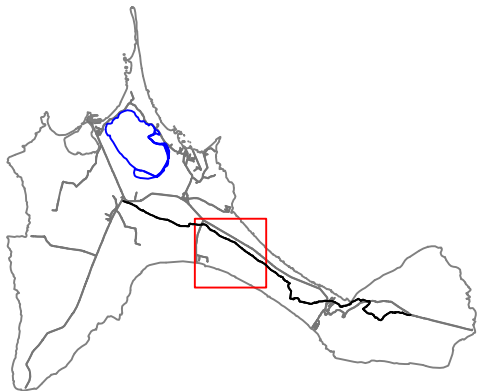
Ramaderia

Sòl forestal

Sòl urbà

LLEGENDA

- Camí Vell de la Mola
- Punts d'interès a intervenir
- ⑦ Traça de Llevant. Marc Ferrer
 - ⑧ Aljub d'en Vicent d'en Pep Costa
 - ⑨ Can Xicu Mateu
 - ⑩ Na Blanca d'en Mestre

Proposta d'intervenció en el Camí Vell de la Mola de Formentera

Títol Situació i emplaçament de l'anàlisi

Escala 1/10.000

Universitat Escola Superior d'Agricultura de Barcelona. UPC

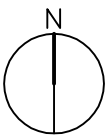

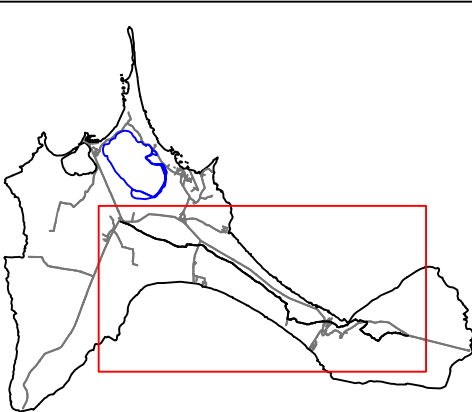
Data Setembre 07

Albert Boadella i Martos Maria Alburquerque i Tudela

Nombre de plànol

05

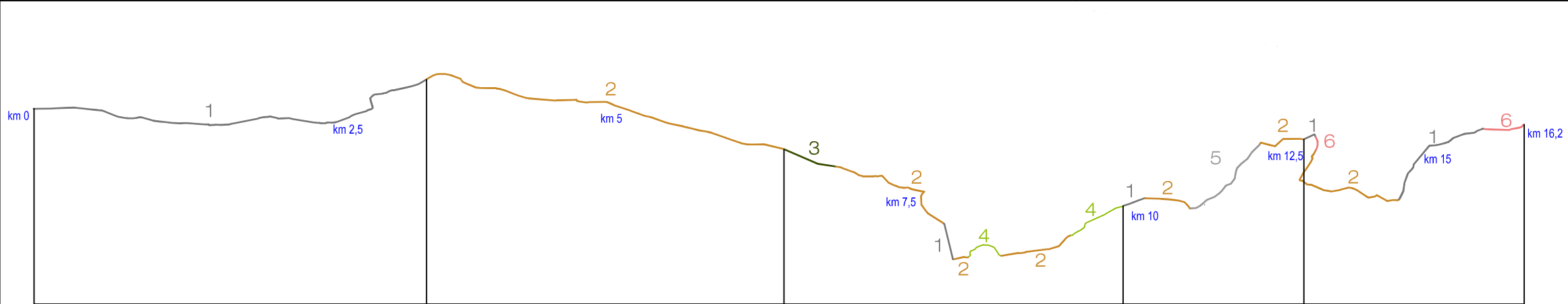

LLEGENDA

- Carretera asfaltada
 - Camí de terra
 - Antic recorregut del Camí Vell de la Mola
- Camí Vell de la Mola
- 1 Asfalt 29,3% (4.750 m)
 - 2 Terra 46,4% (7.500 m)
 - 3 Sense camí 3% (500 m)
 - 4 Sendera 6,5% (1.050 m)
 - 5 Empedrat 10,8% (1.750 m)
 - 6 Formigó 4% (650 m)

Descripció dels trams

Tram 1: Des de Sant Francesc fins al camí que du a Es Ca Mari
Tram 2: Des de el camí que du a Es Ca Mari fins al camí que du a Es Voga Mari.
Tram 3: Des de es camí que du a Es Voga Mari fins al camí de Sa Pujada.
Tram 4: Camí de Sa Pujada. Des de Es Caló fins a la carretera de la Mola.
Tram 5: Des del final del camí de Sa Pujada fins a l'església del Pilar.

1. Asfalt

2. Terra

3. Sense camí

4. Sendera

5. Empedrat

6. Formigó

Proposta d'intervenció al Camí Vell de la Mola de Formentera

Titol Trams i paviments

Escala 1/40.000

Universitat Escola Superior d'Agricultura de Barcelona. UPC

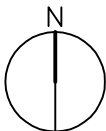

Data Setembre 07

Albert Boadella I Martos Marla Alburquerque I Tudela

Nombre de plànol

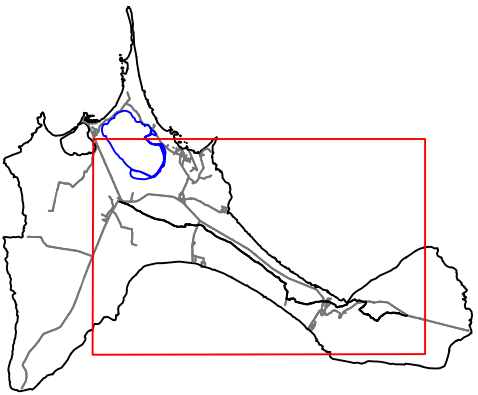
04

0km 0,5 1

①	Església de Sant Francesc i	⑮	Moli Vell de la Mola
②	Jardí de ses Eres. Elles Torres	⑯	Cisterna d'en Carles
③	Capella de sa Tanca Vella	⑰	Església de la Mola
④	Partió de la primera G.R. Marc	21	Cisterna del poble de Sant Francesc
⑤	Ferrer	22	Cisterna d'en Coques
⑥	Can Pere Blai	23	Aljub de can Ramon
⑦	Pou d'en Pere Blai	24	Primera creu fita G.R. Marc Ferrer
⑧	Pou d'en Marianet Barber	25	Aljub d'en Jaume Morna
⑨	Traça de Llevant de la primera	26	Cisterna d'en Jaume Morna
⑩	G.R. Marc Ferrer	27	Moli d'en Teuet
⑪	Aljub d'en Vicent d'en Pep Costa	28	Torre des Pi des Català
⑫	Can Xicu Mateu	29	Pou de na Rita Lluquineta
⑬	Na Blanca d'en Mestre	30	Pou de can Ferrer des Pou
⑭	Castellum	31	Pou d'en Xiquet Baixero
⑮	Cases d'Henri Quillé, Casa	32	Aljub de can Xumeu d'en Roig
⑯	Rousseau, Casa Stephania,	33	Cisterna d'en Joan de sa Vilda
⑰	Casa Dimco.	34	Aljub d'en Carles Vell
⑱	Alqueria	35	Can Simó
⑲	Casa Marcet, Erwin Broner	36	Coves i vista panoràmica
⑳	Can Botigues		
㉑	Aljub d'es Poble		
㉒	Moli d'en Botigues		

LLEGENDA

- Camí Vell de la Mola
- Carretera asfaltada
- Punts d'intervenció

2. Capella de sa Tanca Vella

3. Partió G.R. Marc Ferrer

6. Pou d'en Marianet Barber

25. Aljub d'en Jaume Morna

28. Torre des Pi Català

9. Can Xicu Mateu

12. Casa Dimco, Henri Quillé

14. Casa Marcet, Erwin Broner

15. Can Botigues

18. Moli Vell de la Mola

20. Església de la Mola

35. Can Simó

Proposta d'intervenció al Camí Vell de la Mola de Formentera

Títol Punts d'interès

Escala 1/40.000

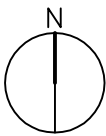
Universitat Escola Superior d'Agricultura de Barcelona. UPC

Data Setembre 07

Albert Boadella i Martos Maria Alburquerque i Tudela

Nombre de plànol

03

0km 0,5 1

DOCUMENT 3:

ANNEXES

ANNEX 1:

FITXES DELS ELEMENTS D'INTERÈS

ELEMENT D'INTERES

ESGLÉSIA DE SANT FRANCESC

FITXA Nº

1

SITUACIÓ

MUNICIPI

Formentera

VENDA

de la Miranda

COORDN. UTM

38°42'20,06"N 1°25'41,54"E

ALÇADA SNM

30

TIPUS D'ELEMENT

☐ HABITATGE.casa

☐ eivissenc o de terrat pla

☐ amb coberta inclinada de teules

☐ estil contemporani

☐ altres tipus

☐ CONSTRUCCIÓ AGRÍCOLA

☐ mur de pedra seca

☐ aljub

☐ altres

☐ pou

☐ molí

☐ cisterna

☐ parcel·la agrícola

☒ CONSTRUCCIÓ RELIGIOSA

☐ capella

☒ església

☐ altres

☐ CONSTRUCCIÓ DEFENSIVA

☐ prehistòrica

☐ musulmana

☐ altres

☐ romana

☐ cristiana

☐ ARBRE SINGULAR

☐ *Ficus carica*

☐ *Prunus amygdalus*

☐ *pinus halepensis*

☐ *Olea europaea*

☐ *Opuntia ficus-indica*

☐ altres

ESTAT DE CONSERVACIÓ

☒ BO (seguint tècniques tradicional, se'n ha fet un bon ús...)

☐ REGULAR (en mal estat, adulterats, amb materials aliens...)

☐ DOLENT (derruit, en males condicions, no s'han seguit tècniques tradicionals...)

CARACTERISTIQUES DE L'ENTORN

☐ AGRIC. SECÀ

☐ BOSC

☒ URBANITZACIÓ

☐ AGRIC. REGADIU

☐ COSTA

DESCRIPCIÓ (cartell informatiu)

L'església de Sant Francesc (1726-1738), d'aspecte sobri i auster, gairebé sense obertures, expressa amb claredat seu marcat caràcter defensiu, tret que no es manifesta en la resta de les esglésies. Consta d'una única nau rectangular sensiblement allargada, coberta amb una volta de canó. La nau es divideix en quatre trams i a la part superior hi ha la cas parroquial, aspecte que li confereix un destacat doble perfil. La seva façana principal fou sotmesa, l'any 2004, a na restauració consistent a substituir un revestiment de morter de ciment realitzat l'any 1991, per un de morter tradicional de calç i acabat emblanquinat, amb la voluntat de recuperar el seu aspecte original.

El Jardí de ses Eres (2002) per Elías Torres i J.A., situat darrere l'església, és una proposta d'espai públic intimista, que podria tenir com a referent la complexa estructura de murs que configuren el paisatge rural formenterer.

ELEMENT D'INTERES

CAPELLA DE SA TANCA VELLA

FITXA Nº

2

SITUACIÓ

MUNICIPI

Formentera

VENDA

de la Miranda

COORDN. UTM

38°42'16,76"N 1°25'48,01"E

ALÇADA SNM

30

TIPUS D'ELEMENT

☐ HABITATGE.casa

☐ eivissenc o de terrat pla

☐ amb coberta inclinada de teules

☐ estil contemporani

☐ altres tipus

☐ CONSTRUCCIÓ AGRÍCOLA

☐ mur de pedra seca

☐ aljub

☐ altres

☐ pou

☐ molí

☐ cisterna

☐ parcel·la agrícola

☒ CONSTRUCCIÓ RELIGIOSA

☒ capella

☐ església

☐ altres

☐ CONSTRUCCIÓ DEFENSIVA

☐ prehistòrica

☐ musulmana

☐ altres

☐ romana

☐ cristiana

☐ ARBRE SINGULAR

☐ *Ficus carica*

☐ *Prunus amygdalus*

☐ *pinus halepensis*

☐ *Olea europaea*

☐ *Opuntia ficus-indica*

☐ altres

ESTAT DE CONSERVACIÓ

☒ BO (seguint tècniques tradicional, se'n ha fet un bon ús...)

☐ REGULAR (en mal estat, adulterats, amb materials aliens...)

☐ DOLENT (derruit, en males condicions, no s'han seguit tècniques tradicionals...)

CARACTERISTIQUES DE L'ENTORN

☐ AGRIC. SECÀ

☐ BOSC

☒ URBANITZACIÓ

☐ AGRIC. REGADIU

☐ COSTA

DESCRIPCIÓ (cartell informatiu)

Capella de planta rectangular i de petites dimensions, coberta amb una volta de canó i amb aspecte exterior senzill i auster. La seva edificació va ser concedida l'any 1369, responent als primers intents de repoblament. Doncs, el despoblamnet de la Pitiüsa menor representava un factor d'inestabilitat des del punt de vista polític i estratègic. Una illa deserta podia ser fàcilment aprofitada pels enemics de la Corona o esdevenir, simplement, refugi de purates. En aquestes circumstàncies, el 1353 Pere el Ceremoniós va escriure al seu procurador a Eivissa i li comunicà el seu interès que Formentera es tornàs a poblar. Però les seves reduïdes dimensions i la falta d'un cementiri fan pensar que es tractava d'una població més aviat escassa i sense continuïtat.

ELEMENT D'INTERES

PARTIO DE LES TERRES DE M.F.

FITXA Nº

3

SITUACIO

MUNICIPI

Formentera

VENDA

Pi del Català

COORDN. UTM

38°42'09,19"N 1°26'21,50"E

ALÇADA SNM

25

TIPUS D'ELEMENT

☐ HABITATGE.casa

☐ eivissenc o de terrat pla

☐ amb coberta inclinada de teules

☐ estil contemporani

☐ altres tipus

☒ CONSTRUCCIÓ AGRÍCOLA

☒ mur de pedra seca

☐ aljub

☐ altres

☐ pou

☐ molí

☐ cisterna

☐ parcel·la agrícola

☐ CONSTRUCCIÓ RELIGIOSA

☐ capella

☐ església

☐ altres

☐ CONSTRUCCIÓ DEFENSIVA

☐ prehistòrica

☐ musulmana

☐ altres

☐ romana

☐ cristiana

☐ ARBRE SINGULAR

☐ Ficus carica

☐ Prunus amygdalus

☐ pinus halepensis

☐ Olea europaea

☐ Opuntia ficus-indica

☐ altres

ESTAT DE CONSERVACIÓ

☒ BO (seguint tècniques tradicional, se'n ha fet un bon ús...)

☐ REGULAR (en mal estat, adulterats, amb materials aliens...)

☐ DOLENT (derruit, en males condicions, no s'han seguit tècniques tradicionals...)

CARACTERISTIQUES DE L'ENTORN

☒ AGRIC. SECÀ

☐ BOSC

☐ URBANITZACIÓ

☐ AGRIC. REGADIU

☐ COSTA

DESCRIPCIÓ (cartell informatiu)

Des de la capella de la tanca Vella, aquest mur, va de ponent a llevant, assenyalant la partió entre les terres de la part baixa de Formentera, que Marc Ferrer donà a les seves filles Àngela, a la banda esquerra, i Vicenta, a la dreta.

En aquest punt, la partió passa a tramuntana del camí Vell i seguia (en el seu temps) en la mateixa direcció fins a algun punt pròxim al Caló: "dalt un pujolet de vora la mar".

Encara es troben nombrosos trossos de parets, fetes de ponent a llevant, segons la divisòria de les terres de cada una de les germanes.

La paret és de sis pams d'altura i enllosada, seguint l'estipulat en l'acord entre Marc Ferrer i Antoni Blanc.

IMATGES COMPLEMENTARIES (cartell informatiu)

Fites i Traces de les Gràcies Reials concedides a Marc Ferrer i Antoni Blanc

ELEMENT D'INTERES

CAN PERE BLAI

FITXA Nº

4

SITUACIÓ

MUNICIPI	Formentera
VENDA	Pi del Català
COORDN. UTM	38°42'04,33"N 1°26'36,30"E
ALÇADA SNM	20

TIPUS D'ELEMENT

☒ HABITATGE.casa	☒ eivissenc o de terrat pla	☒ amb coberta inclinada de teules	
	☐ estil contemporani	☐ altres tipus	
☐ CONSTRUCCIÓ AGRÍCOLA	☐ mur de pedra seca	☐ aljub	☐ altres
	☐ pou	☐ molí	
	☐ cisterna	☐ parcel·la agrícola	
☐ CONSTRUCCIÓ RELIGIOSA	☐ capella	☐ església	☐ altres
☐ CONSTRUCCIÓ DEFENSIVA	☐ prehistòrica	☐ musulmana	☐ altres
	☐ romana	☐ cristiana	
☐ ARBRE SINGULAR	☐ <i>Ficus carica</i>	☐ <i>Prunus amygdalus</i>	☐ <i>pinus halepensis</i>
	☐ <i>Olea europaea</i>	☐ <i>Opuntia ficus-indica</i>	☐ altres

ESTAT DE CONSERVACIÓ

☒ BO (seguint tècniques tradicional, se'n ha fet un bon ús...)
☐ REGULAR (en mal estat, adulterats, amb materials aliens...)
☐ DOLENT (derruit, en males condicions, no s'han seguit tècniques tradicionals...)

CARACTERISTIQUES DE L'ENTORN

☒ AGRIC. SECÀ	☐ BOSC	☐ URBANITZACIÓ
☐ AGRIC. REGADIU	☐ COSTA	

DESCRIPCIÓ (cartell informatiu)

Can Blai, és un clar exemple de casa que respon al fenomen que es coneix com “formenterització”, és a dir la substitució de la coberta plana per una altra de teules i per la contrucció d'enramades de teula davant les cases. Antigament, aquesta vivenda era d'estil eivissenc o de terrat pla, anomenat així perquè fou importat pels primers pobladors eivissencs. Però a finals del s. XIX, aparegué un nou estil, amb coberta inclinada de teules. La implantació d'aquest nou model fou tan important que es deixà d'edificar-se cases de tipus eivissenc i, fins i tot, les cases existents edificades foren transformant-se segons les pautes del nou model, que és el que caracteritza l'arquitectura popular de Formentera.

IMATGES COMPLEMENTARIES (cartell informatiu)

Esquema de creixement de les cases de tipus eivissenc

Can Pere Blai amb terrat pla o tipus eivissenc. Abans de ser Formenteritzada.

ELEMENT D'INTERES

POU DEN PERE BLAI

FITXA Nº

5

SITUACIO

MUNICIPI	Formentera
VENDA	Pi del Català
COORDN. UTM	38°42'02,57"N 1°26'37,75"E
ALÇADA SNM	20

TIPUS D'ELEMENT

☐ HABITATGE.casa	☐ eivissenc o de terrat pla	☐ amb coberta inclinada de teules	
	☐ estil contemporani	☐ altres tipus	
☒ CONSTRUCCIÓ AGRÍCOLA	☐ mur de pedra seca	☐ aljub	☐ altres
	☒ pou	☐ molí	
	☐ cisterna	☐ parcel·la agrícola	
☐ CONSTRUCCIÓ RELIGIOSA	☐ capella	☐ esglèsia	☐ altres
☐ CONSTRUCCIÓ DEFENSIVA	☐ prehistòrica	☐ musulmana	☐ altres
	☐ romana	☐ cristiana	
☐ ARBRE SINGULAR	☐ <i>Ficus carica</i>	☐ <i>Prunus amygdalus</i>	☐ <i>pinus halepensis</i>
	☐ <i>Olea europaea</i>	☐ <i>Opuntia ficus-indica</i>	☐ altres

ESTAT DE CONSERVACIÓ

☐ BO (seguint tècniques tradicional, se'n ha fet un bon ús...)
☒ REGULAR (en mal estat, adulterats, amb materials aliens...)
☐ DOLENT (derruit, en males condicions, no s'han seguit tècniques tradicionals...)

CARACTERISTIQUES DE L'ENTORN

☒ AGRIC. SECÀ	☐ BOSC	☐ URBANITZACIÓ
☐ AGRIC. REGADIU	☐ COSTA	

DESCRIPCIÓ (cartell informatiu)

Com sol ocórrer als pous públics situats a la vora dels camins, disposa d'una esplanada frontal o plaça, de generoses dimensions, en aquest cas.

La capella que protegeix el pou és més gran de l'habitual, construïda en maçoneria i rematada per una tosca coberta d'un vessant. No obstant això, donada la seva antiguitat, és molt probable que originariament fos descobert.

Davant del pou hi ha una pica prismàtica de dimensions mitjanes, del tipus habitual a Formentera. Darrera del pou, també n'hi ha una altre, més petita i rodona.

IMATGES COMPLEMENTARIES (cartell informatiu)

Tipus bàsic de brocall de pou d'Eivissa i Formentera

Seqüència d'evolució tipològica partint del brocall descobert, fins arribar a les capelles cobertes.

ELEMENT D'INTERES

POU DEN MARIANET BARBER

FITXA Nº

6

SITUACIO

MUNICIPI

Formentera

VENDA

Pi del Català

COORDN. UTM

38°41'54,61"N 1°27'08,97"E

ALÇADA SNM

15

TIPUS D'ELEMENT

☐ HABITATGE.casa	☐ eivissenc o de terrat pla	☐ amb coberta inclinada de teules	
	☐ estil contemporani	☐ altres tipus	
☒ CONSTRUCCIÓ AGRÍCOLA	☐ mur de pedra seca	☐ aljub	☐ altres
	☒ pou	☐ molí	
	☐ cisterna	☐ parcel·la agrícola	
☐ CONSTRUCCIÓ RELIGIOSA	☐ capella	☐ església	☐ altres
☐ CONSTRUCCIÓ DEFENSIVA	☐ prehistòrica	☐ musulmana	☐ altres
	☐ romana	☐ cristiana	
☐ ARBRE SINGULAR	☐ Ficus carica	☐ Prunus amygdalus	☐ pinus halepensis
	☐ Olea europaea	☐ Opuntia ficus-indica	☐ altres

ESTAT DE CONSERVACIÓ

☒ BO (seguint tècniques tradicional, se'n ha fet un bon ús...)

☐ REGULAR (en mal estat, adulterats, amb materials aliens...)

☐ DOLENT (derruit, en males condicions, no s'han seguit tècniques tradicionals...)

CARACTERISTIQUES DE L'ENTORN

☒ AGRIC. SECÀ

☐ BOSC

☐ URBANITZACIÓ

☐ AGRIC. REGADIU

☐ COSTA

DESCRIPCIÓ (cartell informatiu)

Es tracta d'un pou antic, originalment descobert, amb brocal alt obert frontalment. Actualment presenta una coberta de dos vessants feta amb marès, recolzada sobre l'alt brocal de maçoneria.

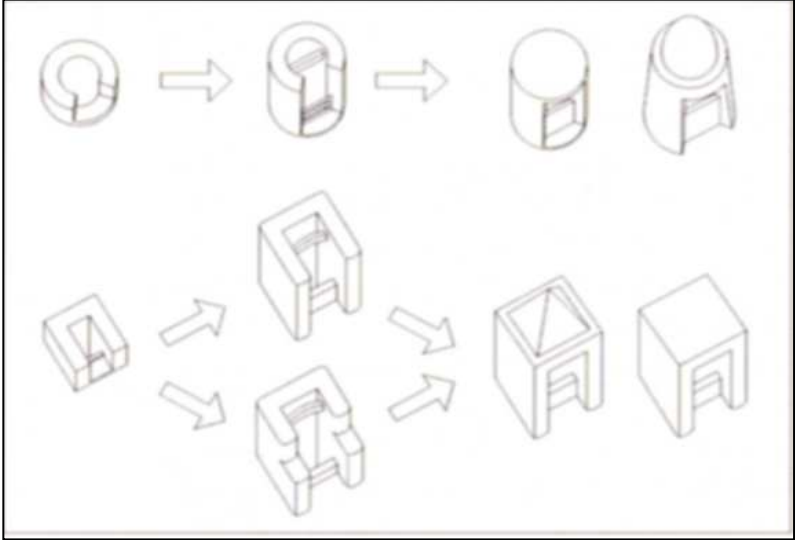
Quan es cobrí s'hi col·locà també una porta de fusta d'una fulla, davant la qual es reconeix encara l'ampit baix original.

A l'interior hi ha un travesser de savina i una politja de fusta, que es recolza sobre el travesser mitjançant una perxa perpendicular a aquest, encastada a la paret. El clot és molt fondo i de secció arrodonida, de perfil variable a causa dels diferents estrats de sòl que travessa.

IMATGES COMPLEMENTARIES (cartell informatiu)

Tipus bàsic de brocall de pou d'Eivissa i Formentera

Seqüència d'evolució tipològica partint del brocall descobert, fins arribar a les capelles cobertes.

ELEMENT D'INTERES

TRAÇA DE LLEVANT 1ª GRACIA REIAL M.F.

FITXA Nº

7

SITUACIO

MUNICIPI

Formentera

VENDA

de Migjorn

COORDN. UTM

38°41'34,75"N 1°28'37,67"E

ALÇADA SNM

15

TIPUS D'ELEMENT

☐ HABITATGE.casa

☐ eivissenc o de terrat pla

☐ amb coberta inclinada de teules

☐ estil contemporani

☐ altres tipus

☒ CONSTRUCCIÓ AGRÍCOLA

☒ mur de pedra seca

☐ aljub

☐ altres

☐ pou

☐ molí

☐ cisterna

☐ parcel·la agrícola

☐ CONSTRUCCIÓ RELIGIOSA

☐ capella

☐ esglèsia

☐ altres

☐ CONSTRUCCIÓ DEFENSIVA

☐ prehistòrica

☐ musulmana

☐ altres

☐ romana

☐ cristiana

☐ ARBRE SINGULAR

☐ Ficus carica

☐ Prunus amygdalus

☐ pinus halepensis

☐ Olea europaea

☐ Opuntia ficus-indica

☐ altres

ESTAT DE CONSERVACIÓ

☐ BO (seguint tècniques tradicional, se'n ha fet un bon ús...)

☐ REGULAR (en mal estat, adulterats, amb materials aliens...)

☒ DOLENT (derruit, en males condicions, no s'han seguit tècniques tradicionals...)

CARACTERISTIQUES DE L'ENTORN

☒ AGRIC. SECÀ

☒ BOSC

☐ URBANITZACIÓ

☐ AGRIC. REGADIU

☐ COSTA

DESCRIPCIO (cartell informatiu)

El repoblament definitiu del s.XVIII s'inicià amb la concessió per part del rei de mitja llegua de terres emboscades al patró Marc Ferrer de Joan, qui les havia elegit amb cura, ja que són terres a tocar de San Francesc. Per aquest motiu, aquestes terres es coneixen pel nom de Gràcies Reials.

Per tal de definir els límits de les G.R. s'utilitzaren fites en punts estratègics. Poc a poc, però aquests límits s'anaren convertint en murs de pedra seca i camins, molt més visibles.

Aquest mur correspon a la Traça de Tramuntana de la primera Gràcia Reial concedida a Marc Ferrer.

Actualment podem observar el paper que han desenvolupat aquests murs en l'ordenació del territori. Així veiem, per exemple, com tots els murs n-s des Carnatge formen paral·leles d'aquest antic mur.

IMATGES COMPLEMENTARIES (cartell informatiu)

Fites i Traces de les Gràcies Reials concedides a Marc Ferrer i Antoni Blanc

Traça de Llevant de la primera Gràcia Reial de M.F.

En aquesta imatge es pot veure com la Traça de Llevant ha condicionat la forma i orientació de les parcel·les del costat

ELEMENT D'INTERES

ALJUB DEN VICENT DEN PEP COSTA

FITXA Nº

8

SITUACIO

MUNICIPI

Formentera

VENDA

de Migjorn

COORDN. UTM

38°41'37,54"N 1°28'37,93"E

ALÇADA SNM

15

TIPUS D'ELEMENT

☐ HABITATGE.casa	☐ eivissenc o de terrat pla	☐ amb coberta inclinada de teules
	☐ estil contemporani	☐ altres tipus
☒ CONSTRUCCIÓ AGRÍCOLA	☐ mur de pedra seca	☒ aljub
	☐ pou	☐ molí
	☐ cisterna	☐ parcel·la agrícola
☐ CONSTRUCCIÓ RELIGIOSA	☐ capella	☐ església
		☐ altres
☐ CONSTRUCCIÓ DEFENSIVA	☐ prehistòrica	☐ musulmana
	☐ romana	☐ cristiana
☐ ARBRE SINGULAR	☐ Ficus carica	☐ Prunus amygdalus
	☐ Olea europaea	☐ Opuntia ficus-indica
		☐ pinus halepensis
		☐ altres

ESTAT DE CONSERVACIÓ

☐ BO (seguint tècniques tradicional, se'n ha fet un bon ús...)

☐ REGULAR (en mal estat, adulterats, amb materials aliens...)

☒ DOLENT (derruit, en males condicions, no s'han seguit tècniques tradicionals...)

CARACTERISTIQUES DE L'ENTORN

☒ AGRIC. SECÀ

☒ BOSC

☐ URBANITZACIÓ

☐ AGRIC. REGADIU

☐ COSTA

DESCRIPCIÓ (cartell informatiu)

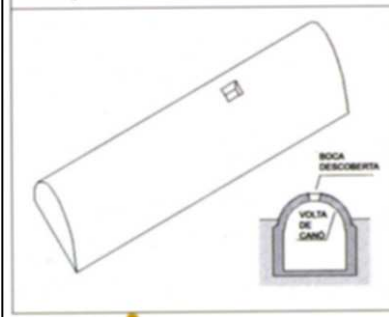
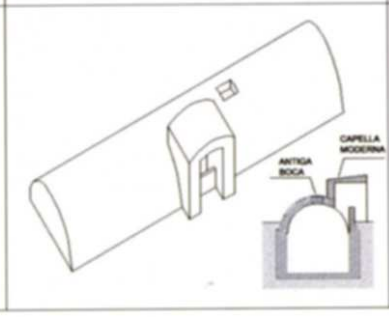
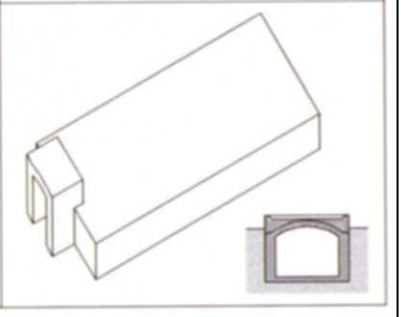
És del tipus d'aljub que tenen en general, la volta de perfil rebaixat construïda en maçoneria de pedra morta i sovint de major llum que els aljubs més antics.

En general, la boca se situa en un dels caps del dipòsit, ben bé sempre protegida per una capella coberta i no presenten indicis de boques al llom de la volta, com en altres més antics.

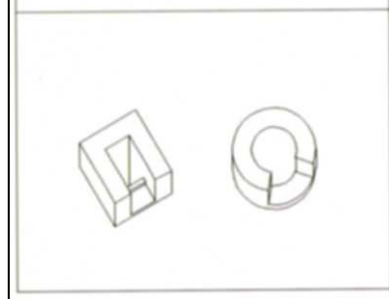
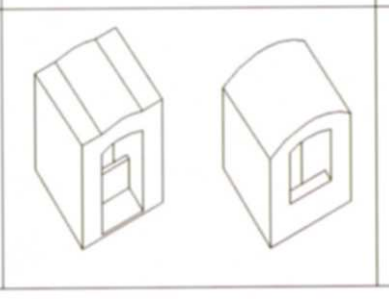
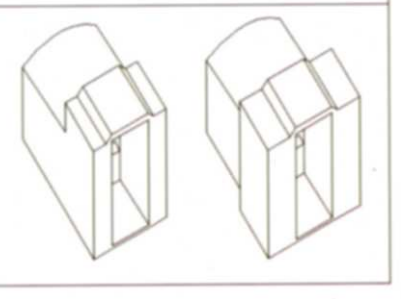
És habitual que l'extradós corbat de la volta no quedi palés a l'exterior, per trobar-se cobert per un terrat pla semblant al d'una construcció convencional.

IMATGES COMPLEMENTARIES (cartell informatiu)

Tipus bàsic d'aljub a Formentera.

<div>FINAL SEGLE XVII-SEGLE XVIII. BOCA SENSE CAPELLA I VOLTA DE CANÓ DE MIG PUNT SOBRESORTINT. TIPUS LOCALITZAT ESPECIALMENT A LA MOLÀ. POSSIBLEMENT EL TIPUS HABITUAL A EIVISSA A COMENÇAMENT DEL SEGLE XVIII</div> <div></div>	<div>ORIGINAL DE FINAL DEL SEGLE XVII-SEGLE XVIII. CAPELLA AFEGIDA EN EL XIX O XX. ADAPTACIÓ D'ALJUBS ANTICS A LA TIPOLOGIA USUAL DEL MOMENT</div> <div></div>	<div>SEGLE XIX ENDAVANT. AMB BOCA COBERTA PER CAPELLA I VOLTA REMATADA PER TERRAT. TIPUS LOCALIZABLE A TOT FORMENTERA. TIPUS TIPOLÒGICAMENT ESTABILITZAT.</div> <div></div>
--	---	--

Tipus bàsics de capelles de cisternes i aljubs a Formentera.

<div>1. BROCAL DESCOBERT TIPUS MÉS PRIMITIU, EMPRAT TANT EN POUS COM EN CISTERNES. EXCEPCIONAL EN ALJUBS A EIVISSA.</div> <div></div>	<div>2. CAPELLES SIMPLS ORIGINADES A PARTIR DEL COBRIMENT DE BROCALLS PRIMITIUS. DIFERENTS TIPUS DE COBERTA</div> <div></div>	<div>2. CAPELLES COMPOSTES GENERADES PER EVOLUCIÓ DE LA CAPELLA COBERTA, MITJANÇANT CONSTRUCCIÓ D'ÀMBIT COBERT A LA PART FRONTAL</div> <div></div>
--	--	---

ELEMENT D'INTERES

CAN XICU MATEU

FITXA Nº

9

SITUACIÓ

MUNICIPI	Formentera
VENDA	de les Roques
COORDN. UTM	38°41'36,58"N 1°28'52,90"E
ALÇADA SNM	15

TIPUS D'ELEMENT

☒ HABITATGE.casa	☐ eivissenc o de terrat pla	☒ amb coberta inclinada de teules	
	☐ estil contemporani	☐ altres tipus	
☐ CONSTRUCCIÓ AGRÍCOLA	☐ mur de pedra seca	☐ aljub	☐ altres
	☐ pou	☐ molí	
	☐ cisterna	☐ parcel·la agrícola	
☐ CONSTRUCCIÓ RELIGIOSA	☐ capella	☐ església	☐ altres
☐ CONSTRUCCIÓ DEFENSIVA	☐ prehistòrica	☐ musulmana	☐ altres
	☐ romana	☐ cristiana	
☐ ARBRE SINGULAR	☐ <i>Ficus carica</i>	☐ <i>Prunus amygdalus</i>	☐ <i>pinus halepensis</i>
	☐ <i>Olea europaea</i>	☐ <i>Opuntia ficus-indica</i>	☐ altres

ESTAT DE CONSERVACIÓ

☒ BO (seguint tècniques tradicional, se'n ha fet un bon ús...)
☐ REGULAR (en mal estat, adulterats, amb materials aliens...)
☐ DOLENT (derruit, en males condicions, no s'han seguit tècniques tradicionals...)

CARACTERISTIQUES DE L'ENTORN

☒ AGRIC. SECÀ	☐ BOSC	☒ URBANITZACIÓ
☐ AGRIC. REGADIU	☐ COSTA	

DESCRIPCIÓ (cartell informatiu)

Can Xicu Mateu és el clar exemple de casa amb coberta inclinada de teules, que, aparegué a finals del s.XIX. Aquest model de casa s'imposa, segurament, per una major facilitat de manteniment, reparació i conservació de les cobertes i per la influència del neoclassicisme.

El seu esquema de creixement és similar al de les cases de terrat pla. Comença per la construcció del porxo, amb la cuina situada també en un dels extrems. A diferència de l'estil anterior, aquestes tenen l'enramada (porxada) feta amb coberta inclinada de teules, i no de pinassa. En aquest cas, l'enramada ha crescut ocupant quaci tot el front de la casa, creant-hi uns espais molt interessants configurats pels pilarets que sostenen la teulada.

IMATGES COMPLEMENTARIES (cartell informatiu)

Esquema de creixement de les cases amb coberta inclinada de teules

ELEMENT D'INTERES

NA BLANCA DEN MESTRE

FITXA Nº

1 0

SITUACIO	
MUNICIPI	Formentera
VENDA	de Migjorn
COORDN. UTM	38°41'10,58"N 1°29'18,13"E
ALÇADA SNM	15

TIPUS D'ELEMENT			
☐ HABITATGE.casa	☐ eivissenc o de terrat pla	☐ amb coberta inclinada de teules	
	☐ estil contemporani	☐ altres tipus	
☐ CONSTRUCCIÓ AGRÍCOLA	☐ mur de pedra seca	☐ aljub	☐ altres
	☐ pou	☐ molí	
	☐ cisterna	☐ parcel·la agrícola	
☐ CONSTRUCCIÓ RELIGIOSA	☐ capella	☐ esglèsia	☐ altres
☐ CONSTRUCCIÓ DEFENSIVA	☐ prehistòrica	☐ musulmana	☐ altres
	☐ romana	☐ cristiana	
☒ ARBRE SINGULAR	☒ <i>Ficus carica</i>	☐ <i>Prunus amygdalus</i>	☐ <i>pinus halepensis</i>
	☐ <i>Olea europaea</i>	☐ <i>Opuntia ficus-indica</i>	☐ altres

ESTAT DE CONSERVACIÓ	
☒ BO (seguint tècniques tradicional, se'n ha fet un bon ús...)	
☐ REGULAR (en mal estat, adulterats, amb materials aliens...)	
☐ DOLENT (derruit, en males condicions, no s'han seguit tècniques tradicionals...)	

CARACTERISTIQUES DE L'ENTORN		
☒ AGRIC. SECÀ	☐ BOSC	☐ URBANITZACIÓ
☐ AGRIC. REGADIU	☐ COSTA	

DESCRIPCIÓ (cartell informatiu)
És la més grossa de totes les figueres de Formentera. La brancada té més de vint metres de diàmetre i se sosté damunt de devers uns 150 estolons, una part dels quals aguanten, de dos en dos, una roda, també d'estolons, que volta horitzontalment. La circumferència de la soca és de més de dos metres.

ELEMENT D'INTERES

CASTELLUM DE CAN BLAI

FITXA Nº

1 1

SITUACIO	
MUNICIPI	Formentera
VENDA	de les Clotades
COORDN. UTM	38°40'54,29"N 1°29'50,00"E
ALÇADA SNM	15

TIPUS D'ELEMENT			
☐ HABITATGE.casa	☐ eivissenc o de terrat pla	☐ amb coberta inclinada de teules	
	☐ estil contemporani	☐ altres tipus	
☐ CONSTRUCCIÓ AGRÍCOLA	☐ mur de pedra seca	☐ aljub	☐ altres
	☐ pou	☐ molí	
	☐ cisterna	☐ parcel·la agrícola	
☐ CONSTRUCCIÓ RELIGIOSA	☐ capella	☐ esglèsia	☐ altres
☒ CONSTRUCCIÓ DEFENSIVA	☐ prehistòrica	☐ musulmana	☐ altres
	☒ romana	☐ cristiana	
☐ ARBRE SINGULAR	☐ <i>Ficus carica</i>	☐ <i>Prunus amygdalus</i>	☐ <i>pinus halepensis</i>
	☐ <i>Olea europaea</i>	☐ <i>Opuntia ficus-indica</i>	☐ altres

ESTAT DE CONSERVACIÓ	
☒ BO (seguint tècniques tradicional, se'n ha fet un bon ús...)	
☐ REGULAR (en mal estat, adulterats, amb materials aliens...)	
☐ DOLENT (derruit, en males condicions, no s'han seguit tècniques tradicionals...)	

CARACTERISTIQUES DE L'ENTORN		
☐ AGRIC. SECÀ	☒ BOSC	☐ URBANITZACIÓ
☐ AGRIC. REGADIU	☐ COSTA	

DESCRIPCIÓ (cartell informatiu)
El castellum de Can Blai, un dels jaciments arqueològics més destacables de Formentera, per les seves característiques, sembla que podria datar-se entre els segles III i IV dC, tot i que també podria ser més tardà. La seva morfologia respon a un model de construcció propi de les fronteres de l'Imperi, i per això els seus paral·lels més pròxims es troben als <i>limes</i> danubià, oriental i nord-africà, mentre que a Hispània, només se'n coneix un de molt similar, a Mollina (Màlaga). Sembla que va ser una obra inacabada. Ja que, malgrat la seva tipologia eminentment militar, no pareix que realment pugui relacionar-se amb la presència d'una petita guarnició militar a l'illa, sinó que és més versemblant que es tracti d'una obra privada.

ELEMENT D'INTERES

CASES D' HENRI QUILLE

FITXA Nº

12

SITUACIO

MUNICIPI

Formentera

VENDA

de les Clotades

COORDN. UTM

38°40'25,52"N 1°30'18,14"E

ALÇADA SNM

10

TIPUS D'ELEMENT

☒ HABITATGE.casa	☐ eivissenc o de terrat pla	☐ amb coberta inclinada de teules	
	☒ estil contemporani	☐ altres tipus	
☐ CONSTRUCCIÓ AGRÍCOLA	☐ mur de pedra seca	☐ aljub	☐ altres
	☐ pou	☐ molí	
	☐ cisterna	☐ parcel·la agrícola	
☐ CONSTRUCCIÓ RELIGIOSA	☐ capella	☐ esglèsia	☐ altres
☐ CONSTRUCCIÓ DEFENSIVA	☐ prehistòrica	☐ musulmana	☐ altres
	☐ romana	☐ cristiana	
☐ ARBRE SINGULAR	☐ Ficus carica	☐ Prunus amygdalus	☐ pinus halepensis
	☐ Olea europaea	☐ Opuntia ficus-indica	☐ altres

ESTAT DE CONSERVACIÓ

☒ BO (seguint tècniques tradicional, se'n ha fet un bon ús...)

☐ REGULAR (en mal estat, adulterats, amb materials aliens...)

☐ DOLENT (derruit, en males condicions, no s'han seguit tècniques tradicionals...)

CARACTERISTIQUES DE L'ENTORN

☐ AGRIC. SECÀ

☒ BOSC

☐ URBANITZACIÓ

☐ AGRIC. REGADIU

☐ COSTA

DESCRIPCIÓ (cartell informatiu)

Aquest conjunt de cases, totes obra de Henri Quillé, s'anomenen Rousseau, Stephania i casa Dimco.

En l'obra de Quillé és òbvia la influència de Le Corbusier, amb qui va col·laborar. També és troben paral·lelismes amb les contruccions tradicionals per l'auteritat i senzillesa dels volums d'escasses obertures que proposa. És en l'organització en planta quan la relació s'esvaeix.

Entre altres exemples de la seva obra, apareixen la casa Erró i la casa Fedelli.

ELEMENT D'INTERES

ALQUERIA DE S'ARENAL

FITXA Nº

13

SITUACIO

MUNICIPI

Formentera

VENDA

de les Clotades

COORDN. UTM

38°40'22,93"N 1°30'37,80"E

ALÇADA SNM

5

TIPUS D'ELEMENT

☐ HABITATGE.casa	☐ eivissenc o de terrat pla	☐ amb coberta inclinada de teules	
	☐ estil contemporani	☐ altres tipus	
☒ CONSTRUCCIÓ AGRÍCOLA	☐ mur de pedra seca	☐ aljub	☐ altres
	☐ pou	☐ molí	
	☐ cisterna	☒ parcel·la agrícola	
☐ CONSTRUCCIÓ RELIGIOSA	☐ capella	☐ esglèsia	☐ altres
☐ CONSTRUCCIÓ DEFENSIVA	☐ prehistòrica	☐ musulmana	☐ altres
	☐ romana	☐ cristiana	
☐ ARBRE SINGULAR	☐ Ficus carica	☐ Prunus amygdalus	☐ pinus halepensis
	☐ Olea europaea	☐ Opuntia ficus-indica	☐ altres

ESTAT DE CONSERVACIÓ

☒ BO (seguint tècniques tradicional, se'n ha fet un bon ús...)

☐ REGULAR (en mal estat, adulterats, amb materials aliens...)

☐ DOLENT (derruit, en males condicions, no s'han seguit tècniques tradicionals...)

CARACTERISTIQUES DE L'ENTORN

☒ AGRIC. SECÀ

☒ BOSC

☐ URBANITZACIÓ

☐ AGRIC. REGADIU

☐ COSTA

DESCRIPCIÓ (cartell informatiu)

Alqueria: explotació agrícola familiar, de gran extensió, generalment de regadiu i apartada de pobles o ciutats.

Aquest sistema productiu es propi de l'època medieval andalusiana. Tot i que a Formentera, no podem parlar de latifundis, es tractava d'unitats d'explotació de considerable extensió, cadascuna de les quals posseïa nombroses construccions, cosa que va suposar una profunda transformació del paisatge agrari formenterenc.

Només és té constància documental de l'existència de l'alqueria d'Alchavito i de la de s'Arenal (no s'han conservat els noms andalusins). De la d'Alchavito, tot i que no hi ha dades per conèixer la seva ubicació exacta, sembla que estava a la Mola, o potser a ses Clotades.

FITXA Nº

14

SITUACIÓ

MUNICIPI

Formentera

VENDA

del Carnatge

COORDN. UTM

38°40'22,31"N 1°31'57,72"E

ALÇADA SNM

120

TIPUS D'ELEMENT

☒ HABITATGE.casa	☐ eivissenc o de terrat pla	☐ amb coberta inclinada de teules	
	☒ estil contemporani	☐ altres tipus	
☐ CONSTRUCCIÓ AGRÍCOLA	☐ mur de pedra seca	☐ aljub	☐ altres
	☐ pou	☐ molí	
	☐ cisterna	☐ parcel·la agrícola	
☐ CONSTRUCCIÓ RELIGIOSA	☐ capella	☐ església	☐ altres
☐ CONSTRUCCIÓ DEFENSIVA	☐ prehistòrica	☐ musulmana	☐ altres
	☐ romana	☐ cristiana	
☐ ARBRE SINGULAR	☐ <i>Ficus carica</i>	☐ <i>Prunus amygdalus</i>	☐ <i>pinus halepensis</i>
	☐ <i>Olea europaea</i>	☐ <i>Opuntia ficus-indica</i>	☐ altres

ESTAT DE CONSERVACIÓ

☒ BO (seguint tècniques tradicional, se'n ha fet un bon ús...)

☐ REGULAR (en mal estat, adulterats, amb materials aliens...)

☐ DOLENT (derruit, en males condicions, no s'han seguit tècniques tradicionals...)

CARACTERISTIQUES DE L'ENTORN

☐ AGRIC. SECÀ

☒ BOSC

☐ URBANITZACIÓ

☐ AGRIC. REGADIU

☐ COSTA

DESCRIPCIÓ (cartell informatiu)

La casa Marcet és una obra de Erwin Broner.

En l'estil de Broner es troba un equilibri entre arquitectura popular i el racionalisme proposat pel moviment modern.

La planta està ordenada, adoptant un esquema en H, en què la part central s'obri a banda i banda, aprofitant les vistes i la bona orientació. És una arquitectura de volums purs, feta de línies d'ombra que es marquen sobre l'horitzontal dominant. Basada únicament en l'embanquinat de les parets i l'estudiada disposició de les obertures, sempre conseqüència de l'organització de l'interior.

ELEMENT D'INTERES

CAN BOTIGUES

FITXA Nº

15

SITUACIÓ

MUNICIPI	Formentera
VENDA	de la Talaïassa
COORDN. UTM	38°40'00,91"N 1°32'34,31"E
ALÇADA SNM	170

TIPUS D'ELEMENT

☒ HABITATGE.casa	☒ eivissenc o de terrat pla	☒ amb coberta inclinada de teules	
	☐ estil contemporani	☐ altres tipus	
☐ CONSTRUCCIÓ AGRÍCOLA	☐ mur de pedra seca	☐ aljub	☐ altres
	☐ pou	☐ molí	
	☐ cisterna	☐ parcel·la agrícola	
☐ CONSTRUCCIÓ RELIGIOSA	☐ capella	☐ església	☐ altres
☐ CONSTRUCCIÓ DEFENSIVA	☐ prehistòrica	☐ musulmana	☐ altres
	☐ romana	☐ cristiana	
☐ ARBRE SINGULAR	☐ <i>Ficus carica</i>	☐ <i>Prunus amygdalus</i>	☐ <i>pinus halepensis</i>
	☐ <i>Olea europaea</i>	☐ <i>Opuntia ficus-indica</i>	☐ altres

ESTAT DE CONSERVACIÓ

☐ BO (seguint tècniques tradicional, se'n ha fet un bon ús...)
☒ REGULAR (en mal estat, adulterats, amb materials aliens...) ABANDONADA
☐ DOLENT (derruit, en males condicions, no s'han seguit tècniques tradicionals...)

CARACTERISTIQUES DE L'ENTORN

☒ AGRIC. SECÀ	☒ BOSC	☐ URBANITZACIÓ
☐ AGRIC. REGADIU	☐ COSTA	

DESCRIPCIÓ (cartell informatiu)

Casa d'una sola planta que es troba coberta amb teules disposades en doble vessant, tot i que pel cap de Gregal s'observen les marques de quan encara era de terrat pla d'argila.

La distribució interior respon a la planta bàsica de porxo amb xemeneia a un extrem i dues cambres posteriors. Actualment té una alcoba al cap dret, feta amb una mitjana de marès.

El forn, ja ruïnos, es troba enfront de la casa.

IMATGES COMPLEMENTARIES (cartell informatiu)

Esquema de creixement de les cases de tipus eivissenc

FITXA Nº

16

SITUACIO

MUNICIPI

Formentera

VENDA

de la Talaiassa

COORDN. UTM

38°40'09,53"N 1°32'52,42"E

ALÇADA SNM

150

TIPUS D'ELEMENT

☐ HABITATGE.casa

☐ eivissenc o de terrat pla

☐ amb coberta inclinada de teules

☐ estil contemporani

☐ altres tipus

☒ CONSTRUCCIÓ AGRÍCOLA

☐ mur de pedra seca

☐ aljub

☐ altres

☒ pou

☐ molí

☐ cisterna

☐ parcel·la agrícola

☐ CONSTRUCCIÓ RELIGIOSA

☐ capella

☐ església

☐ altres

☐ CONSTRUCCIÓ DEFENSIVA

☐ prehistòrica

☐ musulmana

☐ altres

☐ romana

☐ cristiana

☐ ARBRE SINGULAR

☐ Ficus carica

☐ Prunus amygdalus

☐ pinus halepensis

☐ Olea europaea

☐ Opuntia ficus-indica

☐ altres

ESTAT DE CONSERVACIÓ

☐ BO (seguint tècniques tradicional, se'n ha fet un bon ús...)

☒ REGULAR (en mal estat, adulterats, amb materials aliens...)

☐ DOLENT (derruit, en males condicions, no s'han seguit tècniques tradicionals...)

CARACTERISTIQUES DE L'ENTORN

☒ AGRIC. SECÀ

☐ BOSC

☐ URBANITZACIÓ

☐ AGRIC. REGADIU

☐ COSTA

DESCRIPCIÓ (cartell informatiu)

Aquest aljub, era d'ús públic per als habitants de la Mola que no tenien aljub o cisterna. Per aquest motiu té al davan una gran plaça i és l'aljub més gran de la Mola (la seva capacitat és devers el doble de l'habitual). Per aquesta mateixa raó, està dotat de dues boques cobertes amb les tradicionals capelles. Una orientada al camí públic de Sa Talaiassa, per a ús públic, l'altra s'obre a un tancat propietat de la família Barber i és d'ús privat.

La volta que cobreix el dipòsit és de canó seguit rebaixat. Davant de la boca privada, hi ha una gran pica prismàtica en molt bon estat de conservació.

IMATGES COMPLEMENTARIES (cartell informatiu)

Tipus bàsic d'aljub a Formentera.

<p>FINAL SEGLE XVII-SEGLE XVIII. BOCA SENSE CAPELLA I VOLTA DE CANÓ DE MIG PUNT SOBRESORTINT. TIPUS LOCALITZAT ESPECIALMENT A LA MOLA. POSSIBLEMENT EL TIPUS HABITUAL A EIVISSA A COMENÇAMENT DEL SEGLE XVIII</p>	<p>ORIGINAL DE FINAL DEL SEGLE XVII-SEGLE XVIII. CAPELLA AFEGIDA EN EL XIX O XX. ADAPTACIÓ D'ALJUBS ANTICS A LA TIPOLOGIA USUAL DEL MOMENT</p>	<p>SEGLE XIX ENDAVANT. AMB BOCA COBERTA PER CAPELLA I VOLTA REMATADA PER TERRAT. TIPUS LOCALIZABLE A TOT FORMENTERA. TIPUS TIPOLÒGICAMENT ESTABILITZAT.</p>

Tipus bàsics de capelles de cisternes i aljubs a Formentera.

<p>1. BROCAL DESCOBERT TIPUS MÉS PRIMITIU, EMPRAT TANT EN POUS COM EN CISTERNES. EXCEPCIONAL EN ALJUBS A EIVISSA.</p>	<p>2. CAPELLES SIMPLS ORIGINADES A PARTIR DEL COBRIMENT DE BROCALLS PRIMITIUS. DIFERENTS TIPUS DE COBERTA</p>	<p>2. CAPELLES COMPOSTES GENERADES PER EVOLUCIÓ DE LA CAPELLA COBERTA, MITJANÇANT CONSTRUCCIÓ D'ÀMBIT COBERT A LA PART FRONTAL</p>

ELEMENT D'INTERES

MOLI DEN BOTIGUES

FITXA Nº

17

SITUACIO

MUNICIPI

Formentera

VENDA

de la Talaïassa

COORDN. UTM

38°4,00,77"N 1°33'19,08"E

ALÇADA SNM

140

TIPUS D'ELEMENT

☐ HABITATGE.casa	☐ eivissenc o de terrat pla	☐ amb coberta inclinada de teules	
	☐ estil contemporani	☐ altres tipus	
☒ CONSTRUCCIÓ AGRÍCOLA	☐ mur de pedra seca	☐ aljub	☐ altres
	☐ pou	☒ molí	
	☐ cisterna	☐ parcel·la agrícola	
☐ CONSTRUCCIÓ RELIGIOSA	☐ capella	☐ esglèsia	☐ altres
☐ CONSTRUCCIÓ DEFENSIVA	☐ prehistòrica	☐ musulmana	☐ altres
	☐ romana	☐ cristiana	
☐ ARBRE SINGULAR	☐ <i>Ficus carica</i>	☐ <i>Prunus amygdalus</i>	☐ <i>pinus halepensis</i>
	☐ <i>Olea europaea</i>	☐ <i>Opuntia ficus-indica</i>	☐ altres

ESTAT DE CONSERVACIÓ

☐ BO (seguint tècniques tradicional, se'n ha fet un bon ús...)

☒ REGULAR (en mal estat, adulterats, amb materials aliens...)

☐ DOLENT (derruit, en males condicions, no s'han seguit tècniques tradicionals...)

CARACTERISTIQUES DE L'ENTORN

☒ AGRIC. SECÀ

☐ BOSC

☐ URBANITZACIÓ

☐ AGRIC. REGADIU

☐ COSTA

DESCRIPCIÓ (cartell informatiu)

Els molins fariners de Formentera són similars als eivissencs i responen al tipus de molí amb torre, tant amb base com sense. La seva implantació en el territori, a part de realitzar-se als llocs més adequats per la seva funció, respon, amb tota seguretat, a les zones on el repoblament estava més consolidat, com passa amb les esglésies.

Els molins fariners de vent eren set: el d'en Tauet (1760) i el de ses Roques a Sant Ferran; el d'en Jeroni (1760) i d'en Mateu o de sa Mirada (1773) a Sant Francesc; el d'en Simó, que ja no existeix, a es Cap; i el d'en Botigues (1893) i el Vell de la Mola (1893) a la Mola.

ELEMENT D'INTERES

MOLI VELL DE LA MOLA

FITXA Nº

18

SITUACIO

MUNICIPI

Formentera

VENDA

de la Talaïassa

COORDN. UTM

38°39'57,73"N 1°33'34,67"E

ALÇADA SNM

140

TIPUS D'ELEMENT

☐ HABITATGE.casa	☐ eivissenc o de terrat pla	☐ amb coberta inclinada de teules	
	☐ estil contemporani	☐ altres tipus	
☒ CONSTRUCCIÓ AGRÍCOLA	☐ mur de pedra seca	☐ aljub	☐ altres
	☐ pou	☒ molí	
	☐ cisterna	☐ parcel·la agrícola	
☐ CONSTRUCCIÓ RELIGIOSA	☐ capella	☐ esglèsia	☐ altres
☐ CONSTRUCCIÓ DEFENSIVA	☐ prehistòrica	☐ musulmana	☐ altres
	☐ romana	☐ cristiana	
☐ ARBRE SINGULAR	☐ <i>Ficus carica</i>	☐ <i>Prunus amygdalus</i>	☐ <i>pinus halepensis</i>
	☐ <i>Olea europaea</i>	☐ <i>Opuntia ficus-indica</i>	☐ altres

ESTAT DE CONSERVACIÓ

☒ BO (seguint tècniques tradicional, se'n ha fet un bon ús...)

☐ REGULAR (en mal estat, adulterats, amb materials aliens...)

☐ DOLENT (derruit, en males condicions, no s'han seguit tècniques tradicionals...)

CARACTERISTIQUES DE L'ENTORN

☒ AGRIC. SECÀ

☐ BOSC

☐ URBANITZACIÓ

☐ AGRIC. REGADIU

☐ COSTA

DESCRIPCIÓ (cartell informatiu)

Els molins fariners de Formentera són similars als eivissencs i responen al tipus de molí amb torre, tant amb base com sense. La seva implantació en el territori, a part de realitzar-se als llocs més adequats per la seva funció, respon, amb tota seguretat, a les zones on el repoblament estava més consolidat, com passa amb les esglésies.

Els molins fariners de vent eren set: el d'en Tauet (1760) i el de ses Roques a Sant Ferran; el d'en Jeroni (1760) i d'en Mateu o de sa Mirada (1773) a Sant Francesc; el d'en Simó, que ja no existeix, a es Cap; i el d'en Botigues (1893) i el Vell de la Mola (1893) a la Mola.

ELEMENT D'INTERES

CISTERNA DEN CARLOS

FITXA Nº

19

SITUACIO

MUNICIPI

Formentera

VENDA

de la Talaiassa

COORDN. UTM

38°40'01,63"N 1°33'34,12"E

ALÇADA SNM

140

TIPUS D'ELEMENT

☐ HABITATGE.casa	☐ eivissenc o de terrat pla	☐ amb coberta inclinada de teules	
	☐ estil contemporani	☐ altres tipus	
☒ CONSTRUCCIÓ AGRÍCOLA	☐ mur de pedra seca	☐ aljub	☐ altres
	☐ pou	☐ molí	
	☒ cisterna	☐ parcel·la agrícola	
☐ CONSTRUCCIÓ RELIGIOSA	☐ capella	☐ església	☐ altres
☐ CONSTRUCCIÓ DEFENSIVA	☐ prehistòrica	☐ musulmana	☐ altres
	☐ romana	☐ cristiana	
☐ ARBRE SINGULAR	☐ <i>Ficus carica</i>	☐ <i>Prunus amygdalus</i>	☐ <i>pinus halepensis</i>
	☐ <i>Olea europaea</i>	☐ <i>Opuntia ficus-indica</i>	☐ altres

ESTAT DE CONSERVACIÓ

☐ BO (seguint tècniques tradicional, se'n ha fet un bon ús...)

☒ REGULAR (en mal estat, adulterats, amb materials aliens...)

☐ DOLENT (derruit, en males condicions, no s'han seguit tècniques tradicionals...)

CARACTERISTIQUES DE L'ENTORN

☒ AGRIC. SECÀ

☐ BOSC

☐ URBANITZACIÓ

☐ AGRIC. REGADIU

☐ COSTA

DESCRIPCIÓ (cartell informatiu)

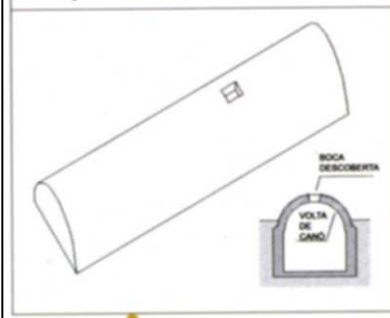
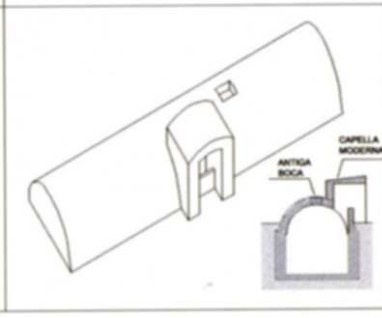
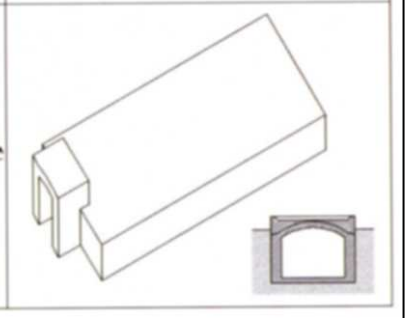
Es tracta de la típica cisterna formenterera, amb el seu dipòsit en forma d'alfàbia amb boca superior rematada per una capella de planta rectangular i de dos vessants.

La politja està muntada en una mènsula encastada a la paret interior de la capella, i reforçada interiorment amb un travesser, tot de fusta.

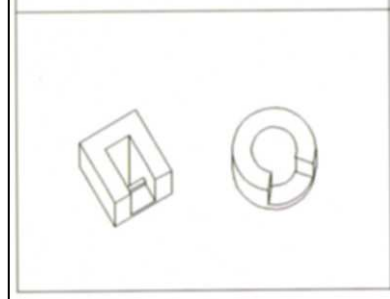
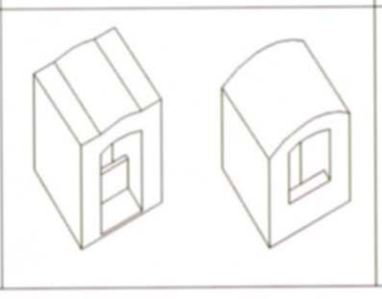
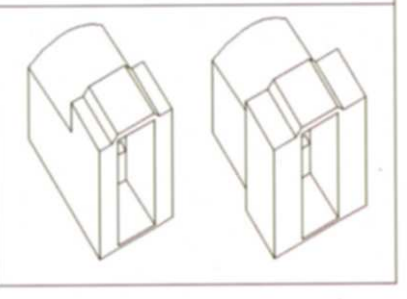
La plaça de captació d'aigua pluvial està tancada per un paretó construït amb lloses col·locades de cantell. L'arqueta de decantació per on l'aigua entra a l'interior del dipòsit, està ubicada en un lateral. En el lateral oposat hi ha una gran pica d'obra, que es podia omplir des de dins.

IMATGES COMPLEMENTARIES (cartell informatiu)

Tipus bàsic d'aljub a Formentera.

FINAL SEGLE XVII-SEGLE XVIII. BOCA SENSE CAPELLA I VOLTA DE CANÓ DE MIG PUNT SOBRESORTINT. TIPUS LOCALITZAT ESPECIALMENT A LA MOLA. POSSIBLEMENT EL TIPUS HABITUAL A EIVISSA A COMENÇAMENT DEL SEGLE XVIII	ORIGINAL DE FINAL DEL SEGLE XVII-SEGLE XVIII. CAPELLA AFEGIDA EN EL XIX O XX. ADAPTACIÓ D'ALJUBS ANTICS A LA TIPOLOGIA USUAL DEL MOMENT	SEGLE XIX ENDAVANT. AMB BOCA COBERTA PER CAPELLA I VOLTA REMATADA PER TERRAT. TIPUS LOCALIZABLE A TOT FORMENTERA. TIPUS TIPOLÒGICAMENT ESTABILITZAT.
		

Tipus bàsics de capelles de cisternes i aljubs a Formentera.

1. BROCAL DESCOBERT TIPUS MÉS PRIMITIU, EMPRAT TANT EN POUS COM EN CISTERNES. EXCEPCIONAL EN ALJUBS A EIVISSA.	2. CAPELLES SIMPLS ORIGINADES A PARTIR DEL COBRIMENT DE BROCALLS PRIMITIUS. DIFERENTS TIPUS DE COBERTA	2. CAPELLES COMPOSTES GENERADES PER EVOLUCIÓ DE LA CAPELLA COBERTA, MITJANÇANT CONSTRUCCIÓ D'ÀMBIT COBERT A LA PART FRONTAL
		

ELEMENT D'INTERES

ESGLERIA DE LA MOLA

FITXA Nº

20

SITUACIO

MUNICIPI

Formentera

VENDA

del Monestir

COORDN. UTM

38°40'07,60"N 1°33'24,64"E

ALÇADA SNM

140

TIPUS D'ELEMENT

☐ HABITATGE.casa	☐ eivissenc o de terrat pla	☐ amb coberta inclinada de teules
	☐ estil contemporani	☐ altres tipus
☐ CONSTRUCCIÓ AGRÍCOLA	☐ mur de pedra seca	☐ aljub ☐ altres
	☐ pou	☐ molí
	☐ cisterna	☐ parcel·la agrícola
☒ CONSTRUCCIÓ RELIGIOSA	☐ capella	☒ església ☐ altres
☐ CONSTRUCCIÓ DEFENSIVA	☐ prehistòrica	☐ musulmana ☐ altres
	☐ romana	☐ cristiana
☐ ARBRE SINGULAR	☐ <i>Ficus carica</i>	☐ <i>Prunus amygdalus</i> ☐ <i>pinus halepensis</i>
	☐ <i>Olea europaea</i>	☐ <i>Opuntia ficus-indica</i> ☐ altres

ESTAT DE CONSERVACIÓ

☒ BO (seguint tècniques tradicional, se'n ha fet un bon ús...)

☐ REGULAR (en mal estat, adulterats, amb materials aliens...)

☐ DOLENT (derruit, en males condicions, no s'han seguit tècniques tradicionals...)

CARACTERISTIQUES DE L'ENTORN

☐ AGRIC. SECÀ

☐ BOSC

☒ URBANITZACIÓ

☐ AGRIC. REGADIU

☐ COSTA

DESCRIPCIÓ (cartell informatiu)

L'església del Pilar de la Mola (1771-1784) presenta una planta rectangular amb capella lateral. Les portes estan sobre l'eix longitudinal. I és de dimensions menors respecte la de Sant Francesc. La casa parroquial està construïda adossada al costat de la nou.

L'església del Pilar de la Mola es caracteritza, principalment, per disposar d'un porxo d'entrada bastant ample que li confereix un aspecte molt proper a les esglésies eivissenques.

ANNEX 2:

LLISTAT DE NOMS CIENTÍFICS

LLISTAT DE NOMS CIENTÍFICS:

Ametller- *Prunus amygdalus*

Botja- *Ononis natrix*

Canya- *Arundo donax*

Canya borda- *Phragmites communis*

Estepa blanca- *Cistus albidus*

Esteperol- *Cistus clusii*

Farigola- *Thymus vulgaris*

Figuera- *Ficus carica*

Frígola borda- *Micromeria inodora*

Ginebra- *Juniperus oxycedrus*

Jonc- *Scirpus holoschoenus*

Lletrera- *Euphorbia paralias*

Mata- *Pistacia lentiscos*

Olivera- *Olea europaea*

Pi – *Pinus halepensis*

Romaní- *Rosmarinus officinalis*

Savina- *Juniperus phoenicea*

Solseró- *Sarcocornia fruticosa* i *Sarcocornia perennis*

Ullastre- *Olea europaea* v. *silvestres*

Xumbera (figa de moro)- *Opuntia Picus-indica*